FOTO

REDACTIE: D. HELFFERICH

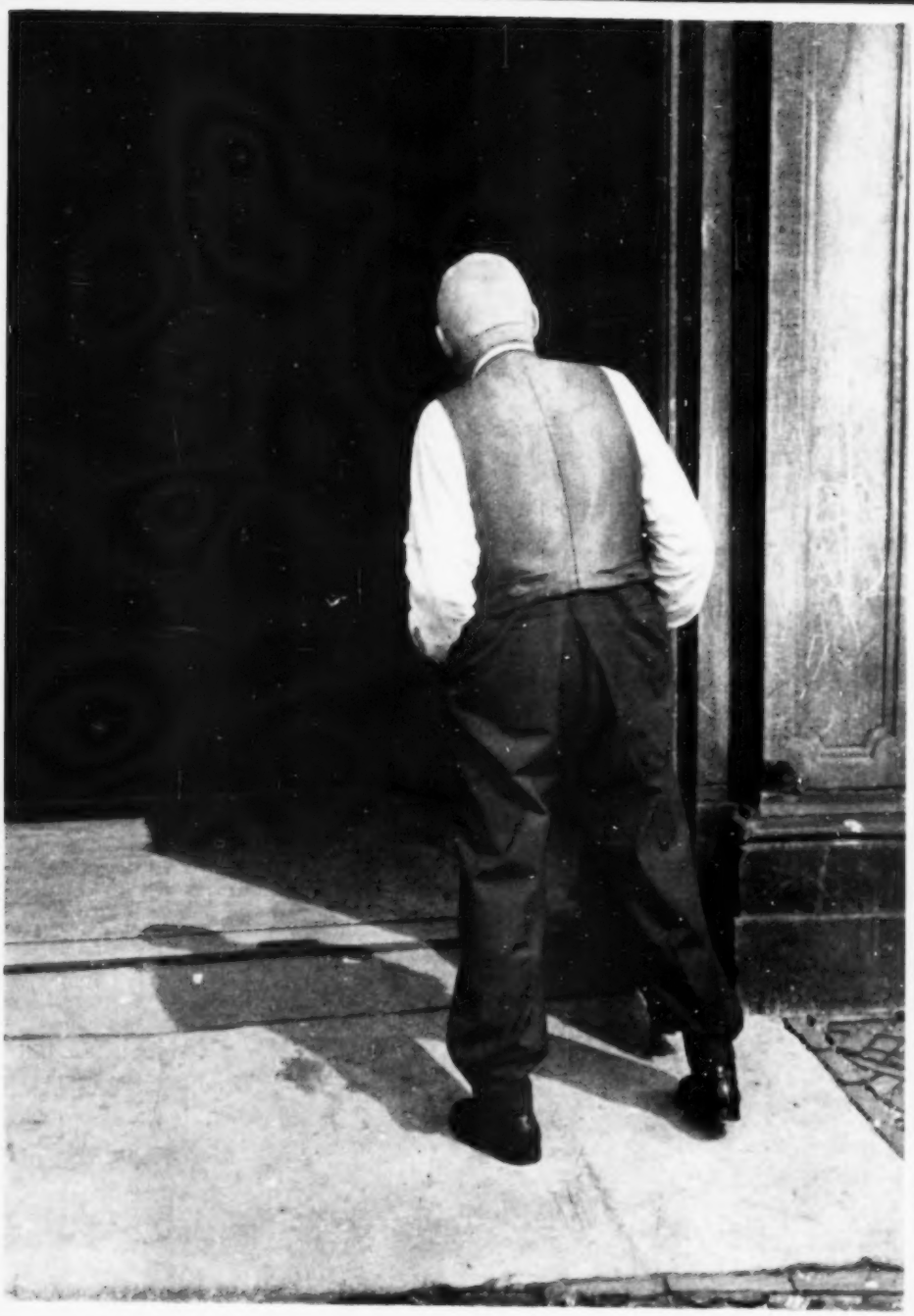

★ UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE ★ UITGAVE C. MISSET N.V. DOETINCHEM ★

JAARGANG No. 13
OCTOBER 1953
VERSCHIJNT 26 MAAL PER JAAR

FLITS FOTO'S OP

GEVAPAN 33

Zulke flitsfoto's maken? Ja werkelijk, dat kunt U ook!

't Is niet moeilijk als U gebruik maakt van de moderne camera met synchro-flitser, zoals bijvoorbeeld de Gevabox. Dan kunt U voor een minimum aan kosten (en moeite !) zulke aardige foto's maken van Uw gezin, Uw vrienden en kennissen. Maar ook hier geldt dat een goed begin het halve werk is ! Neem dus een film die speciaal voor de kunstlichtfotografie gemaakt is : GEVAPAN 33 !

Eerst dán zult U eens zien hoe eenvoudig het is goede flitsfoto's te maken.

Gevaert FILM

N.V. HANDELSONDERNEMING GEVAERT
's-GRAVENHAGE

elke verpakkings-vorm

voor fotograaf en foto handelaar

Fotomapjes
Enveloppen
in alle maten met en zonder strobordrug
Kleinbeeldmappen
Negatiefalbums
voor kleinformaat 6 x 6 en 6 x 9 negatieven
Briefkaartmappen
Ateliermappen
Negatiefcouverts
Losbladige reportage albums
Cellophane étui's
voor industrie foto's

DORGELO
gouda

H.H. FOTOGRAFEN

N.V. LAREVO
(OPGERICHT 1934)
PARADE 4 - BERGEN OP ZOOM
TELEFOON 832

IS UW ADRES VOOR REPRODUCTIE

DAAROM

OVERAL-LAREVO

VERHUUR
SMALFILMS
8 + 16 mm

Vraagt gratis filmlijst

CONTACT-FILM
Herengracht 516 — Amsterdam C. — Tel. 32510

CHAX

„HERZOG" edel films
Roland Risse papieren

FOTOHANDEL
„FERRARI"
Haarlemmerstraat 119
AMSTERDAM-C.

Vergrotingsapparaat Kleinbeeld, dubbel condensor, dubb. anast. 3.5 met Iris 10 x lin. . f 130.—

Vergrotingsapparaat 6 x 9, dubbel condensor, dubb. anast. 4.5 met Iris 6 x lin. f 155.—

Vloeibare Fotohoeken

Gebruikt **LERO 222 Vloeibaar Adhaesief** voor het

- krimpvrij
- zuurvrij
- trekvrij opplakken van foto's

Buitengewoon geschikt voor grote formaten en foto-montages

Leverbaar in busjes en tubes

Alleenvertegenwoordiger voor Nederland: **Tom-Papier, Nwe Hilversumseweg 4, Bussum**

Vraagt Uw foto-handelaar

CHEMISCHE FABRIEK „LERO" DUIVENDRECHT
TEL. OUDERKERK A/D AMSTEL 365 (K 2973)

Kindermann - Amatofirm Kleinbeeld-vergrotingsapparaat. Halve condensor-Laack optiek 6.3; grondplank 30 x 25 cm f 91.—.

Vraagt Uw fotohandelaar.

IMPORTEUR : BOAS FOTO-IMPORT

„Zet de wekker maar op het voorjaar", zegt de mol

Houdt Uw camera ook zo'n winterslaap?

Zo'n haarscherpe binnenshuisfoto is nu een kwestie van . . . gewoon maar kieken!

Menige camera komt in de winter niet voor de dag! Jammer van dat verjaardagspartijtje, van dat kinderfeestje.... Met Philips „Photoflux" had U het voorgoed kunnen vastleggen. Vraag Uw fotohandelaar naar de goedkope Philips „Photoflux"-lampjes. Hij vertelt U gaarne, hoe gemakkelijk U daarmede een mooie binnenshuisfoto maakt. Een knip, een flits, een kiek ....! Zoudt U dat niet kunnen?

PHILIPS „Photoflux"

verpakt zonlicht

type PF 3 **40 ct.**

DE **CO**ndensator
SYnchroon-Flitser
in zakformaat

VOORDELEN:

- Condensator
- Vaststelschroef
- Veer voor het uitwerpen van het gebruikte lampje
- Gewicht slechts 80 gram

Prijs ƒ 11.-

Bijbehorend étui ƒ 1.75

De goedkoopste Synchroon-Flitser

DUOLUX-ROYAL FLITSER

VOORDELEN:

- Ingebouwde condensator
- Aansluiting voor 2e lamp
- Signaallampje voor contrôle der flitslamp
- Passend op iedere camera
- Veer voor het uitwerpen van het gebruikte lampje

In ivoorkleurige uitvoering ƒ 22.50

Bijbehorend étui . . . . . ƒ 2.50

2e Lamphouder met 4 meter kabel en kleminrichting . . . . . ƒ 13.50

Levering uitsluitend via de erkende Fotohandel

Alleen-importeurs:

J. SANDERS Foto - & Kino-import

Laurillardlaan 15 - SANTPOORT - Telefoon 8094 (K 2560)

Eumig

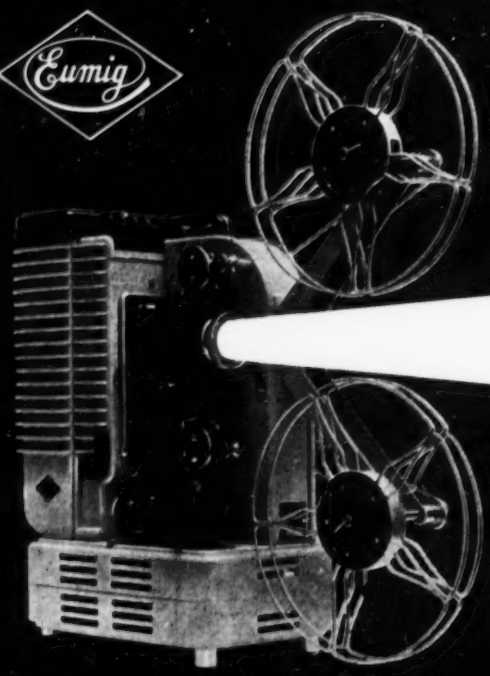

P 25. Een Eumig projector van bijzondere kwaliteit, leverbaar voor 8 of 16 mm. Nieuw koelsysteem, waardoor het mogelijk is een 500 W. lamp te gebruiken. Optiek 1:1,6. Projectie voor- en achteruit en stilstaand. (Ventilatie wordt bij stilstand vergroot.) Voorzien van spaarstroomschakelaar.

EUMIG P 25

Deze kwaliteitsprojector wordt bijzonder aanbevolen voor onderwijsdoeleinden. Vergelijk licht, mechanisme, uitvoering enz. met elke andere goede projector en bepaal daarna pas Uw keus. Demonstratie op aanvraag.

ALLEENIMPORTRICE: C. BOONEN & Co. N.V. - AMSTERDAM-C.

LEVERING VIA DE ERKENDE FOTOHANDEL

Het loont te wachten op deze nieuwste 1954 modellen, want het is een overbekend en onveranderd feit

Multiblitz wint 't

Op 1 Januari a.s. verschijnen 2 nieuwe

MANNESMANN-MULTIBLITZ

apparaten, met de nieuwste, gepatenteerde, vindingen op dit gebied:

de FILIUS II voor de amateur
de REKORD voor de vakman

Heynderickx

Alleenvertegenwoordiging voor Nederland: Firma Dr. K. Heynderickx, Hugo de Grootstraat 17a, Den Haag.

Door inruil verkregen

CAMERA'S

Robot 24 x 24 mm, chroomuitvoering met Schneider Xenar F 2,8 coated, synchro-contact, in paraattas, als nieuw ƒ 225. Baldini 24 x 36 mm met Baltar F 2,9, in paraattas, als nieuw ƒ 95. Kodak 35 — 24 x 36 mm met Kodak Anastigmaat F 3,5 coated en synchro-contact ƒ 150. Iloca 24 x 36 mm met F 3,5 Prontor S, met paraattas, als nieuw ƒ 135. Praktica 24 x 36 mm Prontor S, met paraattas, als nieuw ƒ 135. Futura 24 x 36 mm met Evar F 2,0 coated, synchro-contact, in tas ƒ 295. Super Baldinette 24 x 36 mm met Ennar F 2,8 Prontor S.V. ƒ 225. Leica III F 24 x 36 mm met Elmar F 3,5, compleet met zonnekap, geelfilter in paraattas, als nieuw ƒ 725. Voigtländer Vito II 24 x 36 mm met Skopar F 3,5, Prontor S ƒ 150. Praktica 24 x 36 mm met Zeiss Biotar F 2,0, in paraattas ƒ 425. Idem met Schneider Xenar F 3,5, in paraattas ƒ 325. Contax S 24 x 36 mm met Biotar F 2,0, in paraattas ƒ 875. Altix 24 x 36 mm met Trioplan F 2,9 coated in Cludor, synchro-contact ƒ 85. Baldinette 24 x 36 mm met Radionar F 2,9 coated Prontor S, synchro-contact ƒ 125. Meet-Baldinette 24 x 36 mm met Baltar F 2,9 coated Prontor SV ƒ 150. Kodak Retina Ia 24 x 36 mm met Xenar F 3,5 synchro-compur, laatste model ƒ 225. Rixa 6 x 6 cm met Ennar F 3,5 coated Prontor S, synchro-contact ƒ 60. Flexaret 6 x 6 cm met Mirar F 3,5 coated in Prontor, synchro-contact ƒ 195. Punky 6 x 6 cm met F 6,3 coated, synchro-contact ƒ 49. Baldix 6 x 6 cm met Westar F 2,9 coated Prontor S, synchro-contact ƒ 110. Baldix 6 x 6 cm met Westar F 4,5 Vario, synchro-contact ƒ 75. Weltax 6 x 6/4½ x 6 cm met Trioplan F 3,5 coated, synchro-contact ƒ 75. Baldix 6 x 6 cm met F 4,5 Prontor S ƒ 85. Agfa 6 x 6 cm met F 4,5 Pronto S, met tas ƒ 90. Zeiss Nettar 6 x 6 cm met F 6,3 Vario, als nieuw ƒ 65. Baldini 24 x 36 mm met Baltar F 2,9 coated Prontor S, synchro-contact, in tas ƒ 95. Kodak 35, 24 x 36 mm met F 3,5 sluiter 1/10—1/200 sec, in tas ƒ 150. Regula 24 x 36 mm met Ennagon F 3,5 coated Prontor S, synchro-contact, in tas ƒ 95. Voitgländer Perkeo 6 x 6 cm met Vaskar F 4,5 coated, Prontor S, synchro-contact ƒ 135. Voigtländer Perkeo 6 x 6 cm met Vaskar F 4,5 coated Prontor S, in tas ƒ 110. Voigtländer Perkeo 6 x 6 cm met Vaskar F 4,5 in Prontor S ƒ 130. Voigtländer Bessa 6 x 6 cm met Heliar F 3,5 Compur Rapid, in tas ƒ 110. Altuca 6 x 6 cm met Meritar F 3,5 coated, synchro-contact ƒ 75. Belfoca 6 x 9 cm met F 4,5 coated, synchro-contact ƒ 69,50. Zeiss Ikon 6 x 9 cm met Zeiss Tessar F 3,5 coated Compur Rapid, synchro-contact ƒ 195. Baldafix 6 x 9 cm met Ennar F 4,5 coated Pronto, synchro-contact ƒ 75. Agfa Billy 6 x 9 cm met Apotar F 4,5 coated in Prontor S, synchro-contact, als nieuw ƒ 145. Ikonta 6 x 9 cm met Novar F 4,5 Prontor S, in tas ƒ 125. Ernemann Goerz 6½ x 11 cm met Anastigmaat F 6,8, 5 snelheden ƒ 19,50. Ica 6½ x 11 cm met Zeiss Tessar F 4,5 Compur met instelhevel ƒ 75. Kodak 8 x 10,5 cm met Anastigmaat F 7,9, 4 snelheden ƒ 19,50. Zeiss Minimum Palmos 10 x 15 cm met Zeiss Tessar F 4,5, 16,5 cm, in lederen tas met 3 dubbele chassis(filmpack-chassis, 12 platen-chassis ƒ 85. Steinheil Culminar F 2,8—85 mm voor Praktica en Contax S of D ƒ 175. Voigtländer 6½ x 11 cm met Voigtar F 6,3, snelheden 1/25—1/100 seconde ƒ 39. Cocarette 5 x 8 cm met Zeiss Tessar F 4,5 in Compur ƒ 55. Ica 8 x 14 cm met Zeiss Tessar F 4,5—15 cm in Compur voor platen en rolfilms ƒ 75. Toneelkijker in étui, iets gebruikt, in zeer goede staat ƒ 20.

FOKA N.V.

Admiraliteitsstr. 8 abc - ROTTERDAM-O. - Tel. 22242 24422

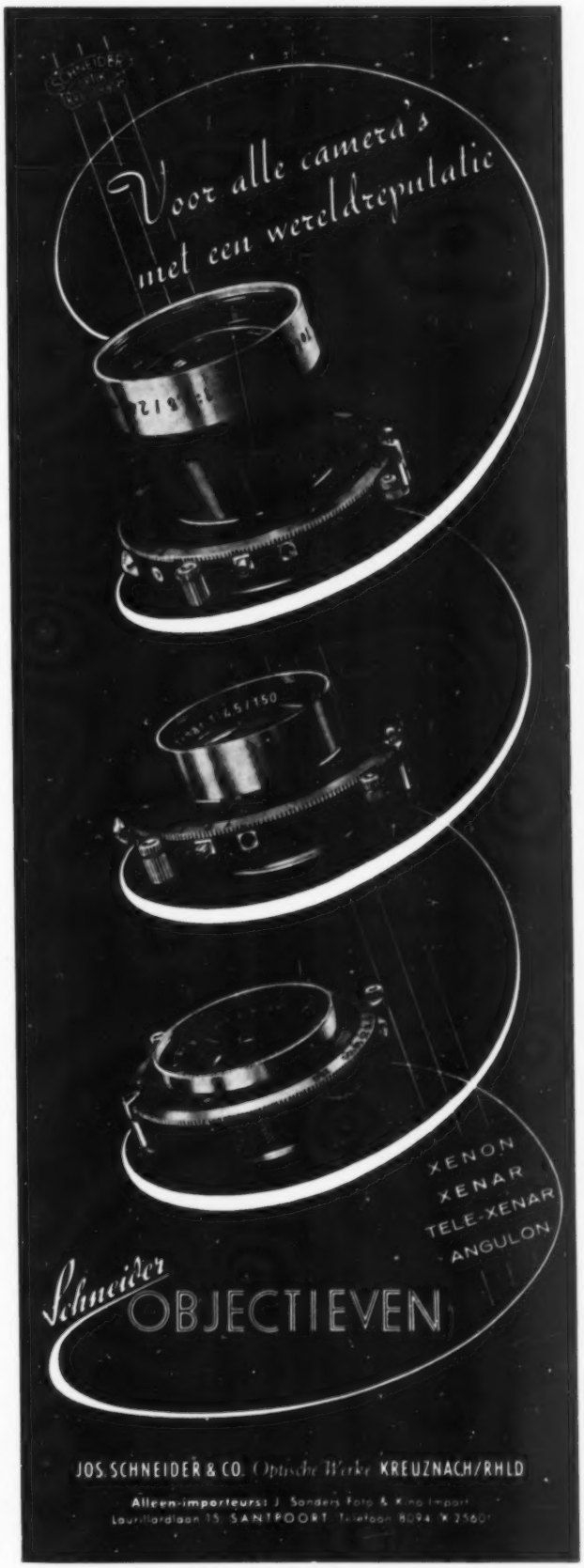

"Durst 609"

VERGROTINGSAPPARAAT 6 x 9
MET OBJECTIEF GALILEO OGRAN

4.5/105 mm REFLEXVRIJ, GEPATENTEERDE NEGATIEFHOUDER „ADANG" MET INGEBOUWDE VERSTELBARE MASKERS

PRIJS ƒ 490.—

TUBE MET SCHROEFDRAAD VOOR LEICA-OBJECTIEVEN

PRIJS ƒ 32.—

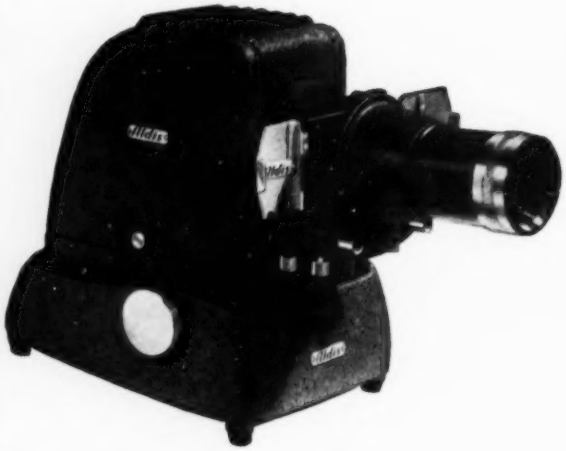

Aldis

"STAR" 500 watt

DE KLEINBEELDPROJECTOR VOOR KLEURENPROJECTIE

- met lens 2.8/10 cm, lamp 500 Watt en diaschuif 5 x 5

PRIJS ƒ 399.60

- met lens 2.8/10 cm, lamp 500 Watt en filmstrooktransporteur 35 mm

PRIJS ƒ 426.60

OOK IN 150 EN 300 WATT LEVERBAAR!

Revere C. 50 8 mm OPNAME-CAMERA

- MET OBJECTIEF 2.8/12,7 mm REFLEXVRIJ
- 16—64 BEELDEN PER SECONDE
- GEMAKKELIJK INLEGGEN VAN FILM
- EXTRA LANGE INGEBOUWDE ZONNEKAP
- EENBEELD-KNOP

PRIJS ƒ 295.—

VRAAGT UW FOTOHANDELAAR

IMPORTRICE: **HIJMANS' FOTO- EN KINOGROOTHANDEL N.V.**
DEN HAAG MUZENSTRAAT 37 - TELEFOON 117276

ENORME PRIJSVERLAGING

Leitz Leica

Het bezit van een echte LEICA geeft U, naast de zekerheid van de hoogst mogelijke fototechnische perfectie, het vreugdevolle gevoel van standing.

De enorme prijsverlaging van de LEICA-camera's stelt U thans in staat ook de gelukkige bezitter van een LEICA te worden.

Thans reeds voor
f 398,50
een

LEICA II met de beroemde Elmar!
LEICA III. met Elmar *f* 595.—
LEICA IIII. met Elmar *f* 797.50

De Leica draagt bij tot Uw levensgeluk

VRAAGT UW FOTOHANDELAAR
OM PROSPECTUS
EN INLICHTINGEN

VERKA

Foto papierwarenfabriek
F. HERBEN

OUDE WAAL 4 — TELEFOON 63168
AMSTERDAM-C. — PRIVE 38344

Najaar 1953

Nu de feestdagen weer naderen is een foto-album of een van onze andere artikelen een mooi en blijvend geschenk.
Wij zijn wederom met iets heel speciaals aan de markt en geven U hiervan onderstaande voorbeelden:

FOTO-ALBUMS
vanaf *f* 2.40 per stuk, leverbaar in diverse kleuren in Copra, Reptiel en Kunstleer.

INDUSTRIE-ALBUMS
met bijzonder handig uitneembaar pendel mechaniek.

METALEN FOTO-LIJSTEN
in diverse formaten.

PLASTIC FOTO-BRIEFKAART PORTEFEUILLES
in diverse kleuren en persingen.

FOTO-PAPIERWAREN
voor alle voorkomende doeleinden, eventueel bedrukt, tegen speciale prijzen.

Wij maken U gaarne offerte. Hoogachtend,
Fotopapierwarenfabriek VERKA

Belangrijk nieuws voor:
PRACTICA EN EXACTA
VAREX BEZITTERS

PRISMAZOEKER VOOR PRACTICA
Kunt U zonder meer over Uw zoeker schuiven. Compleet in lederen étui . . . *f* 82.—

PRISMAZOEKER VOOR EXACTA VAREX
Compleet in lederen étui . . . *f* 125.—

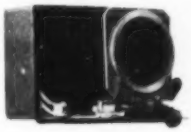

BALGINSTELAPPARAAT VOOR PRACTICA
Door schaarbeweging inklapbaar en daarom handig mede te nemen . . . . . *f* 72.—

Nog leverbaar enkele Rolleicords 111A met Zeiss Triotar 1 : 3.5 en Compur Rapid sluiter slechts . . f 295.—

FOTO-KINO-STRIK N. V.
BUSSUM - Nassaulaan 37 - Telefoon K. 2959 - 6217
HILVERSUM - Groest 136 - Telefoon K. 2950 - 2130

De directie van
ILFORD FOTO N.V.
wenst U in het nieuwe jaar
gezondheid, voorspoed en succes

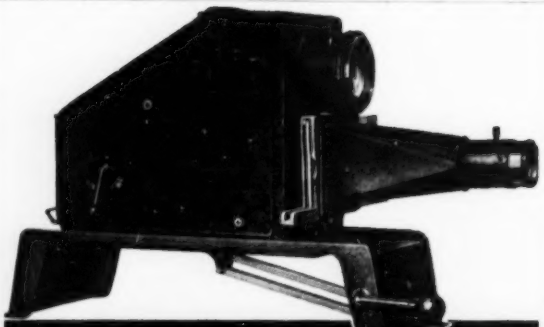

LIESEGANG
EPIDIASCOPEN
PROJECTIE- EN
VERGROTINGSTOESTELLEN
Sedert tientallen jaren een begrip voor
KWALITEIT
Ed. Liesegang · Düsseldorf
Levering uitsluitend via de erkende handelaren

Uw fotohandelaar verstrekt gaarne alle inlichtingen.

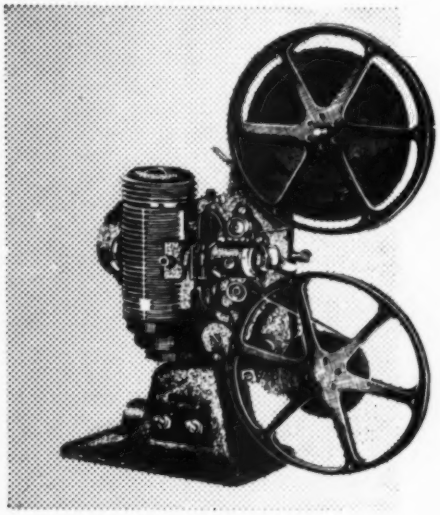

Zelf films vertonen

met *Bell & Howell*

- De Bell & Howell Filmomaster tovert bij U thuis de beelden op het scherm in dezelfde brillante scherpte, die U zo in het theater bewondert.
- Niettegenstaande de lage prijs, perfecte mechanische constructie en geruisloze werking.
- Een trots bezit, zelfs voor de meest verwende filmer. Juist nu in de wintertijd een bron van vreugde voor het hele gezin.
- B & H Model 221 8 mm projector in handige koffer reeds voor *f* 675.—

B & H Trilux Camera 8 mm voor de hoogste eisen vanaf f 685.—

Verkrijgbaar bij alle Bell & Howell dealers in Nederland

SYNCHRONISEREN **WINTERTIJD . . . FLITSTIJD!**
van Contax - Leica - Rollei's e.a. camera's. Feilloze werking wordt gegarandeerd.
Vlotte aflevering. - Prijsopgave verstrekt

B. J. SCHOEMAKER, Foto-techn. Instr.maker
Daguerrestraat 183 - DEN HAAG - Telefoon 324213
(Voor Den Haag uitsluitend via handel)

Voor FOTOLIJSTEN **REMBRANDT**
met 10 jaar garantie (kopervernikkeld)
Utrecht - Annastr. 12 - Tel. 23578
in glad bol profiel

	4/5	6/9	9/14	10½/15	13/18	18/24
	f 0.60	0.70	0.90	1.10	1.35	1.75
met hoekje		1.—	1.05	1.40	1.60	2.—

Vraagt onze prijslijst of vertegenw.bezoek, zonder verplichting.

24 x 24
en 24 x 36

Het voordelige Kleinbeeld-vergrotingsapparaat
met lederen balg ● Iris diafragma ● Draaibaar roodfilter ● 1½ - 7x vergrotend. ● Grondplank 32 x 38 cm, voorzien van rubber voetjes ● Massieve metalen filmgeleiding, dus geen (stof of) Newton ringen.
Leverbaar met Cassar 1 : 3.5 50 mm f 181.—. Met Ennar 1 : 4.5 50 mm f 169.—. Zonder objectief f 132.50.

N.V. REOF - ROTTERDAM

Nu of nooit

Prima Bromide papier

40 x 50 cm Wit glanzend extra hard kartondik
30 x 40 cm Chamois halfmat in zacht en extra hard
Chamois fijnkorrel in normaal kartondik
18 x 24 cm Wit glanzend in zacht dun
Wit glanzend in extra hard dun en dik
13 x 18 cm Wit glanzend in zacht dun

Briefkaarten: Wit glanzend in normaal
Chamois halfmat glad in zacht en extra hard
Chamois fijnkorrel in zacht en normaal
Chamois mat in zacht

Prijzen:		
100 vel 40 x 50 cm	f	55,00
100 vel 30 x 40 cm	„	32,50
100 vel 18 x 24 cm	„	9,90
100 vel 13 x 18 cm	„	5,90
100 briefkaarten	„	4,90

ROTAX CONTACTPAPIER 6,5 x 9,5 cm wit glanzend in zacht, normaal, hard en extra hard *f* 1,95 per 100 vel.

Voor goede kwaliteit staan wij in.
Niet goed, geld terug

FOKA N.V.
ROTTERDAM
Admiraliteitsstraat 8 abc
Telefoon 22242—24422
2e Middellandstraat 23. Tel. 34644

OSRAM

VOOR LICHT IN DE DUISTERNIS

VERKRIJGBAAR BIJ DE FOTOHANDEL

ALLEENVERKOOP: ANIMEX-HAARLEM

REPROGRAFISCHE MOGELIJKHEDEN

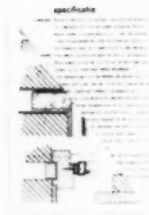

We hadden bericht gegeven omtrent de Dr Goebel-camera voor reprografisch werk: U weet: de camera die kaarten maakt in het formaat van 9 × 12, waarop men één, meer of veel afzonderlijke repro-opnamen kan vastleggen.

Nu schreef De Atlas in Delft (de bekende „Lichtdrukpapierfabriek") ons dat het verhaal onvolledig was, daar wij er de andere repro-methoden niet in genoemd hadden. Nu was dat de bedoeling van ons bericht niet; wij vonden het enkel even interessant om U van die Goebel-camera te vertellen. En een ander maal dan over andere dingen.

De brief van De Atlas was echter niettemin welkom. Omdat men daarin de drie vormen van micro-documentatie tegenover elkander plaatste: de micro-kaart (systeem Goebel), de micro-band (meer „normale" kleinformaat-opnamen) met als tussenvorm: de micro-strip.

Nu ontstaat er langzaam-aan voor alle drie methoden eigenlijk een geheel apart en afgebakend werkterrein.

Voor de *micro-band* gebruikt men filmrollen. Normaalfilm of smalfilm; en meestal geperforeerd zoals ze óók in de ciné-camera gaan; soms met andere perforatie, of zónder. Een pracht van een methode, als men een vloed van documenten (chèque's bv., of kaarten uit een kaartsysteem) extra wil beveiligen door een schaduw-archief aan te leggen; of als men de mogelijkheid wil houden om uit een grote hoeveelheid gegevens dit of dat eens na te kijken. De micro-band is dus typisch op zijn plaats in het „normale" archief, dat slechts zelden geraadpleegd hoeft te worden.

Heel anders de *micro-kaart*. Niet herhalend wat we in het September-nummer gezegd hebben, toch nog dit: de micro-kaart zal men vooral gaan maken als men er zeker van is dat met het micro-archief regelmatig *gewerkt* moet worden. Dit archief is beter „toegankelijk", in tegenstelling met de band-op-rollen, waar het terugvinden van een bewuste opname nogal tijd kost. Ook de methode van bestudering is bij de micro-kaart veel eenvoudiger. En tenslotte: de opnamen op de kaart zijn vaak technisch nog beter, en zij laten verrassende vergrotingsmogelijkheden vrij.

Een tussenvorm nu is de *micro-strip*. Omdat men daar nuchterweg de grote rollen kinofilm met de schaar van elkander scheidt tot stroken van 25 cm. (Om en bij, en meestentijds). Zo'n strook kan 6 opnamen in Leica-formaat of 12 in het „normale" ciné-formaat 18 × 24 mm bevatten.

Dat doorknippen gal uiteraard geen moeilijkheden; maar elke foto-amateur zal meteen weten waar de moeilijkheid wél huisde: in het *opbergen* van die stroken. En voor dit doel hebben we al vele opberg-systemen zien aangegeven; waarvan slechts enkele die wat leken.

Maar De Atlas zond ons nu cellofaan hoesjes, om eens naar te kijken: en wij geloven dat men het daarmee gevonden en gewonnen heeft. In het hoesje schuift men dus de filmstrook; door het cellofaan heen kan men het beeldje in het lees-apparaat projecteren. En zelfs, zegt men, kan men het zo in het vergrotingsapparaat plaatsen. Wat echter niet noodzakelijk zal zijn, en bezwaren kan meebrengen.

Maar het voordeel van die hoesjes is dan vooral dat men er aan de bovenzijde, in de lengterichting (en geheel afgescheiden van de strip) een papierstrook in schuiven kan, breed genoeg om een regel schrijfmachine-schrift op te nemen. Waarmee het gevulde hoesje dan een onderdeel van een modern kaartsysteem is geworden.

Opbergen kan men ze nu op de meest variabele wijzen: in stalen kasten met laden, waarin ze chronologisch of volgens een bepaalde codering geplaatst worden; in de bekende moderne hangmappen; en ook in ordners, waarin ze dakpansgewijs gestoken worden, zodat alleen de titels komen te zien.

Daarnaast dan nog weer een variatie: dezelfde hoesjes, maar voor vijf losse beeldjes, die aldus weer worden verzameld tot een strip. Waarbij er steeds de mogelijkheid open blijft om willekeurige beeldjes toe te voegen en weg te doen, zodat hier een *levend* micro-archief is ontstaan.

Kl.

•

CENTRALE SLUITER versus spleetsluiter, een oud onderwerp, waarbij de spleetsluiter altijd de roep heeft behouden, feitelijk beter te zijn. Hij geeft beter dan de centrale sluiter de volle momentwaarde (men brengt dan naar voren, dat de centrale sluiter open en dicht „diafragmeert") en staat korter momenten toe. Handig toegepast, nl. met verstand, behoeft de spleetsluiter geen storende vertekening te geven van snel bewegende onderwerpen, die dan bij gelijke belichtingstijd minder bewegingsonscherpte vertonen dan de centrale sluiter veroorzaken kan. Sedert de vlucht omhoog van de flitslamp, en in het bijzonder van de flitsbuis, argumenteert de fabrikant zijn voorkeur voor een centrale sluiter op zijn nieuwe product evenwel aldus, dat niet langer de sluiter bepalend is voor de kortheid van het moment, doch de flitslamp. Centrale sluiters tot 1/500 sec zijn bij niet te grote optiek thans normaal, en bij goede synchronisatie past men daarin met gemak de 1/2000 van de ontladingsflitsbuis. De spleetsluiter staat hier dan duidelijk in het nadeel, want veel korter dan 1/20 tot 1/50 seconde kan men al niet gaan met het „gordijn", indien het gehele filmvlak tegelijk vrijgelaten moet worden.

Zo heeft een hulpmiddel als electronisch flitslicht dus weer invloed op de camerabouw, en gaat een van huis uit zeer gezond principe evolueren. Hier zonder meer de conclusie uit te trekken, dat dus de centrale sluiter hotweg superieur is aan de spleetsluiter, is verkeerd. Er bestaat ook nog zo iets als verwisselbare optiek, en dit is bij een spleetsluitercamera een technisch eenvoudige zaak. Bij een centrale sluiter heeft men óf het nadeel van een sluiter achter het objectief, wat minder gunstig kan zijn, óf elk objectief moet van een eigen sluiter worden voorzien.

PAKOLOR. Dezer dagen zal *Cinon* de Pekolor kleurenfilm in ons land introduceren. Reeds vroeger hebben wij bericht dat deze film in Engeland reeds langer (1952) vaste voet heeft gekregen en goed voldoet. Ze wordt geleverd voor dag- en voor kunstlicht, rolfilm zowel als 35 mm en vlakke film, en uitsluitend gebaseerd op het negatiefproceédé in complementaire kleur (positief op papier). Voorlopig wordt alles nog afgewerkt in een Nederlandse centrale afwerkinrichting, later wordt de (niet zo heel ingewikkelde) afwerking vrij gegeven. Zodra wij met deze film geëxperimenteerd hebben, komen wij met een uitvoeriger mededeling over de kwaliteiten hierop terug.

POLITIE-AGENTEN WERDEN FOTO-AMATEURS. De politiemannen in de Duitse hoofdstad Bonn zijn plotseling zeer fanatieke foto-amateurs geworden. Zij werden met camera's uitgerust en maken thans jacht op verkeerszondaars, die proberen te ontsnappen. Zij trachten op deze manier overtreders te fotograferen, die zij niet op de bon konden zetten.

ROTTERDAM LICHTHAVEN 1955 is voor vele Rotterdamse bij de Bonefo aangesloten fotohandelaren reden geweest, hierop in te haken met een grootse wedstrijd uitsluitend voor amateurs, met waarlijk grootse prijzen. Er lijkt ons alle aanleiding ook voor niet-Rotterdammers, in een der zaken een formulier te vragen en mee te doen.

FOTO 1953

Een royaal boek

van klock formaat (21½ × 30 cm) en ongeveer driekwart honderd bladzijden tekst met goede illustraties, en zo men alles tezamen neemt een vijf en een half à zeshonderd pagina's over fotografie.
dat is wat U bereikt als U de jaargang 1953 van FOTO laat inbinden (wij vinden zelf die cijfers nogal indrukwekkend voor totaal *f* 11,— per jaar, maar daar spreken we nu niet over).

Voor hen, die FOTO vanaf zijn eerste nummer hebben gevolgd, is dit dan de achtste band in de serie. En elke band werd breder van rug, deze is breder dan elk der vorige.

Gelijk vorige jaren kunt U wederom voordelig laten inbinden, door ons dit collectief te laten doen. In een sterke grijze Linsonband, met roodbruine opdruk, ook op de rondgezette rug. De prijs hiervoor bedraagt *f* 3,50 per gebonden jaargang bij vooruitbetaling, franco toegezonden. De spelregels zijn als volgt:

1. De in te binden jaargang(en) moet(en) vóór 31 Januari 1954 in ons bezit zijn. Deze worden alle in één behandeling gebonden. Na die datum ontvangen opdrachten moeten apart worden behandeld en kosten *f* 1,— meer.
2. Er kunnen geen losse bladen, opplakvellen e.d. in behandeling worden genomen, de nummers worden uitsluitend gebonden zoals zij zijn. Hechtnietjes er in laten zitten en alles wat U niet meegebonden wenst, dient U er zelf af te halen (maak bij het uitscheuren geen losse helften, die kunnen wij niet mee binden).
3. Leg de nummers zelf reeds op goede volgorde.
4. Schrijf op het bovenste (dus Januari-) nummer op de eerste tekstpagina („Van de Redactie") *middenin* (dus niet op de witte rand rondom) met potlood Uw naam en volledig adres; dit vergemakkelijkt belangrijk, dat U Uw eigen exemplaar terugkrijgt.
5. Verpak de nummers bijzonder degelijk, bescherm vooral de hoeken, dat is bitter nodig. Gebruik sterk papier. Adresseer aan de Afdeling Boekhandel „C. Misset" N.V., IJsselkade 32, Doetinchem en vermeld opvallend: JAARGANG INBINDEN buitenop. Doe het inhoudregister, dat aan het Januari-nummer 1954 wordt toegevoegd, er bij (bovenin).
6. *Gireer gelijktijdig* de bindkosten op postrekening 502258 ten name van Afd. Boekhandel „C. Misset" N.V. te Doetinchem. Bealist op het strookje vermelden: inbinden jaargang(en) FOTO 1953 en Uw naam en adres.

Wij hopen eind Februari de gebonden jaargangen franco aan de eigenaars terug te zenden.

Liefhebbers van de zelfbindende *Emka map* zal het interesseren te weten, dat er ook weer een band 1953 beschikbaar komt. Prijs (bij vooruitbetaling, nl. bestellen per giro) *f* 3,25. Zet vooral op die bestelling Emka-map FOTO 1953, dan volgt franco toezending.

Zij die de jaargang 1954 in een Emka willen gaan bewaren, kunnen op gelijke wijze een Emka-band FOTO 1954 bestellen.

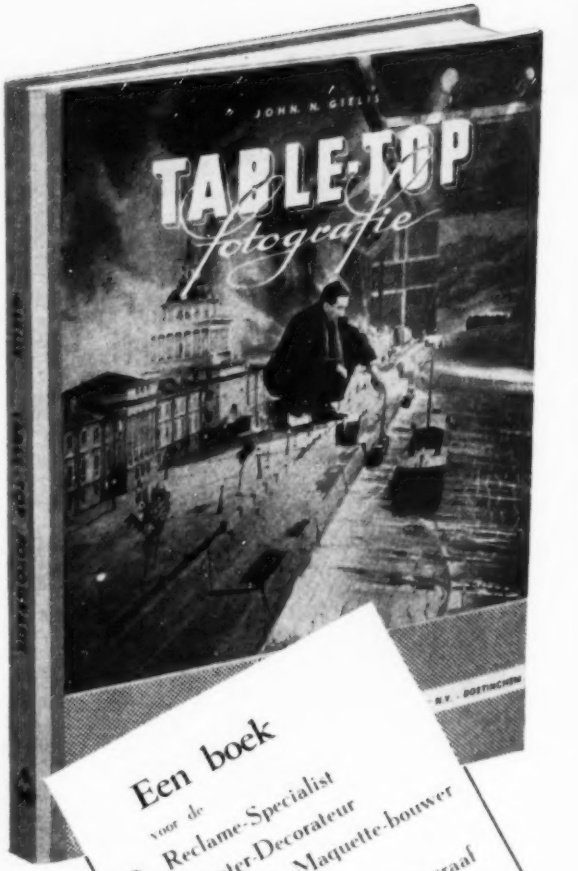

Een boek
voor de
- Reclame-Specialist
- Theater-Decorateur
- Model- en Maquette-bouwer
- Boek-Illustrator
- Amateur- en Vakfotograaf
- Handelaar in foto-grafische artikelen
- en vooral de filmer

155 bladzijden.
Fraai geïllustreerd.
Gebonden
Prijs **f 7,25**

Een practisch handboek voor close-up fotografie in het algemeen en de teken- en poppenfilm in het bijzonder.
Tweede geheel nieuwe en gewijzigde druk, door John N. Gielis en vele andere medewerkers.

Toezending volgt na ontvangst van het bedrag per postwissel of per postgiro No 502258, met duidelijke vermelding waarvoor bestemd.
Levering onder rembours kost 35 ct extra. (Ook verkrijgbaar via Uw boekhandelaar of Uw fotohandelaar).

UITGEVERS-MIJ „C. MISSET" N.V.
Afdeling Boekhandel — Doetinchem — Telef. K 8340-3941

8e Jaargang no 12 — December 1955

FOTO

UNIVERSEEL TIJDSCHRIFT VOOR FOTOGRAFIE

WAARIN OPGENOMEN „KLEINBEELDFOTO"

Officieel Orgaan van de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen.
Officieel Orgaan van de Nederlandse Fotografen Kunstkring.
Redactie: D. Hellferich.

•

Redactie-adres: IJsselkade 32, Doetinchem. Tel. K 8340-3941.
Redactieraad: Dr H. J. van Opstall, Dr J. J. M. van Santen, G. A. W. Wagenaar, N. C. A. J. Zomer N.F.K.

•

Uitgave: Uitgevers-Maatschappij „C. Misset" N.V., Doetinchem; postgiro abonnementen 502259 - postgiro advertenties 502260 - postgiro afd. Boekhandel 502258. Postrekening voor België, Antwerpen no 308163. Telefoon Doetinchem K 8340-3941.

•

Verschijning: Maandelijks op de Vrijdag omstreeks het midden van de maand, behoudens bij bijzondere evenementen.
Abonnementsprijs: *f* 9,90 per jaar bij vooruitbetaling voor leden van de bij de Bond van Nederlandse Amateur Fotografen Verenigingen aangesloten verenigingen en clubs — voor niet-leden *f* 11,— per jaar bij vooruitbetaling; voor het buitenland (behalve België) *f* 12,50. Abonnementsprijs voor België frs 225 per jaar bij vooruitbetaling. Losse nummers *f* 1,—, in België frs 20.

•

UIT DE INHOUD

	blz.
Indiscrete fotografie	324
Tentoonstellingen 326, 341, 348, 353, 360	
Op de Snijtafel	329
Onmisbaar ingrediënt	333
Insectenfotografie	336
Zwolse Blauwvingers	338
Margareth Bourke-White	341
Fotografie in Engeland	342
Zelf objectieven testen	356
Scherpte-verlies door ontwikkeling	363
Bondsnieuws	364
Beoordelingen	335, 354

VAN DE REDACTIE

Het is met foto's wonderlijk gesteld, zij kunnen je iets „doen", iets geheel anders dan wat zij voorstellen. Zo de foto, die Kluivers in Neede ons toezond, en nu op het omslag staat: een oude man die aldus een huwelijk in de kerk gadeslaat. U hebt eerst die foto gezien. Deed hij ook U iets?, vragen wij ons af. Hij heeft iets verlatens, iets afgekapts, dit mannetje staat er niet alleen letterlijk buiten. Er zit iets in van: daar staat nu definitief een streep onder; dat is afgelopen; zie maar hoe je je nu weer verder redt. Het is wonderlijk, maar dat doet die foto ons nu allemaal. We zien niet het was briske oude heertje, beetje nieuwsgierig, beetje ongeduldig, beetje erg critiseerderig, beetje felletjes.

Geeft iemand een beetje het gevoel van dit jaar negentien-drie-en-vijftig, die foto. Streepje er onder per 31ste. Niet meer te herhalen. Op de volgende regel verder schrijven. Ander verhaaltje — misschien — of waarschijnlijk: hetzelfde verhaaltje met een ander jasje aan. Een jasje waarvan overigens nog blijken moet of het lekker zit en mogelijkheden heeft. Een confectiejasje immers. Maar die instelling is fout. Wij zijn het die het dragen kunnen alsof het maatwerk was, het moet tot maatwerk ver-dragen worden.

Wij kunnen de dingen doen veranderen door een bewuste daad. Geen grote daad. Twee foto's naast elkaar leggen is ook een daadje. Zij gaan dan rijmen, zoals deze twee.

Indien wij nu maar diezelfde verwondering over deze wonderlijke wereld konden verwerven in onze volgroeide status, en hem, geheel er van losgemaakt, konden beseffen als een door mensenbreinen royaal in de klit verknold ideeën- en plannenkluwen, dan was er al veel gewonnen. Zien dat iets grondig in de knoop zit betekent immers er naar te kunnen kijken en er dus buiten te staan.
Dit is geen kluizenaarsvlucht, niemand verbiedt ons het kluwen te gaan ontwarren. Al is het maar het knoopje dat vlak voor onze voeten ligt.

NOGMAALS: indiscrete fotografie

Inleiding van Pater Wilderbeek, gevolgd door een discussie in de N.F.K., mede ter gelegenheid van de opening van de tentoonstelling „Nood" (Martien Coppens) in het Van Abbe museum te Eindhoven

Redacteur Hellferich zal niet geweten hebben wat hij ontketende, toen hij zich in spontane verontwaardiging sterk veroordelend uitliet over het weergeven van angst en smart van de mens — in al zijn krasse naaktheid — door de fotografie, de „indiscrete fotografie", een thema dat door Fritz Kempe in Foto Prisma aan de orde gesteld was. Hier in het kort de voorgeschiedenis:

Hij kreeg al, allereerst een tegenspraak van Coppens, die nog eens naar voren bracht wat volgens hem de bedoeling van Kempe was: het is wel degelijk toegestaan angst en smart fotografisch weer te geven, maar het komt daarbij aan op de man achter de camera. Het gaat dus niet aan om de fotografie indiscretie te verwijten, wel eventueel de fotograaf. Coppens vraagt verder of er dan een verschil is tussen de (goede) man achter de camera, wanneer hij de nood van de mensen fotografeert (en hij noemt beroemd geworden voorbeelden) en de Kunstenaar uit de „Grote Kunsten".

Redacteur Hellferich antwoordde daarop met een enkele voetnoot, dat de schilder het afgrijzen in zijn gemoed schildert („hij schildert altijd zichzelf") en de fotograaf de bestaande gruwel fotografeert. Maar hij helt blijkbaar al over naar het standpunt van de andere partij met zijn slotzin: „tenzij..... the man behind the camera....."

Merkwaardig is hoe hierna (in Foto Prisma van Juni 1953) Kempe deze discussie aanhaalt en hij daar dan een vreemde beschouwing aan vastknoopt. Hij is er niet over te spreken dat Coppens de kunst er bij haalt. Voor de fotografie als uiting van de moderne mens gelden heel andere maatstaven dan voor de oude meesters. Hij gaat nogal ver met zijn uiteenzetting over deze totaal veranderde tijd. Het gevoel van eigenwaarde van de mens, dat vroeger de basis van ons gedrag vormde, zou verdwijnen en als massa-mens zouden wij heel andere normen hebben, blijkbaar ook voor wat wel en wat niet indiscreet is. Kempe blijft echter zeer vaag met het aanduiden van de richting waarin wij die nieuwe maatstaven moeten zoeken. Dit alles is een terrein waar wij in Nederland (volgens Kempe) nog nauwelijks aan toe zijn (omdat, constateert Kempe, men hier niet zoveel heeft doorgemaakt als elders gedurende de beide wereldoorlogen).

De volgende étappe in deze kwestie was de op een N.F.K.-dag (23 November) te Eindhoven gehouden inleiding van Pater Wilderbeek (filosoof) over: „de eigenwaarde van de menselijke persoon ten aanzien van de indiscrete fotografie", gevolgd door een discussie. Mede in verband met de tentoonstelling van Coppens over „nood" was dit thema aan de orde gesteld.

Pater Wilderbeek begon met te stellen dat de cultuur samenhangt met de hoogachting voor de menselijke persoon. Bij planten en dieren spreken we niet van indiscretie, alleen bij mensen.

Hij ging nader op die indiscretie in en noemde o.m. dat een indiscrete vraag afhangt van wie de vraag stelt en met welke bedoelingen die gesteld wordt (het is heel iets anders of een willekeurige medereiziger of de douane vraagt wat U in Uw tas hebt).

De eis van discretie is tweezijdig: geen intieme betrekkingen van anderen schenden, maar ook niet het eigen intieme leven uitbazuinen.

Daar de huidige plaats van de fotografie in de maatschappij van grote invloed is op het culturele leven, is het belangrijk wie het instrument hanteert. Men kan waarheid of leugen brengen, sociaal of antisociaal zijn, discreet of indiscreet.

Van de fotograaf wordt verwacht dat hij beter en scherper ziet dan een ander en zijn verantwoordelijkheid is des te groter omdat met die foto's leiding gegeven wordt.

Die verantwoordelijkheid mag hij niet op de redacties van bladen afschuiven. Bij bladen spelen economische factoren een rol en wordt daarom al te vaak voldaan aan de verlangens van het publiek naar indiscretie.

Tenslotte noemde hij enige voorbeelden van indiscretie (bv. een foto van de Franse president met zijn vrouw, die bij een ontvangst aan een koud buffet opgenomen zijn op het moment dat ze een hapje naar de wijd geopende mond brengen: een foto die door het weglaten van alle verdere omstandigheden en door de keuze van het moment denigrerend werkt; een foto-serie van Halsman van een bijna ontkleed meisje dat haar instinctleven demonstreert; een foto van een vrouw die haar vier kinderen verloor en als overspannen hysterica gefotografeerd is (van het leed wordt hier een paskwil gemaakt).

Dat Pater Wilderbeek stellig niet alle foto's van het intieme leven veroordeelt bleek wel uit de voorbeelden die hij waardeerde: foto's van de Ramp, oorlogsfoto's van Duncan, de fotoserie van een vrouw in barensweeën in U.S. Camera, ook de foto's van Coppens' tentoonstelling over „nood". Een foto verdient afkeer wanneer het lijden zo persoonlijk is, dat het alleen binnenskamers gedragen kan worden. Een foto is wel goed wanneer dit persoonlijk lijden een bovenpersoonlijk algemeen karakter heeft.

Bij de discussie bleek dat foto's die volgens sommigen niet door de beugel konden door anderen weer wel gewaardeerd werden (bv. een foto in U.S. Camera Jaarboek van een jongen die bij een toeval zijn hand in een puntige spijl van een hek geslagen had). De conclusie is, dat niet alleen de instelling van de fotograaf, maar ook die van de beschouwer een rol speelt (waarmede niet gezegd is dat de fotograaf met een verkeerde instelling van de beschouwer rekening behoeft te houden). Geopperd werd de mogelijkheid dat indiscrete foto's vastgelegd zouden kunnen worden terwille van de objectieve historie. Het antwoord was dat geen fotograaf objectief is, hij kiest, hij fotografeert vanuit zijn standpunt en is dan ook verantwoordelijk voor het resultaat. Een der aanwezige fotografen meende dat de oplossing voor het gestelde probleem gevonden werd met de instelling dat men het fotografisch gegeven, het onderwerp, met liefde moet benaderen. Er werd echter opgemerkt dat de goede intentie van de maker nog geen goede foto maakt. De intentie moet slagen en daarvoor is meer nodig.

De heer Craeybeckx (redacteur Fotorama) merkte op dat de grenzen tussen discreet en indiscreet (treinreiziger met tas) in diverse landen anders liggen.

De heer Ramaker (fotoredacteur Het Parool) constateerde, dat een volk de fotografen heeft die het verdient en dat er in Nederland indiscretie in de pers weinig voorkomt (omdat er anders wel direct een storm van protesten komt).

Dit kan zowel in gunstige als in ongunstige zin (bekrompenheid van publiek) worden uitgelegd en Pater Wilderbeek zei dan ook dat weliswaar het sociale milieu de grenzen kan verleggen, maar dat de kunstenaar toch steeds boven de massa moet uitgaan, leiding moet geven.

De belangrijkste conclusie, die wij uit dit alles kunnen trekken blijft volgens Uw verslaggever wel hetgeen Pater Wilderbeek aan het eind van zijn inleiding kort aangaf: een foto is goed wanneer het zeer persoonlijke lijden wordt opgeheven tot dit een bovenpersoonlijk karakter krijgt.

Daar juist hier wel het belangrijkste verschilpunt ligt tussen redacteur Hellferich (die helaas niet aanwezig kon zijn) en Coppens, werd nog eens op dit punt ingehaakt en gevraagd in hoeverre het dan wel mogelijk is met de fotografie los te komen van het persoonlijke geval, immers de fotografie is zo gebonden aan de realiteit (Hellferich: legt de bestaande gruwel vast), in tegenstelling tot bv. de schilderkunst. Het

antwoord van Pater Wilderbeek (met een blik in de richting van Coppens) was, dat dit van de fotograaf afhing. Hij erkende blijkbaar wel het verschil met de andere beeldende kunsten, want hij gaf toe dat een foto juist door die typische eigenschap van de realiteit de beschouwer des te meer treft. Met dit verwijzen naar de man achter de camera is deze min of meer principiële kwestie niet veel duidelijker gemaakt. Niettemin voelt men wat bedoeld wordt en ook — vooral bevestigd door de aangehaalde voorbeelden — dat het mogelijk is om te komen tot een bovenpersoonlijke uitbeelding.

In aansluiting hierop werd nog gevraagd hoe het komt dat capabele fotografen ondanks (of misschien juist door) hun meevoelen en medelijden, er niet toe kunnen komen andere mensen in hun smart en nood te fotograferen. Het antwoord was dat het een sterke persoonlijkheid en veel kracht vereist om zichzelf boven het *persoonlijke* lijden van anderen uit te kunnen heffen. In dit verband werd nog gewezen op de sentimentaliteit als een verkeerde mentaliteit (bijvoorbeeld bij de dierenbescherming).

Al zou er nog veel meer te bespreken zijn, de beschikbare tijd van deze welbestede middag (tevoren had Ir Verbeek van N.V. Philips een leerrijke uiteenzetting gegeven over kleurtemperatuur bij diverse lampen) was verstreken en zo werd de discussie gesloten. Om weer geopend te worden in FOTO — of is de redacteur inmiddels verzoend met zijn „vivisectiecamera"?

M. WOLDRINGH N.F.K.

Met de „vivisectiecamera" zal ik mij evenmin kunnen verzoenen als met het feit dat van alle dagen in het jaar juist deze 23ste November voor mij de onmogelijkste was om aanwezig te zijn, want ook uit dit verslag dat Woldringh zo goed was voor ons uit te werken, blijkt dat er belangrijke opmerkingen zijn gemaakt. Er is geen conclusie ontstaan, doch de sfeer moet goed geweest zijn tot het vormen van een eigen omlijnder oordeel.

Indien ik opmerkte *the man behind the camera*, dan heb ik daarmee bedoeld, dat deze ook in het moment van contact met het gebeuren en dus ook bij het ondergaan van de indrukken van de omstanders (ik doel hier op een facet van de psychologie van de massa) de discriminatie moet behouden van wat goed is en niet-goed. Ik herinner mij hier op dit punt een uitspraak van een schrijver, dat de kunstenaar (auteur, schilder, wie ook) onder alle omstandigheden boven zijn werk moet blijven staan en zichzelf critisch moet blijven gadeslaan. Dit loopt dus parallel met wat Pater Wilderbeek stelde.

Diens conclusie, door Woldringh als de belangrijkste aangetekend, *bovenpersoonlijk karakter*, drukt mijn opvatting dus goed uit, zij het anders dan het gezegd is.

Ik wil nu niet mijn draai nemen en met iedereen vrede sluiten, als ik opmerk, dat ik de fotografie niet zo beperkt acht, dat deze alleen de bestaande gruwel kan vastleggen. Ik bedoelde toenmaals eerder dit: de schilder sublimeert onherroepelijk en ik zou haast zeggen automatisch; het is de aard van zijn „weergave-procédé". De camera is zo gebonden aan de realiteit, dat wat men meent met het gebeuren mede vast te leggen, daar lang niet altijd in blijkt te liggen. Wel voor de fotograaf, soms, zolang hij zich de sfeer nog sterk herinnert, niet voor de beschouwer, zolang deze niet de sfeer overgedragen heeft gekregen in een gesprek met de fotograaf. Deze heeft daartoe dan neven-beelden opgeroepen die aanvullen wat de foto mist. De bekende serie van de vrouw in barensweeën is hier een interessant voorbeeld. Gezamenlijk bouwen zij voor ons op wat de fotograaf beheerste, één fotografie daaruit (indien men de andere nog nooit zag) kan dat niet opbrengen. Het komt mij soms voor, dat deze gehele materie een cineastische kant heeft, en zelfs het serie-beeld (nog?) vergt. Ogenschijnlijk ben ik hier even afgedwaald, en daarom neem ik de draad van zoëven weer op. De camera is zo gebonden aan de realiteit, dat de weergave dáárvan bepaalde subtiliteiten verdringt, de imponderabilia te weinig kansen laat en het slagen van het pogen uiterst moeilijk maakt.

De man achter de camera moet hiervan sterk doordrongen zijn en dus uiterst critisch wezen in zijn beeldkeuze.

Indien Coppens thans meent een uitdrukkingsvorm gevonden te hebben — althans in die geest drukte hij zich enige maanden geleden tegen mij uit — door in de nood, welke ons land in de zuidwesthoek teisterde, niet in de eerste plaats de mens te fotograferen, doch het dier, dan heeft hij daarmee een eerste sublimatievorm. Het dier is voor ons een onpersoonlijk iets, het is geen individu, het vertegenwoordigt een groep, een begrip. Wij voelen ons voor het dier verantwoordelijk, en via dit gevoel tekent hij ons een leed, dat nu niet langer individueel is gericht, doch een grote groep raakt (van mensen die niet langer deze verantwoordelijkheid konden opvolgen. Het geeft ook beeldassociatie). Hier ligt het raakpunt met Kempe, die over massamensen spreekt en dus de individuele mens niet meer onderscheiden wil. Vermoedelijk zal Coppens evenals ik de mening zijn toegedaan, dat het tonen van het dier hier niet de uiteindelijke oplossing is, doch een studie-fase. Het kiezen van een dergelijke overdrachtsvorm in het algemeen is een oplossing. Overigens wéér in cineastische vorm: het tonen van een detail van de gevolgen van de gebeurtenis waarover men verhalen wil (van een relletje: een omvergeworpen kar, liefst met de lading zinloos uiteengeslagen over de straat; bij voorkeur vruchten, alles heeft dan symboliek).

Ik wil dit even afronden door op te merken, dat ik geenszins bedoel de mens onder alle omstandigheden te mijden. Als Coppens een priester fotografeert, en daarmee een positieve gedachte doorgeeft omdat deze priester positieve liefde bezit, dan is dat een noodzakelijk deel (weer, in de serie). Minder positief is wat de foto van Blansjaar (blz. 295 November-nummer) uitdrukt in deze mensen. Ik heb hiertegen horen protesteren, en wel om de jury-uitspraak, daar deze foto zo goedkoop verkregen was („zo waren er honderd per uur te maken"), en ook om de schending van intieme betrekkingen van anderen. Ik ben het daar niet mee eens, hier is volgens mij de grens gepasseerd en reeds sprake van bovenpersoonlijk algemeen karakter. Mogelijk kom ik daartoe alleen doordat ik de noodtoestand doorleefde en dus de sfeer reeds bezat voordat ik de foto kende. Overigens ligt er het feit dat deze vrouw het allerminst erg gevonden blijkt te hebben (zonder er ook weer gecoiffeerd mee te zijn geweest) aldus te zijn gepubliceerd. Misschien ligt deze eigenschap in haar wezen besloten en geeft dat de onpersoonlijke noot. — H.

•

DALCO stuurde een plaatje

dat we hierbij voor U afdrukken. Neen, zo erg goed is het niet. Maar het is typisch: een repro van een kleuren-dia: van de tram in Istanbul.

Op onze trams staat: „ça va seul" en „Wees niet dom; pak Glom". Op ál de trams daarginds de reclame van Dalco.

En we hoorden nog een verhaal, waarvan we niet weten of het voor publicatie bedoeld was.

Maar het zat zo: Mr Dale, als directeur, heeft tevens de reclame-afdeling onder zich. Nu had hij een nieuw etiket voor een of ander pak bromide-papier ontworpen. Als Engelsman spreekt hij uitstekend Nederlands, maar maakt hij uiteraard zijn eigen notities liever in het Engels. Hij schreef dus óók de tekst van het nieuwe etiket in de Engelse taal en gaf dat toen zó door; in de veronderstelling dat „men" het wel vertalen zou.

Dat gebeurde echter toevallig niet: er kwamen duizenden etiketten van de drukker met een onbruikbare tekst. Men heeft ze (het ging niet anders) toch maar opgeplakt.

En kreeg een wonderlijke reactie: iedereen vroeg om méér papier. Speciaal die export-kwaliteit.....!

Ja, waarom verkoopt Dalco méér films en papier in Istanbul dan in Den Haag? Omdat ze „bij toeval" in Nederland huizen?

De 15e Nationale Kerstsalon

(BONDSSALON)

De 22ste December is ditmaal de openingsavond, waarbij Amsterdams burgemeester, Mr A. d'Ailly, aan deze salon met traditie de openingswoorden wijden zal, die juist hem — met zijn gro'e belangstelling en waardering voor de fotografie — zo zijn toevertrouwd. Wij kunnen thans op deze plaats de verworven bekroningen niet publiceren, omdat wij daarmee op onheuse wijze de spanning van de openingsavond zouden vernietigen.

Als lid der jury evenwel menen wij toch een indruk-vooraf te mogen geven. Indien men op zo'n jury-avond de welhaast even traditioneel wordende grote HBS-lokalen betreedt, waar dan zo'n 500 fotografieën ordelijk liggen uitgestald op lange tafels, en men kent de wijze van jureren, persoonlijk, zwijgend, in cijfer waarderend op prima voorbereide lijsten, dan wordt er eerst een wandeling gemaakt. Die 500 (of daaromtrent) brokken werk, stuk voór stuk een met vele, vele zorgen voltooide uiting in fotografie. Men verzamelt een totale indruk, tast het peil, want de waardering zal afgestemd moeten worden, van nummer 1a tot nummer 124d toe, onveranderlijk eerlijk, gelijkmatig en onbeïnvloed, ten opzichte van dit gemiddeld niveau.

Het is over dit niveau dat wij hier iets willen zeggen. Indien wij beginnen met de opmerking, dat er nog steeds sprake is van een duidelijke kwaliteitsstijging, dan klinkt dit als een versleten, vriendelijk woord. Doch het is zo. Op deze salon frappeert de zeer goede tot uitnemende techniek, het kwantum ingezonden foto's, waarbij (door een aantekening in het desbetreffende kolommetje) geadviseerd moest worden tot afwijzen (niet hangen dus) op grond van zelfs matige „techniek", was zeer luttel. Naar verhouding van aantal was het aantal afwijzingen op grond van kitschige opvatting en uitwerking groter, doch ook luttel. Wat hier, in deze 15e salon, geboden wordt is prettig, fris werk. Pittig in zijn zwarten, fris in zijn witten, soepel in zijn toonschaal. Veel hoogglans, direct daarop volgend veel wit papier met glanzig halfmat. Daarnaast Gevalux; wat in crème papier staat dan toch van zo bescheiden tint dat deze zich absoluut niet opdringt. Grote soberheid in de keuze van papier- en beeldtint, terecht beseft men, dat het dáárin niet zit of een foto goed zal zijn of niet. Wie een beslist fraaie techniek wil ervaren, mag deze salon niet ongezien laten voorbijgaan. Een jurylid heeft evenwel meer te beoordelen dan techniek alleen. Hij past zich snel aan gelijk een kameleon, en reageert aldus: goede techniek dus vanzelfsprekend, mooi, fijn, dan gaan we verder op onderzoek uit: inhoud, oorspronkelijkheid, zeggenskracht. Wie van de heren (dames) krijgt mij te pakken, trekt me aan de revers van m'n jasje naar zich toe en houdt me vast. Met wat dan ook. En het is op dit punt, met deze heel zware eis, dat de discriminatie vallen gaat. Hier blijkt hoe moeilijk het is, daaraan te voldoen. Hoevelen van al deze voortreffelijke werkers heeft er niet tegenaan geleund, is niet op een afstand gebleven, maar is er bovenop gaan zitten. Wie is er in die andere huid gekropen en heeft het niet alleen gehád, maar ook behóúden.

De jurylijsten hebben drie kolommen. Een kolom C voor afgewezen, een kolom B voor „twijfelachtig", een kolom A voor „hangen". Doch daarin kan men niet volstaan met een kruisje, gelijk in een der beide andere. Er moet een cijfer in. Een één betekent: in elk geval hangen, men kan hem zonder bezwaar hangen, hij is goed van technick en zo. Een twéé betekent: beslist hangen, hij is goed. Een drie is de hoogste mogelijkheid: men zegt er mee dat hij stéengoed is. Weinig uitdrukkingsmogelijkheid, ogenschijnlijk, maar juist door die beperktheid heel prettig. Het dwingt tot het behouden van de grote lijn, en sluit gepietepeuter uit met 5-plusjes en 5-minnetjes. Er komt variatie genoeg in de totaal-cijfers, omdat er vijf juryleden zijn, en zo die alle vijf 5 punten geven (15 in totaal, en per mededingende collectie van 4 foto's dus als hoogst-bereikbare norm 60 punten), dan is dat zeker bewijs van zeer grote kracht.

En al beoordelend, valt dan op hoe zuinig men is met zijn 5. De opmerking tegen elkaar „veel drietjes heb ik nog niet kunnen geven" valt enige malen. Zo is dit goed. Het examen op deze 15e salon is zeer, zeer zwaar geweest. En daarom doet het ons des te meer genoegen, dat de hoogste trophee dit jaar in handen komt van een voor zeer velen nog onbekende jonge kerel, die drie jaren terug voor het eerst een camera in handen kreeg en er toen het middel in vond om zich mee uit te spreken. Hij is er in gekropen en heeft er bovenop gezeten. Ga zelf eens bekijken (in Arti et Amicitiae op het Rokin in Amsterdam) of U dit eveneens voelt uit zijn werk. Het is zulk simpel werk, het is zo pretentieloos, maar het is zo heel goed. Het is niet gezócht, het is zo vanzelf-gekomen. H.

•

JAN SCHIET N.F.K. IN CAFÉ EIJLDERS

„Parijs van alle dag"

Amsterdam kent op het ogenblik sterk het exposeren door fotografen in eet- en verpoosgelegenheden. Eijlders heeft in dit opzicht een sprongetje-voor, hoewel wij de verlichting nog steeds verre van ideaal achten en de beste fotografie er min of meer door kapot geknauwd wordt.

De entrée is goed, waar men recht tegen een enorm grote vergroting oploopt van een met affiches en andere papieren rommel volgeplakt schuttingbrok, waarin gemonteerd: Parijs van alle dag door Jan Schiet. Daarmee is de impressie geopend van de impressies die Jan Schiet ervoer bij zijn dwalen door Parijs. Hij heeft het zich bij de keuze van uitgerekend dit onderwerp niet bepaald gemakkelijk gemaakt, want „Parijs" is door de fotografen afgegraasd. Dan is het voor de beschouwer al heel moeilijk, om niet vlotjes-weg met een glijdende blik te volstaan en als slot op te merken: Zo heb ik dat al vaker-gezien gezien. Daarmee doet men Jan Schiet dan onrecht, want Parijs héeft nu eenmaal deze aspecten voor ons-Hollanders, en zij frapperen ons. Schiet heeft dunkt-ons niet per se gewild het ánders te doen dan anderen, omdat hij voelde dan gewild en geforceerd te worden. Wel heeft hij nu het odium op zich genomen van een zekere naiveteit, en dit klopt wel. Hij heeft dat in zich. Het komt, niet zozeer op deze expositie dan wel in het algemeen, vaker in zijn werk tot uiting, dat hij heel moeilijk zelf een keuze kan maken, en van de ene prent niet beseft hoe goed die is, en van de andere niet dat deze maar matig blijft.

Technisch en constructief zitten deze Parijse impressies goed in elkaar, en als men zich even de moeite gaat geven zich er in te verdiepen, dan worden er toch heus leuke — en vooral pretentieloze — opmerkingen weggegeven. Als eenheid evenwel is dit toch niet het Parijs zoals wij het kennen. Het is niet volledig genoeg, het is niet „rond". Het wil ons voorkomen dat Jan Schiet hier te veel Parijs heeft opgemerkt, maar niet beleefd. H.

DEVENTER KERSTSALON. Reeds tal van jaren organiseert de Deventer Amateur Fotografen Vereniging tijdens de Kerstdagen een tentoonstelling van werk van eigen leden. Ook dit jaar wordt niet van deze regeling afgeweken en wordt de expositie (die zeker de moeite van het bekijken waard zal zijn) wederom in de Munttoren te Deventer gehouden. Een ideale expositieruimte. De openingstijden zijn: 23 December van 12—18 uur, 26 December van 10—13 en 14—18 uur, 27 December van 10—13 en 14—18 uur.

FRANCIS KRAMER zal zijn herdenkingstentoonstelling houden te Utrecht in gebouw „Kunstliefde" van 9—17 Januari a.s. Clubs in groepsverband wil hij gaarne (na afspraak) persoonlijk rondleiden en vertellen over oude procédé's.

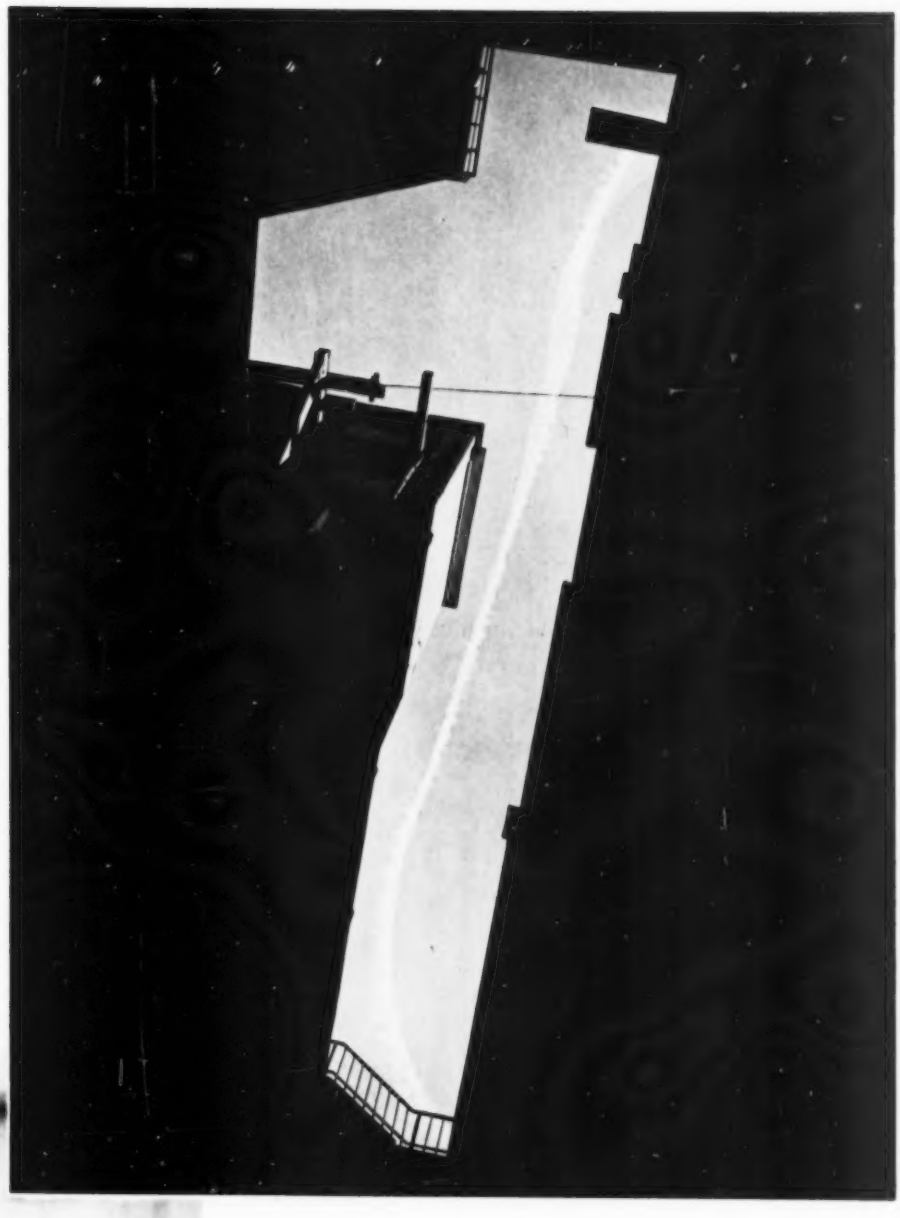

Eddy Posthuma de Boer (Amsterdam) zond ons o.a. deze foto's: „Notre Pigeon de la Paix" en „Compositie 1955". Samen vormen zij een symboliek die haast utopisch lijkt: de straaljager waarvan we alleen nog maar de rook zien als een afschuwelijke herinnering, en de duif die bevrijd weer in vrede kan vliegen.

L. van Dalen, Rotterdam — *5e Prijs Seniores FOTO wedstrijd*

Compositorisch is deze foto wel interessant voor een analyse, en gewaagd — zouden sommigen zeggen — is het perspectivische stuk hout links, dat zich oplost in een rechthoek. Doch waarom eigenlijk gewaagd? Het gaat immers goed! De grote kwaliteit in deze foto is evenwel zijn pretentieloze charme, het heel eenvoudige voorvalletje, waarin de fotograaf zich zo wist te verheugen.

Op de Snijtafel

Foto's voor deze rubriek kunnen te allen tijde worden gezonden naar redactie FOTO, Uitgevers-Mij „C. Misset" N.V. te Doetinchem, met vermelding links boven op de enveloppe: Snijtafel. De heer Hens verzamelt deze foto's, en kiest daaruit om zijn onderwerp te illustreren. Men houde er rekening mee, dat zij aldus lang in portefeuille kunnen blijven. Zend niet groter in dan 13 × 18 of 18 × 24 maximaal, liefst ongemonteerd. De beste foto uit de oogst van elke maand wordt door de heer Hens gewaardeerd als Foto van de Maand, en door ons met een premie (deeltje ter keuze uit de Foto-serie) beloond. Zend goed werk in, het behoeft niet volmaakt te wezen, maar het moet wel iets willen uitdrukken.

U hebt in Uw leven ook wel eens meegemaakt dat U met Uw gedachten bij een bepaald persoon verwijld hebt en dat U kort daarna diezelfde persoon, die U in tijden niet gezien hadt, ontmoette. Of: dat U de betekenis van een bepaalde uitdrukking niet kent, deze opzoekt en enkele dagen daarna haar in een boek of gesprek nodig hebt te weten. „Ook toevallig", wordt dan meestal uitgeroepen, maar of dit nu toeval is of dat er andere machten, die wij nog niet kennen, in het spel zijn, wil ik in het midden laten.
U herinnert zich waarschijnlijk uit mijn vorige bijdrage dat ik U graag de tegenhanger van de foto „En ik genees alles" had willen laten zien, maar dat bij gebrek er aan, ik mijn toevlucht zocht naar „Jans is een jongensgek". Die foto had natuurlijk niets te maken met een tegenhanger — voorbeeld van een markttafereel. Het markttafereel zweefde mij levendig voor de geest, maar of ik het gezien had bij de jurering van de laatste Kerstsalon of van de Bondswedstrijden kon ik mij niet meer herinneren. En hoe aan dat voorbeeld te komen, was nog een veel grotere toer.
Laat ik nu in het October-nummer op pag. 263 de bewuste foto aantreffen. Zie, dat noemt men nu „geluk" hebben, het beroemde geluk waar geen enkele fotograaf buiten kan. Sla dus de bewuste reproductie op en constateer zelf of ik iets te veel zeg, wanneer ik deze foto reken tot de candid-foto, die nu eens geen tekortkomingen uit aesthetisch oogpunt bevat. Een ideale rustige en toch ook weer niet onbetekenende achtergrond, een duidelijke uitbeelding van het hoofdmotief, de marktkoopman, op de voorgrond. Je hóórt hem zijn waren aanprijzen en dan de intense belangstelling van de toeschouwers, links een groep van drie, rechts van twee belangstellenden. Niemand heeft erg in de fotograaf. Psychologisch zowel als artistiek onberispelijk. Kijk naar de prachtige afsluiting van de zwarte driehoek aan de onderkant. Prachtig werk van La Rivière!
Op gevaar af dat U mij ernstig gaat verdenken van na-kaarten, wil ik toch nog weer opnieuw verwijzen naar een vorig nummer, en wel naar blz. 296 van de November-editie. Dan vraag ik speciaal, tussen al dit mooie werk, Uw aandacht voor de vallende politieruiter van Kees Scherer, de reportagefotograaf, die met deze foto de 2e prijs kreeg in de wedstrijd „de beste reportagefoto van het jaar". Is dit geluk of niet? Denk nu niet dat ik hiermede de waarde van deze foto wil verkleinen. Integendeel. Geluk was het dat Scherer tegen dit unieke geval aanliep. Dat is inderdaad geen verdienste, maar wat wel verdienste is en wel een heel grote verdienste, is zijn reactievermogen. Hij stond daar in Amsterdam op de Dam, speurende naar een sensatiegeval. Als goed reportagefotograaf was hij „Schussbereit". Hij stond met zijn rug naar de politieruiter, hoort het paard vallen, draait zich om ……' en schiet. Sneller reageren bestaat niet. En dat reactievermogen is een eigenschap waar een reportagefotograaf niet buiten kan. Stalen zenuwen, niet schrikken, daar komt het op aan. Uit psychologisch oogpunt heeft deze foto bijzondere waarde door de uitdrukking van de toeschouwers, die het ongeval zien gebeuren. Die in de voorste rij dringen angstig terug, sommigen op de tweede en derde rij, die zich veilig voelen door de beschuttende voorste rij, nemen het nogal humoristisch op. Psychologisch is ook het „gracieus" vallen en vasthouden van de teugel van de geoefende ruiter.
Wat een mogelijkheden biedt de electronen-flits niet! Maar…… hebt U het gewicht van zo'n flitsapparaat wel eens gevoeld, niet voor een tijdsduur van vijf of tien minuten, maar zo voor een hele dag? Dan kom je gebroken thuis! En onwillekeurig denk ik weer terug aan de tijd dat de kleinformaatcamera haar intrede deed, de tijd dat je van nu af aan niet meer met zo'n zware 9 × 12 camera behoefde rond te sjouwen en daardoor het grootste deel van je genoegen bedierf. En met de vracht van de electronenflits zijn we weer tot het midden der vorige eeuw teruggekeerd toen de fotograaf het er voor over had — omdat het niet anders kon — met een 18 × 24 of 24 × 30 camera op stap te gaan. Een zwaar gewicht, een grote vermoeienis, honger of kou worden licht, wanneer zij gedragen worden door enthousiasme. Iedere arbeid met enthousiasme verricht valt nooit zwaar.

In zekere zin de tegenhanger van de vallende ruiter is *„Het spelende poesje"*. Luister naar wat de fotograaf in een begeleidend schrijven meedeelt. Kennissen hadden hem gevraagd hun jonge poes eens te fotograferen. Wetende dat een dergelijke opgave niet eenvoudig was, was hij bereid een poging te wagen. Nu was het hem bekend dat het poesje de gewoonte had in een speelse bui achter een knikker aan te hollen en zijn weg steeds tussen de spaken van de in de gang geplaatste fietsen te kiezen. Dit leek hem een onderwerp, dat de moeite waard was vastgelegd te worden. Hij stelde zijn camera (een Ikonta 6 × 9, f : 3,5) op statief in, zette een voorzetlens op zijn objectief, mat de afstand en schroefde zijn filter vast. Iemand anders rolde de knikker langs de fietsen en ziet…… daar kwam „het moment",

P. R. te 's G. — Het spelende poesje

H. Zeylemaker *De Kungsholm*

zoals hij het zo vaak gezien had, maar dat, wanneer je het nodig had, in de meeste gevallen niet kwam. Maar deze keer waren de goden de fotograaf gunstig gezind. Daar zijn camera niet volledig gesynchroniseerd was, moest de belichtingstijd dus wel gelijk zijn aan die van de flitslamp, dus pl.m. 1/60 sec. Ten aanzien van de scherpte was het jammer dat geen kortere belichtingstijd genomen kon worden. Het gebruik van fotolampen was onmogelijk, daar het poesje daarvoor veel te schuw was.

Al mag dan de foto wat scherpte betreft tengevolge van de iets te lange belichtingstijd te wensen overlaten, de actie is voortreffelijk en de gespannen aandacht van het met zijn kopje door de spaken van het wiel gestoken poesje naar de knikker (die niet gemist kan worden) laat niets te wensen over. En al moge tengevolge van de verlichting recht van voren de ronding van de banden niet volledig tot zijn recht komen (zij doen meer denken aan houten banden), de maker kan met het resultaat tevreden zijn.

Het is een gegeven voor deze fotograaf om er nog eens één of meer films of platen aan te wagen, zo mogelijk het standpunt niet recht van voren te nemen, als de situatie dit toelaat en wellicht zou het te proberen zijn de flits los te maken van de camera en meer naar terzijde op te stellen.

Dit is dus in zekere zin een in scène gezet tafereel, dus geen toeval, maar opzet, waardoor tot op zekere hoogte de waarde groter is. Een foto als deze zou men in zekere zin ook als een reportagefoto kunnen beschouwen, bv. bij een artikel „het dier in zijn spel" en ze kan door iedere amateur gemaakt worden.

In een der grote dagbladen trof ik de volgende foto van „De Kungsholm" aan. Zij werd gemaakt door een der persfotografen van het A.N.P. Foto, de heer Zeylemaker. De Kungsholm is gebouwd in opdracht van de Zweden-Amerika Lijn te Stockholm bij de Koninklijke Maatschappij „De Schelde" te Vlissingen, en misschien was er daarom alleen geen reden om een reproductie in de dagbladen op te nemen. Maar tengevolge van het stormachtige weer in het begin van October kon de sluis niet geopend worden, zodat het schip de werf op de Schelde niet kon verlaten. Herhaaldelijk moest de proeftocht worden uitgesteld en tenslotte afgelast, omdat het schip afgeleverd moest worden. Het moet een belangrijke opdracht zijn geweest om naar aanleiding daarvan de aandacht van de lezers op dit schip te vestigen.

De foto trok mijn aandacht omdat de compositie een uitzondering is, die de regel bevestigt, dat een figuur „en profil" in het beeldvlak steeds meer ruimte vóór zich moet hebben dan achter zich.

De mannenfiguur op de duodalf is hier echter op de juiste plaats in het beeldvlak gezet. Zelden zal men een figuur op een kademuur aantreffen met de rug naar het water. Bovendien is duidelijk waar te nemen, dat de blik gericht is naar het woord „Kungsholm". De denkbeeldige lijn van het voor de beschouwer niet zichtbare gelaat naar het woord „Kungsholm" leidt naar het centrum van de foto. Al zal de reportagefotograaf er zich waarschijnlijk geen rekenschap van hebben gegeven, toch heeft hij *intuitief* het juiste standpunt gekozen. In een geval als dit, waarbij een snel reageren (zoals bij het vallen van de politieruiter) niet altijd een vereiste is, komt het de reportagefotograaf ten goede wanneer zijn visie op een geval ook artistiek verantwoord is. De fotograaf is hierin ten volle geslaagd.

Merkwaardig dat ik in deze bijdrage nu voor de derde keer op een vorig nummer moet terugkomen, nu bij een gegeven dat overeenkomt met de laatst besproken foto „Vuil werk" in het nummer van November. Twee merkwaardige analoge voorbeelden, die de moeite van het vermelden ruimschoots waard zijn. Ik ben er van overtuigd, dat de fotograaf van de Kungsholm bij de opname geen ogenblik aan deze uitzondering op de regel heeft gedacht, zoals een meesterbiljartspeler geen ogenblik de richting van de stoot berekent, hij voelt dit automatisch aan en als er van een berekening sprake is, dan geschiedt dit in een onderdeel van een seconde.

Houdt U deze twee voorbeelden „Vuil werk" en „Kungsholm" in gedachten en U kunt op Uw beurt in eigen omgeving het Uwe er toe bijdragen een jongere generatie in de geheimen en moeilijkheden van de fotokunst in te wijden.

Bij de jurering van een fotowedstrijd van de Welzijnszorg van het leger (de Ontwikkelings- en Ontspanningsafdeling van de eerste wereld-

Tentoonstelling Welzijnszorg — Avondrust

oorlog) trof mij de hier gereproduceerde „Avondstemming". Een foto die werkelijk sfeer vertolkt. Wat de compositie aangaat, kunt U zelf constateren, dat de donkere partijen niet evenwichtig over het beeldvlak zijn verdeeld, iets wat bij het origineel op groter formaat nog sterker uitkwam. De rechterhelft is te zwaar tegenover de linkerhelft. Gelukkig dat het waarschuwingsbordje in de waterpartij de leegte van het wateroppervlak nog even verzacht. Nu wilde het toeval dat de foto op een zeker moment op zijn smalle kant kwam te staan en nu deed zich het merkwaardige geval voor, dat aldus op een afstand bezien de compositie, zij het dan niet volmaakt, toch enorm gewonnen had. Ziet U zelf maar. De oorspronkelijk te zware rechterhelft kwam nu onderaan te staan, vormde als het ware een basement. Men moet zich natuurlijk geheel los maken van de voorstelling en alleen de vlakverdeling op de korrel nemen. Zoals ik reeds zei, zal bij de kleine reproductie het verschil niet zo sterk in het oog vallen, maar als U door Uw oogharen met half dichtgeknepen ogen het geheel bekijkt, is het verschil duidelijk waar te nemen, een beoordelingswijze zoals deze door kunstschilders en grafici herhaaldelijk wordt toegepast.

„*Gang in het Tropenmuseum*" bekoort door zijn strakke eenvoud en prachtig rhythme. Een spel van licht en donker, een mooi voorbeeld, dat fotograferen in de meest zuivere betekenis van het woord, schrijven of tekenen met licht is. Wie in het Tropenmuseum als volbloed fotograaf wel eens rondgeneusd heeft, zal zich in een paradijs van fotomotieven hebben gevoeld en onwillekeurig de zucht hebben geslaakt: „Kon ik hier maar eens rustig experimenteren!" Ik kan U geruststellen, want de medewerking, die ik zelf op een Zondagmorgen tijdens een excursie met een kleine groep deelnemers heb ondervonden, was boven alle lof verheven. Met een vriendelijk woord is veel te bereiken en over het algemeen hebben wij amateurs niet te klagen. Uitzonderingen daargelaten, is men ons, waar wij ook komen, meestal terwille. Wanneer men dan bovendien zijn erkentelijkheid toont door een afdruk in uitzicht te stellen aan degene, die ons terwille is geweest, is het ijs gauw gebroken. Maar met het in uitzicht stellen en het voldoen aan de gegeven belofte is nog een lange te bewandelen weg. Eén amateur die zijn belofte niet nakomt, bederft duizendmaal meer dan de vriendelijkste woorden ooit kunnen goedmaken. Het gezegde „kleine attenties onderhouden de vriendschap" dient iedere amateurfotograaf in zijn geheugen te griffen. Maar om op het Tropenmuseum terug te komen, dat paradijs van fotografische mogelijkheden is slechts schijn. Bij nader onderzoek worden die mogelijkheden tot een minimum beperkt, omdat men vrij spoedig op onoverkomelijke moeilijkheden stuit, tenzij men de beschikking heeft over een electronenflits. Bovendien staat en valt het succes met de zonnestand. Aan het tot stand komen van een gunstig resultaat gaan enkele speurtochten vooraf. Dat kost tijd, inspanning, toewijding, maar juist in het overwinnen van die moeilijkheden zit een grote aantrekkingskracht. Wanneer U bijgaande foto aandachtig beschouwt, dan zijn het de felle verticale lichtstrepen, gebroken door de schuine schaduwstreepjes, waardoor het rhythme ontstaat. Het is een kwestie van minuten, iets te vroeg of iets te laat en de bekoring van het lijnen- en schaduwspel is verbroken. Men moet er eigenlijk alleen voor zijn, hoogstens met z'n tweeën, want hoe simpel het gegeven ook schijnt, toch eist het van de fotograaf volledige overgave en concentratie. Ook uit technisch oogpunt mogen de moeilijkheden niet onderschat worden. Bij de minste of geringste afwijking van de verticale richting der muurdammen, is de stabiliteit verbroken. Laat de diagonaalrichting beweging de horizontale volledige rust suggereren, de verticale richting roept bij de beschouwer de suggestie van rijzigheid op. Het is de tegenlichtopname, die een juiste afstemming der toonwaarden in hoge mate bemoeilijkt. De fotograaf is hierin volkomen geslaagd. Prachtig is het patroon op de vloer, waarvan in tegenstelling met het muurvlak een decoratieve bekoring uitgaat. En op dat vloerpatroon de twee zonnevlekken rechts onderaan. Dat licht loopt uit de compositie, zult U zeggen, dus is het niet goed. Weer een uitzondering op de regel. Uit de bijgevoegde schets zal het U duidelijk worden dat de twee witte plekken rechts onderaan niet gemist kunnen worden.

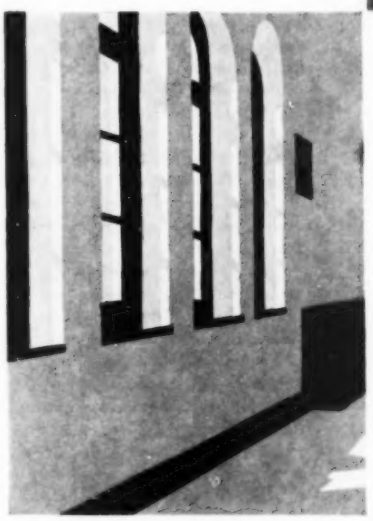

A. A. H. Klees — *Gang in Tropenmuseum*
Foto van de Maand

Laat mij nog eens herhalen hoe goed het is zo nu en dan eens een foto in te lijsten en aan de wand te hangen. Ik stel mij deze foto bv. op 24 × 30 cm voor. Alleen het er naar kijken stemt al tot rust en dat hebben wij heus wel eens nodig. Neem er een wisselfijst voor en verander zo nu en dan. Niet met opzet er naar kijken, want dan raakt men te gauw er op uitgekeken. Van veel meer belang is het werpen van een toevallige blik op de foto, het zg. onopzettelijk kijken en dat kan alleen gebeuren wanneer de foto aan de wand hangt. Men kan er dan plotseling iets nieuws in ontdekken, hetzij ten goede hetzij ten kwade. Berg na een bepaalde tijd de foto op, kijk er maanden lang niet naar, het kan zelfs een jaar duren, en dan staat men soms versteld, dat een foto nadat ze gemaakt was bij de fotograaf zelf niet in de smaak viel en eerst veel later wel bevalt. Het omgekeerde is echter ook waar.

Ik had de zoëven besproken foto reeds enkele maanden in mijn bezit en toen ik het bovenstaande commentaar op schrift had gesteld, herinnerde ik mij plotseling dat de inzender bij de foto een begeleidend schrijven had gevoegd. Ik was benieuwd of daarin nog het een of ander betreffende deze foto vermeld stond, dat voor de lezers van belang kon zijn. Toen ik het hieronder volgende gelezen had, werd het mij duidelijk dat de maker er in geslaagd was de emotie die

Voorbeeld van een vacantiefoto met goede kwaliteiten

bij zelf ondervonden had op de beschouwer over te brengen. Hij schreef: „Ik maakte deze opname in het Tropenmuseum te Amsterdam. Nadat ik enkele uren door dit museum gedwaald had en gekeken had naar de dansen van Mohini Devi, waarvan ik ook opnamen heb gemaakt, vervoegde ik mij in het restaurant. De rustige sfeer en de stilte in dat gangetje trokken mij evenwel sterk aan en ik bleef geruime tijd voor één der vensters staan. De zon, die in dat gangetje scheen, wekte bij mij herinneringen aan vroeger jaren, toen ik zo vaak en zo lang in allerlei ziekenhuizen lag. Er hing in die gang dezelfde sfeer als toen ik als kind met een verbrijzeld dijbeen lag te wachten op de gang voor de operatiezaal om daar geholpen te worden. Ook toen keek ik stil naar de zonnevlekken op de tegels en de muren en het verlangen naar het licht en de vrijheid overheerste weldra mijn angst voor de komende uren, waarin over mijn lot zou worden beslist. Ik werd volkomen rustig en ging gelaten op de brancard naar binnen. Mijn been heb ik behouden en ik heb in die drie jaren vele kleine gelukkige momenten beleefd, waaraan ik nu met vreugde terugdenk. Het is daarom, dat ik deze foto maakte, enkel en alleen om deze herinneringen. Ik weet niet of U met de toonweergave accoord kunt gaan, maar het is ontzettend moeilijk om het witte zonlicht en de muur buiten het ene raam doortekend te krijgen, terwijl toch ook de donkere partijen in de gang zelf niet verwaarloosd mochten worden. Ik maakte bij de opneming gebruik van een Minirex belichtingsmeter en middelgeel filter. Wellicht heeft de opname voor bespreking weinig of geen waarde. De genade van God om in al dat leed en al die pijn toch een stil geluk en een grote vrede te kennen".

Ik heb hier niet meer aan toe te voegen dan dat deze foto ten volle de onderscheiding Foto van de Maand verdient.

En van deze stille rust een sprong naar het volle leven. Het is een doodeenvoudig vacantiekiekje, een jonge moeder met twee spruiten in een volle zomerse zon genomen. Een zg. blonde foto, zoals de duinen ook blond zijn. Onbespied waarschijnlijk opgenomen, zonder enige artistieke bijbedoeling, maar, laat het dan toevallig zijn, voortreffelijk. Fijn van toonwaarden, een goede plaatsing van de figuren in het beeldvlak. Voorgrond gestoken scherp, achtergrond van de juiste onscherpte om de diepte in het beeld tot zijn recht te laten en wat mij vooral bevalt, is het ontbreken van de lucht. Volledige concentratie zowel van de moeder als de kinderen op het spelletje zandscheppen. Fraai is de zijverlichting met goed doortekende schaduwpartijen, zowel eigen als slagschaduwen. Zowel het oudere broertje als de moeder genieten van het zandscheppen van de kleine, die daardoor als het ware tot hoofdmotief wordt verheven. De drie figuren hebben ieder een andere houding. Merkwaardig dat een oneven getal, zoals hier 3, het altijd van een even aantal wint. Stelt U zich in gedachten maar eens voor dat hier 4 figuren waren afgebeeld. Een goede compositie hiervan te krijgen is uiterst moeilijk. De verhouding 2 : 2 is te evenwichtig; bij 3 : 1 is het verschil te groot; 2 : 1 geeft een goede verhouding zoals hier ook is geschied. De moeder met de kleinste van de twee vormen één groep, wat nog versterkt wordt door de uitgestrekte arm van de moeder. De foto is een prachtig voorbeeld van een vacantiekiekje met artistieke inslag.

Het origineel dat ik voor mij heb, is een 9 × 12 glansdruk, waard om op 24 × 30 vergroot te worden.

Laat ik voor deze keer het hierbij laten.

J. J. HENS

„PICTORIAL"

De heer G. A. W. Wagenaar gaat in zijn artikel „De moderne fotografie en zijn reacties" in het November-nummer van FOTO naar mijn mening uit van een verkeerde vertaling van het woord „pictorial". Dit betekent niet „schilderachtig", maar „beeldend". Als parallel zou ik willen verwijzen naar een citaat van, naar ik meen, R. N. Whitehead, aangehaald door Prof. Umbgrove in zijn „De beeldenstorm der wetenschap", nl. pictorial imagination is a wondrous blessing. Het gaat hier om de fantasie (wij zeggen reeds verbeelding) die de constructie van de geest als beeld ziet en zeker niet als schilderij. In andere woorden: het essentiële in het goede kunstwerk en de goede foto is iets van de maker en niet iets van het afgebeelde. Men kan dit nauwelijks beter formuleren dan Prof. Umbgrove in zijn boven aangehaald boekje voor kunst en wetenschap beide:

„Scheppingen van kunst en wetenschap ontspruiten beide aan een onweerstaanbaren impuls van den menschelijken geest, die zich op een bepaalde materie concentreert en die een zoodanige gedaante geeft, dat het geheel als het ware de levende gedachte van den maker uitbeeldt, doordrenkt als het resultaat om zoo te zeggen is met de conceptie van zijn brein."

En laten we dan in deze zaken toch vooral niet te veel schermen met dat modewoord „modern": het enige resultaat zal zijn, dat ons nageslacht over ons zal glimlachen en ook vroegere generaties zouden dat doen als zij konden. Bekijkt in het Louvre Babylonische en Oud-Egyptische kunst en U zult wellicht dingen aantreffen, die Uw begrip „modern" (seconde van de eeuwigheid) overtreffen of op zijn minst onzeker maken. Het is altijd weer, vroeger en nu, de wijze van uitdrukken, nooit het onderwerp (waarbij een abstraheren van de werkelijkheid geenszins verwerpelijk is, mits die abstractie maar het essentiële van de werkelijkheid geeft — in de uitbeelding van de kunstenaar). Jan Steen's wilde tafereelen zijn geen kunst omdat het zo plaisant is naar het plaatje van een dronken boer of een huilende boerin te kijken, maar omdat de visie van Jan Steen op deze dingen belangwekkend is. Merkwaardigerwijze vindt men, als men één bladzijde FOTO omslaat een artikel „Dag der foto-journalisten". Moge het hún dag blijven! Dat plaatje van die huilende juffrouw met dito kind is beslist niet van Jan Steen, dat ziet men zo. Maar erger is, dat het sterk gaat in de richting van keukenmeiden-romantiek, omdat iedere zweem van wanhoop, van tragiek ontbreekt. Het zou even goed een plaatje van twee toeschouwers bij een griezelfilm of een nieuwe gevaarlijke circustruc (ni vu, ni connu, heet dat in de vaktaal, geloof ik) kunnen zijn. De maker heeft zijn foto niets meegegeven. Het gegeven is verteld en niet uitgebeeld. De „wondrous blessing" mankeert, er is, om een woordspeling te gebruiken, geen „pictorial realisation". Ik vind het prettig te vernemen, dat bij de 3e prijs in dit schone concours de enigszins verkreukelde doelman „happy ge-landed" is, bij lijkt nl. allerongelukkigst vastgevroren. Verdere reacties vermochten noch deze foto, noch de volgende bij mij op te wekken (als foto-rijm zou men de tweede prijs, bij wijze van een kleine esprit-injectie „unhappy landing" kunnen noemen).

En maakt U, lezer, geen zorg over die „verbijsterend snelle en goed te hanteren apparatuur", die U wellicht mankeert. Ik maakte bijna dertig jaar geleden met, naar ik meen, de eerste kleinformaatcamera (de Unette — kostprijs *f* 1,50!!) reeds hele gezellige broomolies in flinke formaten. Al die flitsdingen, lichtsterke lenzen, electrische belichtingsmeters en verdere raffinementen zijn even zovele hindernissen, waarvan U misschien plezier kunt beleven, maar niet, nadat U ze overwonnen heb!. En vergeet niet, dat een moderne verfspuit, wonder van techniek, beslist geen betere Van Gogh's of Rembrandt's zou kunnen maken.

Ik reik alle „niet-moderne" geestverwanten in gedachten de hand als vertroostinge. Heus, we kunnen gerust wachten tot het moderne onderwets zal zijn geworden. Dat gaat zo vlug!

W. G. VAN DER BURG

Een onmisbaar Ingrediënt

Een bezinnende gedachte van Wouter de Keizer Jr. die hij wenselijk vond aan anderen kenbaar te maken.

W. de Keizer

Niets hulpelozer is er dan een pasgeboren mensje. Hoe gauw nadat het uit het ei kroop, weet het kuikentje pikkend en dringend korreltjes te bemachtigen, hoe snel wordt het hondje tot een keffend creatuur dat in aanval of verdediging gaat. .

Maar het mensenkindje....., hoe lange tijd is het nog volkomen afhankelijk van beschutting en verpleging.

Tegenover de gevaren van de Natuur, de aanvallen van vijandige wezens en tegenover de vervulling van noodzakelijke levensbehoeften blijkt het lange tijd geheel niet opgewassen of beschut. Het heeft geen vleugeltjes om zich op een verborgen tak in veiligheid te brengen, geen schildje of stekelhuid om zich te beschermen. Het heeft nog geen tandjes in de mond.

De ouders, die bewust in het leven staan en bereid en in staat zijn om het te beschermen, beseffen de hulpeloosheid van het kindje met ontroering. Want in deze tijden is er weinig om onbezorgd (vrolijk over te zijn. Daarvoor is er te veel aan spanningen en gevaren waartegen zij zelf volkomen machteloos staan. Werkloosheid, ziekte, algehele vernietiging....., het is alles zó aangrijpend en ontzettend, dat het zich aan het voorstellingsvermogen onttrekt.

Juist door het besef van dat hulpeloze en het eigen onvermogen keert de oudere zich in tot zijn persoonlijke intieme gezinsleven. Dan speelt hij met zijn kindje op de vloer, of neemt zij het bij zich om het eenvoudigweg iets voor te neuriën en zoekt hij dat in de gelukkigste ogenblikken met de camera uit te beelden.

Er is een Chinees spreekwoord, dat in de wereld der fotografie bijzondere populariteit bezit. „Eén beeld zegt meer dan duizend woorden", zo luidt het.

Als fotografen moeten wij ons dan afvragen hoe de expressiviteit van eén goede foto zich verhouden kan tot de welsprekendheid van meer dan — bv. 1000 — woorden. Maar komt het er dan ook niet op aan te weten wat voor soort woorden bedoeld zijn? Zeker, eén goede foto zal het winnen van de woorden van een nüchtere verhandeling of zakelijk rapport. Eén treffende opname kan krachtiger zijn dan een krantenverslag dat aanspreekt tot het gevoel voor amnestie, of een preek, die een beroep doet op plichts- of zedelijkheidsbesef.

Maar er blijven collecties woorden, waartegen foto's het zelden redden kunnen. Dat ligt niet aan de fotografie, maar aan de fotograaf. De ware welsprekendheid is immers niet een kwestie van woordgebruik, maar van gevoel. Want bij een welgericht streven om bij het schrijven eenvoudig en duidelijk te zijn, kan zich het wonder voltrekken, dat niet alleen feiten en gebeurtenissen, maar ook gevoelens en gewaarwordingen tot uiting komen. Woorden kunnen een steer emotioneel tekenen. Een tafereel kan zo kleurrijk worden uitgeheeld als een schilderij en daarbij kunnen zich gewaarwordingen openbaren met de magische suggestiviteit van een melodie.

Een situatie, die lang geleden gebeurde kan voor ons geestesoog worden vastgehouden alsof ze gebeeldhouwd was.

Er zijn velen met een camera in actie, die oog hebben voor het schone, maar die nu eenmaal niets voelen van menselijke vreugde, weemoed, of vereenzaming, die zich in hun onmiddellijke nabijheid afspeelt. Zij voelen nu eenmaal niet voor de uitbeelding van menselijkheid.

Alberto Moravia, schrijver van de Italiaanse roman „La Romana", beschrijft daarin een student Giacomo, een jonge man van grote begaaidheid en culturele verfijning, die van mening is, dat de wereld er beslist beter uit zou zien, zonder de mensen. Mensen, die in kroelende milliarden de oppervlakte bevolken en er hun lelijke steden, straten en hun ingewikkelde regelingetjes in hebben gemaakt in het belachelijke geloof, het middelpunt van alles te zijn. „De Geschiedenis der Menshcid", zo zegt deze Giacomo ergens, „is eigenlijk niet meer dan eén lange geeuw van pure verveling". Als die Giacomo nu fotograaf was geweest, zou hij waarschijnlijk prachtige landschappen hebben gemaakt of studies uit planten- of dierenrijk. Maar mensen? Hij zou ze niet opgenomen hebben. Zelfs niet van héél uit de verte. Neen, Giacomo met zijn hevige interesse voor het aesthetische, zou grote aandacht hebben gehad voor mooie composities, sterke punten, invoerende lijnen, S lijnen.

Maar de lijn waar het uiteindelijk op aan komt, de Lijn des Levens in de menshcid om zich heen..... die zou hem onverschillig hebben gelaten.

Er leeft in ons land een vrouw, die haar gehele leven lang een warm gevoel van menselijkheid heeft betoond en die de tegenpool is van die Giacomo in ons. Zij heet Zuster Kuyck en is leidster van een baby- en kleuterhuis te Garderen. Jarenlang heeft zij iedere maand in haar hoofdartikeltje van het vier pagina's tellende bladje „De Lichthoeve", verteld van haar kinderen en de anders er van. Er zijn

W. de Keizer: „Ik wou zo graag een broertje"

Maar tranen....., die krijgt U er niet uit....., tenzij U ze er eerst in heeft gedaan."

Wanneer wij nu die mogelijkheden van het geschreven woord beseffen, voelen wij hoe moeilijk het wordt om zonder meer te geloven in dat Chinese spreekwoord: „Een beeld zegt méér dan duizend woorden".

Een zandbak op een zonnige dag, vol herrie en kleine peuters kan er op een afstand gezien zo schattig en onschuldig uitzien. Maar wanneer U even tijd heeft en met de camera dichterbij komt en rustig over de rand blijft neuzen, zult U bemerken waarom dit observeren voor onderwijsmannen niet alleen een genoegen, maar ook een interessante bezigheid is.

Zo'n zandbak is eigenlijk een klein wereldje in zakformaat. Daar heersen al de tyrannen, scheppen de gierigaards de zandkorreltjes bij elkaar, bouwen de scheppende geesten en springen de beweeglijken alles weer door elkaar. Kortom in de zandbak is van alles te observeren. Maar dat vergt natuurlijk een zekere psychologische belangstelling. Dit nu is het opmerkelijke, dat deze belangstelling in de grote mensen maatschappij door allerlei specialisten reeds lang wordt benut en steeds verder wordt verdiept.

Ontelbare vakken raken aan dit gebied.

Het bezit van die psychologische belangstelling in het kleurrijke leven, is tegenwoordig een absoluut onmisbaar ingrediënt om te slagen, in het leven zowel als in de fotografie.

ouders die geen zorg hebben voor hun kroost en de eigen vrijheid bovenal stellen.

Eén avond in de week dansen, één avond naar de bios, één avond voor visites en dan voor de vader het lidmaatschap van diverse verenigingen waar hij het woord voert..... Toen hun kindje nog heel jong was zette Moeder het 's morgens buiten de deur. Als het etenstijd was werd het binnengeroepen. Maar het duurde enige tijd voordat bleek dat Moeder wel eens vergat haar kindje binnen te laten, voordat zij 's avonds uitgingen. Het liep dan tot elf uur of later buiten.

Zo vertelt Zuster Kuyck van ouders die sterven, van ouders die niets meer voor hun kinderen konden doen. En al de kinderen in haar kleuterhuis hadden op een gegeven ogenblik geen eigen *thuis* meer, wat dat betekende, beeldde Zuster Kuyck uit. Voor de honderden treffende snapshots en ontroerende candid opnamen, die zij daarover maakte, verdient zij onze belangstelling, al werden die niet met een camera maar met een pen gemaakt. Zij begint bv. een hoofdartikeltje als volgt:

„In de gang van ons kleuterhuis zit zo'n heel klein mensje op een potje. Het huilt niet, het zit daar heel zoet. ‚Och is dat het kleintje, dat gisteren gebracht is?' en ik kniel er bij neer en streel de kleine handjes. ‚Hoe wordt ze genoemd?' Maar het kleine hoopje stille berusting kijkt langs me heen en trekt voorzichtig de handjes weer terug. Ze kijkt langs me heen naar de deur en zegt dan met iets vragends ‚Mamma?'. Maar ik weet dat er geen mamma is achter die deur en ook niet buiten op de weg, ja zelfs niet in heel Garderen."

Het Amerikaanse dagblad „New York Sun" heeft eens in een hoofdartikel geschreven:

„Men vindt geen gevoelens in geschreven woorden, tenzij er gevoelens waren in degene die ze schreef.

Met al hun schijnbare onafhankelijkheid blijken woorden toch als het ware kleine scheepjes, die op een magische manier vasthouden en voortdragen, wat er in hen is gedaan.

U kunt er tranen in zien, alsof zij even zovele kleine emmers waren.

U kunt er lachjes en vrolijkheid aan ophangen als de Maandagse was aan een drooglijn in de wind.

U kunt er cijfers en feiten in stoppen, totdat ze stijl staan als een prikkeldraadversperring.

Dr G. A. van Klinkenburg, Rotterdam: „Het liep dan tot 's avonds laat buiten".

In het zakenleven en de industrie wordt de psychologie bij personeelsselectie en personeelshantering bewust toegepast.

In de wereld van het recht waar begrippen als recht en plicht of schuld en straf zo'n voornamae rol spelen, ook daar steunt zo ontzaglijk veel op psychologische inzichten. Zo ook in de biologie, de natuurkunde, de geschiedenis en de geneeskunde, overal wordt tegenwoordig steeds gezocht naar achtergronden, naar oorzaken, steeds wordt voor een goed begrip naar psychologische verdieping gestreefd.

In het zeer uitgestrekte domein van de kunst, van literatuur, toneel, beeldende kunst, film, muziek....., wat zouden de kunstenaars willen uitrichten indien zij geen grote belangstelling zouden koesteren voor het menselijke, de mens, de tragiek van zijn falen, zijn moedig opnieuw beginnen en alles wat hem beweegt om zich te handhaven, om drijvende te blijven in de eeuwige stroom van het leven. Want al maken wij wellicht nog zo'n gevoelloze indruk, wie zal zeggen of dit wérkelijk ook zo is. Emotie is de voornaamste bron van bewustwording. Die bewustwording is ook in onze foto's nodig. Zonder emotie is er geen contrastwerking, geen besef van duisternis en licht in het leven, geen schrijnend begrijpen van hoe-het-zou-kunnen-zijn en zoals-het-werkelijk-is.

In ons land hebben fotografen gedurende tientallen jaren géén belangstelling getoond voor dit kostelijk ingrediënt, de psychologische verdieping. Er waren andere onderwerpen, die hen fascineerden en die toen ook algemeen mooi werden gevonden. Maar tegenwoordig wordt dergelijk werk meestal geheel anders beoordeeld. „Lege mooiigheid" en „gebrek aan karakter" wordt het verweten. Welnu, hier zij dan een lans gebroken voor de psychologische verdieping. Die heeft blijvende waarde voor de fotograaf als mens en voor zijn werk. Die voert de fotografie regelrecht het kleurige werkelijke leven binnen, zoals die in de zandbak, de markt, tot in huiskamer en werkplaats te treffen is.

Want steeds meer wint het inzicht veld, dat schoonheid of mooiheid, hoe belangrijk ook, toch niet de hoofdzaak is. Het gaat er om de visie aan te kweken, die het ware, de kern van een gebeurtenis, een mens of van al wat leeft, te treffen weet.

Stellig zal de tijd komen dat een ernstig strevend fotograaf alle voordelen van onderscheidingen en tam-tam rondom geldprijzen graag cadeau zal geven voor rijkdom aan gevoel, voor een hart dat open is en iets te zeggen heeft.

Dán zal blijken, dat zijn foto's uitbeelden, het leven waarin wij staan....., de dingen die wij doen, én..... wat we voelen.

W. *de Keizer*

De Rolleiflex 2,8 C

Van N.V. Agfa-Photo, Arnhem, ontvingen wij ter keuring een nog van fabriekszegel voorzien exemplaar van de Rollei 2.8 C, de vakcamera, zoals de fabriek hem zelf aanduidt.

Aan deze camera is wel alle vernuft en zorg gegeven, waarmee men zulk een apparaat als een Rollei kan voorzien. De instelling van diafragma en sluitertijd zijn vergrendeld, zolang men niet gedeideerd aan de beide raadjes manipuleert. De rompontspanner kan worden gezekerd, de flitsaansluiting is tegen losziten gezekerd. De instelknop is groot en behaaglijk in de bediening, bevat filmindicatie. De scherptediepte-indicatie is prima leesbaar. Er is een Rolleikin telinrichting, de zoekerkap is vol vernuft voor doorzicht- en opzichtcontrôle, alles „vliegt" op zijn plaats. De instelloupes zijn verstelbaar voor afwijkende ogen. Er is een aanduiding van het beeldvlak buitenop, ter bepaling van de juiste afstand. Er is een zelfontspanner en instelbare filmdrukplaat (Rolleikin).

Sluiterspanning en transport zijn gekoppeld, de rompontspanner heeft een duidelijk drukpunt, dubbelbelichting is evenwel mogelijk. Het matglas heeft door een automatisch met de instelling bewegend masker, automatische parallax correctie. De film wordt door de slinger automatisch getransporteerd, inleggen van de filmspoel behoeft niet op enig merkteken te geschieden, want de tastinrichting reageert op de nadering van de gevoelige filmband. Kortom, dit is de Rollei automaat in stoerder, geraffineerder uitvoering. Inwendig het schottensysteem, dat wij zeer belangrijk achten tegen wand-reflecties, vooral ook voor kleurenwerk, daar elke verdere niet in het beeld liggende kleursluier wordt voorkomen. Het kenmerk voor deze camera blijft voor ons evenwel de Xenotar 2.8 — 80 mm. Het is een behoorlijk glasoppervlak, dat ons daarmee geboden wordt. De middellijn van het licht goudbruin AR gemaakte voorvlak is niet minder dan 33 mm.

De volledig gesynchroniseerde Compur geeft B, en 1/1 tot 1/500 sec. Het onderzoek van de Xenotar heeft in alle opzichten zeer bevredigende resultaten gegeven. De beeldveldligging is zeer goed en het scheidend vermogen meer dan ruim voldoende voor de eisen die een vakman stellen zal. De gelijkloop tussen zoeker- en opneemobjectief was volkomen gaaf. Wij zijn ons bewust, bij deze luttele woorden vaag te zijn. Het is ons bekend dat sommigen cijfers willen lezen, doch opzettelijk geven wij die hier niet. De omstandigheden bij een lens-test liggen zo geheel anders dan in de practijk, dat deze cijfers weinig gaan betekenen. Het practijkonderwerp immers is ruimtelijk, heeft diepte, en daarom is eerder interessant, te weten dat het scheidend vermogen ook over een normale diepte voldoende reserve biedt, ook als hoge eisen worden gesteld. De kleurcorrectie van dit objectief is eveneens gunstig. Samenvattend willen wij als ons oordeel geven, dat het top-klasse type van de Rolleiflex, de 2.8 C, een specimen vertegenwoordigt van prachtige mechaniek en voortreffelijke kwaliteiten in elk opzicht.

•

BOVEN DE 18 zells werden sommige gedeelten van films in Denemarken ongeschikt geacht voor de zedelijke rust van de toeschouwende mens. Een censor — zegt men — verzamelde die uitgesneden scènes, monteerde ze opnieuw en gebruikte dit bij lezingen over de taak van de filmcensor. Hij trok enorm volle zalen, zeggen ze; iedereen wil zich een goed beeld vormen van de mogelijkheden voor een lid van de keuringscommissie.

EEN PERSFOTOGRAAF (in New York) ging op de bon wegens te hard rijden. Een week daarna vervoegde hij zich op het politiebureau met een aantal foto's van slordig rijdende politiewagens en surveillerende agenten, die in een hoekje zaten te slapen, met de mededeling, dat hij dit voor zijn krant had gemaakt.

IN AMERIKA, waar kleurenfotografie zoveel meer wordt toegepast dan hier dat de percentages voor smalfilm liggen op 90 voor kleur tegen 10 voor zwart-wit, hebben ze — evenals wij — iets tegen deze laatste uitdrukking: zwart-wit. Ze willen nu gaan spreken van „grijs". Het is korter, zeggen ze. Het is maar een pover woord, zeggen wij.

ALWEER AMERIKA, en dan Cleveland, is het waar een fotograaf een agent zag (en kiekte), die bezig was een muntmeter te lichten. Het Cleveland corps telt nu een man minder.

Wat er aan

Insectenfotografie vast zit

Sinds Nicéphore Niepce in 1826 de eerste foto maakte en na hem steeds meer mensen een fototoestel gingen gebruiken om hun impressies op de gevoelige plaat vast te leggen, heeft de natuur vele motieven geleverd voor de steeds bereidwillige lenzen. Het lag voor de hand, dat de landschapfotografie het meest beoefend werd. Naarmate de techniek voortschreed werd langzamerhand meer aandacht besteed aan de afzonderlijke objecten die in dit landschap typerend waren. Deze specialisatie gaf ons de planten-, de vogel- en de insectenfotografie. In ons land zijn er natuurfotografen genoeg, die zeker met de besten uit het buitenland kunnen wedijveren. De vogelfotografen onder hen zijn verre in de meerderheid, ondanks dat de eisen die deze tak van de biologische fotografie stelt zeer zwaar zijn.
Naast het volkomen beheersen van de techniek moet men ook nog grote ornithologische kennis bezitten.

Nu is het wel zo, dat de vogels zich door hun dominerend karakter in het landschap in vele oprechte vrienden mogen verheugen en menig fotograferende natuurliefhebber zich geroepen voelt de „pieten" in hun intiem samenzijn op de gevoelige plaat te vereeuwigen. Een vogelpaartje levert dan ook vele motieven voor een fotografische studie: de nesthouw, het leggen en koesteren van de eieren, het uitkomen van de jongen en de voedering hiervan. Bij het maken van de zuiver documentaire foto zal men ook vaak worden getroffen door de aesthetische zijde van het schouwspel dat zich voor onze ogen afspeelt.
Hoeveel anders is dit bij de plantenfotografie. De wilde plant is veel bescheidener en gaat dikwijls voor de niet ingewijde volkomen in het landschap verloren. Buiten de bescheiden kring van de veldbiologen zijn er over het algemeen niet zo veel mensen die zich voor hen interesseren, laat staan hen fotograferen. Maar voor de plantenman die het fototoestel hanteert voor de wetenschappelijke documentatie, liggen toch ook vaak de motieven voor een „kunstzinnige" foto voor het grijpen.
Hoeveel moeilijker is dan het fotograferen van de insecten. Groot in soort en aantal, maar daarentegen weer klein van afmetingen. Men ontmoet er niet velen in ons vaderland die zich aangetrokken voelen om naast vlindernet en verzamelglas ook nog de camera te gebruiken om die kleine Hadderaars en stekers, die óók hun taak in de grote Natuur verrichten, in levende lijve te fotograferen. En ik zou zeggen dat dit haast vanzelf spreekt. Ondervindt men bij het fotograferen van bloem en plant al vele bezwaren van weer en wind, vergeleken met de insectenfotografie is dit nog maar kinderspel. Men moet vele moeilijkheden overwinnen om met een behoorlijke foto thuis te komen. Het percentage uitschot is dan ook niet mis. Niet alleen dat men te kampen heeft met de steeds in ons land heersende winden die de planten heen en weer doen zwiepen, maar bovendien nog met de rappe bewegingen van het insect op die planten. Veelal zijn deze bewegingen dermate snel, dat sluitertijden van 1/100 tot 1/250 sec moeten worden toegepast om een enigszins redelijke scherpte te verkrijgen. Daar komt dan nog eens als ongunstige factor bij, dat van de insecten slechts dan een redelijke afbeelding op het negatief verkregen kan worden, wanneer men gebruik maakt van sterke voorzetlenzen, verlengtubussen of balgen. Dit brengt weer een aanzienlijke verlengingsfactor in belichtingstijd met zich mede. Is dit niet mogelijk, dan tracht men die factor te compenseren door een groter diafragmastand te gebruiken, wat echter weer tot gevolg heeft, dat de toch zo noodzakelijke diepte-scherpte belangrijk minder wordt.
Liggen de moeilijkheden bij de vogelfotografie in het voor de lens krijgen van de schuwe dieren, bij bloemen en de beweeglijke planten in een moment van windstilte, bij de insecten ondervinden we beide moeilijkheden.
Men kan de insectenfotografie op tweeërlei wijze beoefenen, nl. door gebruik te maken van de statische methode, waarbij de

Slinger- of Pendelzweefvlieg (Helophilus pendulus L.)

Roetbijtje (Panurgus calcaratus (Scop.)

camera op statief bij de te bezoeken bloem wordt opgesteld en verder wordt afgewacht tot een insect zo goed wil zijn voor de lens te poseren.

Sportiever en spannender is de dynamische wijze van werken, waarbij het insect met de camera wordt achtervolgd tot het ergens neerstrijkt om te rusten en te zonnen of zich te goed te doen aan het nectar dat de natuur zo rijkelijk biedt.

De eisen die men aan de camera moet stellen bij het bedrijven van de fascinerende insectenfotojacht is afhankelijk van de methode die men wil volgen. Bij de statische methode kan iedere camera worden gebruikt, zelfs de ouderwetse 9 × 12, wanneer men maar nauwkeurig op matglas of met een andere instelmogelijkheid scherp kan instellen. Vanzelfsprekend wordt rekening gehouden met de mogelijke grootte van de te verwachten bezoeker. Een flink diafragma is hierbij vanzelfsprekend vereist, temeer omdat men een zo groot mogelijke afbeelding op het negatief wil verkrijgen.

Klein geaderd witje (Pieris napi (L.)

Populierenboktor (Saperda carcharias (L.)

Bij de dynamische manier van werken zijn de eisen die men aan de camera moet stellen natuurlijk veel zwaarder. Grote paraatheid en schotvaardigheid, een steeds gereed zijn om in een onderdeel van een seconde scherp in te stellen en de sluiter te laten werken zijn de eerste eisen. De tijd om eens rustig te wikken en te wegen of de vlakverdeling wel fraai is, of het insect de voor het oog meest aantrekkelijke stand heeft ingenomen ontbreekt te enenmale. De éénogige spiegelreflexcamera is het ideale instrument voor het beoefenen van deze tak van de biologische fotografie. En wel speciaal het kleinformaat met mogelijkheid voor 36 opnamen. Is het insect, zoals bij vele vlinders dikwijls het geval is, moeilijk dicht genoeg te benaderen, dan zal de télélens in combinatie met een tussenring uitkomst kunnen brengen.

Over de methode om een vooraf gedood en geprepareerd insect op een bloem te zetten en het dan rustig thuis te fotograferen, wil ik het hier niet hebben. Aesthetisch gezien mogen er dan wel ware pronkstukken uit de bus komen, maar de natuur wordt hiermede geweld aan gedaan. Voor een niet ingewijde mag het bedrog niet direct in het oog vallen, de natuurkenner zal het direct ontmaskeren.

De keuze van het filmmateriaal is volkomen afhankelijk van de persoonlijke voorkeur. Het best doet men materiaal te gebruiken waar men eenmaal aan gewend is, waarvan men door jarenlang gebruik alle typische eigenschappen en hoedanigheden heeft leren kennen en waarderen. Wel wil ik een lans breken voor de tegenwoordig in de handel zijnde prachtige positief en negatief kleurenfilm. De schoonheid van de kleuren van het insect is met het zwart-wit materiaal niet weer te geven. En juist die kleuren zijn van essentieel belang om met de schoonheid van de patronen waarin ze gevat zijn een doelmatige camouflage te bieden. Voor menigeen mogen deze dikwijls grillige kleurenvlakken waarschijnlijk alleen maar het oog bekoren, de bioloog ziet in deze schutkleuren ook nog een hoeveelheid van vraagstukken die hij zo grondig mogelijk tracht te bestuderen.

De schutkleur (die men overigens niet alleen bij insecten aantreft) is echter op zichzelf niet alleen van belang. Maar juist de vraag hoe het dier zich met die kleuren gedraagt, hoe het tracht met dit in het oog vallend kleed zich voor zijn natuurlijke vijanden zo onzichtbaar mogelijk te maken. Het kiezen van de rustplaats, de stand van de vleugels ten opzichte van het licht, kortom het er voor zorgen zo onopvallend mogelijk te zijn. De moderne veldbiologen bestuderen dit gecompliceerde geheel van verschijnselen dan ook vol ijver. Het is van belang te weten of niet alleen de fotograferende natuurvriend de insecten door hun kleurenpatronen volkomen over het hoofd ziet, maar of dit ook het geval is met de natuurlijke vijanden. Het is bij het maken van insectenfoto's voor wetenschappelijke documentatie dan ook van veel gewicht een natuurgetrouw beeld te geven van de stand die het insect inneemt in zijn natuurlijke omgeving. Vandaar dat ook niets aan de lichtval verbeterd mag worden door bv. met spiegels of met andere hulpmiddelen bepaalde delen op te helderen en daardoor te verduidelijken, het dier tracht juist door zijn bonte kleed zich zo onduidelijk mogelijk te maken.

Hoezeer het dus voor de hand ligt, het ideale moderne hulpmiddel, de electronische flitser, bij dit werk te hanteren, daar hiermee vooral op zo korte afstand een zee van licht, een zeer klein diafragma en een zeer korte flits (tegelijkertijd een zeer korte belichtingstijd) haast automatisch wordt verwezenlijkt, toch moet men daarmee oppassen. Men kan dit licht zeker gebruiken, mits het dan uit dezelfde richting valt als het natuurlijke licht. Dit is lang niet altijd te verwezenlijken, en zeker niet altijd even gemakkelijk. De flits tegen de camera aan komt het minst vaak in aanmerking. In vele gevallen ontstaat een effect alsof het verder weg geheel nacht is, en dit kan uiteraard geheel vals van voorstelling zijn. In andere gevallen, als de hier getoonde, is het toelaatbaar.

Slechts door op deze wijze bij de documentaire insectenfotografie te werk te gaan kan mede door de hulp van de fotograferende natuurvriend, de geheimzinnige betekenis van de kleurenpracht van de insecten worden opgelost.

Vele insecten, die leven op een ondergrond van een bepaalde kleur als bv. op mos, of op bomen die begroeid zijn met korstmossen, vertonen dikwijls dezelfde kleur en tekening als hun ondergrond. Vele houden zich bij dag volkomen stil, wat begrijpelijk ook weer een vorm van camouflage is. Hierdoor hebben hun vijanden de grootste moeite hun roofprooi te vinden. Wanneer men nu tracht met de ten dienste staande hulpmiddelen het object zo duidelijk mogelijk af te beelden, dan doet men de wetenschappelijke waarde van zulk een foto te niet. Wenst men echter het kunstzinnige gevoel te voldoen, iets te creëren wat het oog bekoort, maak dan rustig gebruik van de moderne hulpmiddelen.

De natuur is onuitputtelijk voor hem die heeft leren zien en waarderen. Liefde en kennis voor de levende schepselen in de natuur en liefde voor de fotografie, samengaand met de nodige wilskracht om een ideaal te bereiken, zullen slechts de doorzetter het verlangde resultaat geven.

Technische gegevens: Gevapan 27°, ontw. in Promiterol ca 10 min. Exacta met Tessar 5 cm, bijverlichting Braun Hobby de Luxe 1/1000 sec.

JAC. DRENTH

•

FOTOHANDEL LAUWERS (Curt Kahn) in Utrecht maakte het interieur van zijn reeds gezellige zaak nog plezieriger om in te verwijlen en stelde dat voor ons open op 27 November. Diezelfde dag konden wij hem meteen feliciteren: hij had die dag net 20 jaar geleden de zaak Foto Lauwers overgenomen.

DE BRONZEN MEDAILLE der stad Amsterdam heeft Mr d'Ailly op 28 October gespeld op de 60-jarige borst van de nestor der fotojournalisten, F. C. de Haan (A.N.P.-Foto), in de wandeling beter bekend als Haantje.

Van Zwolse blauwvingers

EN EEN FILMEXPEDITIE NAAR GIETHOORN

„Brengt Uw vacantie door in eigen land" is een slagzin die al jaren met meer of minder succes wordt gevoerd. De V.V.V.'s trachten door het uitgeven van aantrekkelijke folders het bezoek aan hun plaats of streek te bevorderen en vaak werpt dit goede resultaten af. De Zwolse V.V.V. was hiermede echter niet tevreden en zocht naar middelen om het vreemdelingenbezoek nog meer te stimuleren. Men besloot het voorbeeld van zovele grote plaatsen te volgen en een propagandafilm te laten vervaardigen. De Zwolse journalist J. Louwen Jr kreeg opdracht een scenario te schrijven en toen dit aan de verwachtingen bleek te voldoen, werd de cineast D. Henneke aangezocht het te verfilmen. Wat er al zo komt kijken bij het maken van een film vertelt U dit artikel.

Filmen is een ingewikkeld en moeizaam bedrijf. Hiervan werden we diep doordrongen, toen we op een warme dag in Augustus urenlang achter de camera van Dolf Henneke en de zorgvolle blik van regisseur Jan Louwen Jr aan liepen om te weten te komen hoe de Zwolse V.V.V.-film nu wel gemaakt werd. Neem nu die ene korte scène van het instappen der touristen in de touringcar naar Zwolle's schilderachtige omgeving: Vier maal achter elkaar sprong de reisleider kwiek uit de autobus om zijn gasten enkele smakelijke brochures met natuurschoon in kleurendruk aan te bieden en hielp Pa Tourist met een hoffelijk gebaar zijn (film) vrouw en dochter (lief, blond, 18 jaar) op de treeplank en toen tenslotte alles echt vlot ging, uitte de cameraman opnieuw een kreet van afgrijzen: „Daar staat weer een meneer naar het vogeltje te kijken. Wilt U alstublieft dóórlopen, meneer? Overdoen." Zo'n man denkt ook overal aan. Als U straks in de bioscoop zit te kijken hoe die vacantiegangers blij in de tourbus stappen en vlak achter hen staat een meneer met de handen in de zakken U recht in de ogen te staren, dan voelt U natuurlijk direct dat het niet echt is. Overdoen maar weer.....

Een bus vrolijke mensen ging dan tenslotte op weg, de stad uit, richting Giethoorn, geladen met een complete filmexpeditie: regisseur, cameraman, filmsterren en figuranten. En natuurlijk een uitgebreid arsenaal requisieten, zoals statieven, schijnwerpers, reflectieschermen en wat er nog meer bijhoort. En dan nog een paar van die nuchtere krantenmensen, waarbij Uw schrijvende dienaar.

Tijdens de opnamen op het Grote Kerkplein in Zwolle. De familie Tourist zal juist in de touringcar stappen. Links op de foto Jan Louwen Jr, die de regie voert.

Onderweg werd hier en daar gestopt en de inwoners van Overijssels pittoresque Noordwesthoek, die toch wel aan busladingen dagje-uit-vreemdelingen gewend zijn, vonden dit stel wel héél vreemd. Toen ergens een oliebollenkraambestorming werd gefilmd (het gezelschap stelde tenslotte Nederlandse vacantiegangers voor), kwam een zenuwachtige man op de fiets aangestormd en nam het gebeuren achterdochtig op. „Zijn dat artisten?" vroeg hij ons. „Ja", zeiden we maar. Hij keek nog een poosje. „Hebben die dames zich voor de gijn zo opgeverfd? Zo lopen ze toch niet altijd rond?" vroeg hij toen. „Nee, voor de gijn". Het was zo'n lang verhaal, van het streven naar verhoging van Zwolle's vreemdelingenverkeer, van het vakkundig zwoegen van de grimeur. Wat zou zo'n man ook afweten van panchromatische make-up, van het compenseren van leeftijdverschil.....

En de bus moest weer verder.

MET DE CAMERA IN EEN PUNTER

Voor Het Wapen van Giethoorn stapte een kellner zes maal naar het tafeltje der touristen toe en vroeg: „Wat wilt U gebruiken?" En toen dat tenslotte op de 16 mm filmband was vastgelegd, werd er niets gebruikt omdat er eerst nog wat anders moest gebeuren. Het gezelschap had honger en met een lege maag kunnen soldaten en filmsterren niet werken. Na het eten ging alles weer heel vlot. Het hele busgezelschap nam plaats op de banken van een punter, Pa, Ma en dochter Tourist op de voorste bank. En voor de boot uit voer een kleine motorboot, waarin cameraman en regisseur hadden plaats genomen. De cameraman draaide het veerwerk nog even op en keek door de zoeker. „Graag iets meer afstand bewaren, schipper. En jullie daar in die punter, vooral niet naar mij kijken", riep hij bescheiden. De boten gleden zachtjes door de dromerige grachtjes en over het stille wijde. Een heerlijk zonnetje speelde door het groene lover en toverde lichtsprankels op het rimpelende water. Zo werd Giethoorn gedaan. En vervolgens Staphorst. Daar werden nog wel enige moeilijkheden ondervonden, want deze mensen zijn nu eenmaal niet bijster op fototoestellen en filmcamera's gesteld. Maar de hiervoor ingeslagen rollen pepermunt en

Scène uit de V.V.V. film: De Burgemeesteren bespreken de inhoud van het verkoopcontract. Nergens blijkt echter dat de koopsom niet in stuivers voldaan mag worden.

zuurtjes deden wonderen en verschillende geslaagde shots konden genomen worden. En 's avonds, terug in Zwolle, was iedereen zeer vermoeid doch voldaan. Er was een volle dag besteed aan het filmen van een fragment, dat straks op het doek niet langer dan vijf, zes minuten zal duren. Ik zei het hierboven al: filmen is een moeizaam bedrijf.

LEGENDE VAN DE BLAUWVINGERS IN HET STADHUIS VERFILMD

De naam blauwvingers, waarmee de Zwollenaren betiteld worden (en die ze zelf met een zekere trots doen voortleven) is niet bepaald vleiend. Waarschijnlijk ontstond hij toen de Zwollenaren een valse eed aflegden, toen Karel van Gelre de stad belaagde, maar de meesten houden zich liever aan het verhaal van de verkoop van een door brand verwoest Zwols carillon aan de stad Kampen. Op een of andere wijze werden de Kampenaren daarbij bedrogen of voelden zich bekocht. Uit wraak overhandigden zij de koopsom in louter stuivertjes. De vroede vaderen van Zwolle telden zich daaraan de vingers blauw.

Het ligt voor de hand dat deze laatste geschiedenis dankbare stof levert voor de V.V.V. film en zo kon het gebeuren dat op een Zaterdagmiddag de eeuwenoude balkdragers in de trouwzaal van het stadhuis met hun kunstig gebeeldhouwde koppen neerkeken op een batterij schijnwerpers, die de burgemeesteren van de stad anno 1670 deden knipperen met de ogen. Daar wandelden temidden van het oude en moderne de stadsbestuurders rond in hun schilderachtige donkere kledij, daar liep met een heerssersgezicht de bode in zijn kuitbroek en wankelde deemoedig de Kampenaar, die de zware zak met stuivers nauwelijks kon tillen. Stuivers? Dacht U dat men er in geslaagd was een jute kolenzak met stuivers bijeen te brengen? In Hollywood zouden ze die munten misschien extra voor zo'n gelegenheid laten slaan, maar daartoe zag de V.V.V. Zwolle geen kans. Men vond er echter een prachtige oplossing voor: gedeeltelijk werden de (honderd) kleine pasmuntzakjes — geleend bij het postkantoor — welke de inhoud van de grote zak vormden, gevuld met grind. Een tiental zakjes werd gevuld met penningen, die een fabriek in Zwartsluis nog bezat en voor de oorlog voor reclamedoeleinden placht te gebruiken. Mooie glanzende penningen, die uitstekend voor het doel geschikt bleken.

De trouwzaal was een ideale plaats voor het verfilmen van dit brokje historie: niet de spelers zagen er in deze eeuwenoude omgeving vreemd toegetakeld uit, maar de in 20ste eeuwse dracht gestoken cameraman en regisseur.

Het is vreemd gesteld met filmopnemingen. Er was bijna geen mens die in de loop van de lange werkmiddag enig idée had hoe het verhaal precies luidde, want de geschiedenis viel uiteen in een ontelbaar aantal korte scènes, die — op het eerste gezicht althans — kris kras door elkaar werden opgenomen. De „echte" bode van het stadhuis vroeg zich nu en dan hardop af of dit alles werkelijk tot een goed resultaat zou kunnen leiden, maar dat verhinderde hem gelukkig niet van alle kanten medewerking te verlenen, en van half één 'smiddags tot half negen 's avonds trouw op zijn post te blijven. De lichte teleurstelling op zijn gezicht, toen cameraman Henneke onthulde, dat er in die acht uren van hard werken ongeveer vijf minuten film was opgenomen, was echter onmiskenbaar.

De stuivertjes waarover we het hierboven reeds hadden, leverden niet de enige moeilijkheid op. Er moest een ganzeveer zijn en een oud, van indrukwekkende lakzegels voorzien contract, er dienden lange Goudse pijpen te zijn en tinnen kroezen, waaruit de (niet aanwezige) wijn gedronken kon worden.

Er moest voor gezorgd worden, dat de kaarsen, die voor de verlichting zorgden, telkens aanzienlijk korter waren dan in de vorige scène, want straks mag het tellen van de munten dan maar vijf minuten in beslag nemen, er wordt gesuggereerd dat het uren duurt. Hetgeen die middag ook inderdaad het geval was, want er is eindeloos gerepeteerd en toen het vijf uur was hadden de „burgemeesteren" al écht pikzwarte vingers. En de Kampenaar, die van de vele wijn op de lange bank in slaap moest vallen, had van vermoeidheid inderdaad nog slechts één wens: slapen.

V.V.V. Zwolle bezit met deze film een nieuw propagandamiddel, dat zeker niet zal nalaten vacantiegangers naar haar omgeving te trekken. De copieën zijn eveneens van Engelse, Duitse en Franse ondertitels voorzien, en ook hierdoor hoopt men vreemdelingen naar ons land en speciaal naar de mooie omgeving van Zwolle te trekken. Belangstellende verenigingen kunnen de film gratis ter projectie ontvangen; een briefje aan de Directeur V.V.V., Stadhuis, Zwolle is nog steeds voldoende voor het verkrijgen van nadere inlichtingen.

L. H. S.

•

EEN NIEUW EXPERIMENT: FOTO'S MET MUZIEK. De vereniging van foto-amateurs in de oude Duitse keizerstad Aken heeft thans voor de eerste maal een nieuw experiment uitgevoerd. Zij nodigde haar leden tot een excursie uit, waarbij slechts kleurenfoto's gemaakt zouden worden. Deze kleurendia's werden later in een expositie getoond. In plaats van woorden, die de inhoud der verschillende foto's moesten verklaren, gebruikte men ditmaal muziek. Zo werden bv. kleurendia's van de Keizerdom getoond, terwijl de klokken luidden. Foto's van het kerkinterieur werden door de zang van het beroemde Akense Domchor onderstreept. Het experiment zal in de toekomst nog verder ontwikkeld worden. Ook wil men trachten in de toekomst muziek door foto's te verklaren.

FOTOGRAFIE ALS ONDERWIJSMIDDEL. In enkele Duitse scholen zal men in de toekomst muzieklessen gaan geven met behulp van de fotografie. Foto's zullen door een projector worden vergroot en de stelling der handen bij het vioolspel of bij het bespelen van een fluit aantonen. Ook voor andere vakken zal in de toekomst de fotografie een waardevol hulpmiddel bij het onderwijs worden. Voor het propageren van de gedachte der fotografie bij het onderwijs is een organisatie opgericht, die de steun heeft van de verschillende ministeries van onderwijs in de Duitse Bondsrepubliek. Men wil o.a. ook steunen op de liefhebberij van leerlingen en leraren, die zelf al foto-amateurs zijn. Bij een rondvraag in scholen te Keulen heeft men vastgesteld, dat minstens 40 pct der kinderen een eigen toestel bezit, o.a. zeer waardevolle camera's.

Ik ging een toren fotograferen

Bij de voltooiing der herbouwde toren van de oude St Martinuskerk is hier als bekroning van de wederopbouw een „Torenfeestweek" gehouden, waaraan een tentoonstelling van oud en nieuw Venlo verbonden was.

Door de Vereniging voor Vreemdelingen Verkeer (V.V.V.) werd verzocht recente foto's in te zenden, zodat er ook een foto-show aan verbonden was.

Hoewel ik door diverse omstandigheden vaak geen tijd had, besloot ik toch de laatste maand enkele opnamen te maken, om de best geslaagde in te zenden. Gezicht op de Maas, Huis voor Ouden van Dagen en andere, gemaakt met een 6 × 6 camera van *f* 99.—, gaven niet veel moeilijkheden. De toren echter stond nog tot voor enkele dagen dat de foto's ingezonden moesten worden in de steigers en deze foto wilde ik er beslist bij voegen.

Nu staat deze toren met het front naar een winkelstraat en een foto van daar uit, geeft zo'n splinternieuw lang geval; terwijl een klein stukje van het zeer oude gedeelte van de kerk (met een nieuw glad dak) te zien komt. Mijn bedoeling was echter om er iets anders van te maken, zodat ik de toren uit alle richtingen bekeken heb. Daar rondom de kerk overal gebouwen staan, meende ik het enige plekje gevonden te hebben in een achtertuintje, vanwaar ik tussen de bomen door kon fotograferen.

Ik bemerkte, dat het met een gewone camera niet ging, omdat ik deze te ver achterover moest houden. Ik nam dus een camera met naar boven verstelbare lens en een neigbaar achterstuk. Het was een oud ding met een objectief zonder sluiter, zodat ik met een dop moest belichten. Het ergste was echter, dat

Links: de Maas, vanaf de loswal.

Onder links: Stadhuistrappen, vanaf de Markt.

Onder rechts: Weeshuis, vanuit de Grote Kerkstraat.

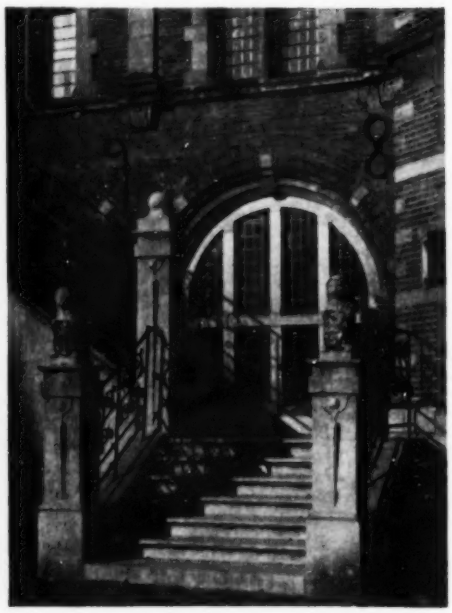

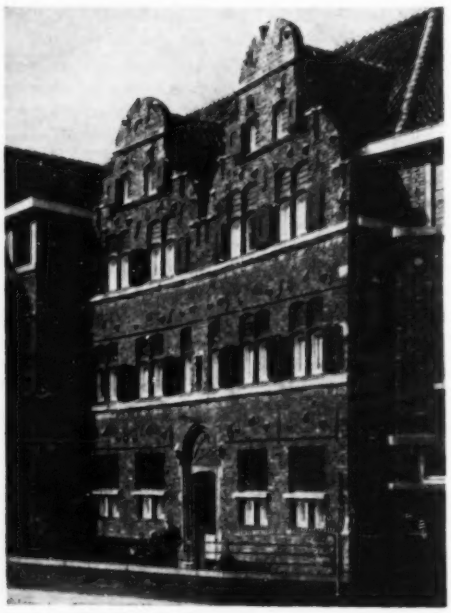

er in die paar laatste dagen geen wolkje van betekenis te bespeuren viel. De tijd drong en ik besloot de opname maar te maken, liefst zonder zon, zodat de toren en het stukje dak niet zo nieuw en licht uit zouden komen. Deze opname werd gemaakt zonder filter, dus werd de lucht wit, wat nodig was voor het indrukken der wolken, waarvan ik een zeer klein negatief een week tevoren had gemaakt boven een gezicht op Blerick, waar toen wel een goede wolkenlucht boven hing. Met wat doordrukken en tegenhouden kreeg ik een behoorlijke vergroting, maar tot mijn schrik bemerkte ik dat lucht en wolken grof van korrel waren; het leek nergens naar.
Een ander wolkennegatief had ik niet en in mijn tijdnood probeerde ik de wolken onscherp in te stellen. Dit is gelukt, volledig zelfs. De vergroting zag er direct al een stuk beter uit.
Hierbij dan de ingezonden foto's en het relaas van een der jongeren.

JAN STELDER Jr

●

GEDIRIGEERDE KUNSTNIJVERHEID. In Focus (dat wij ijverig plegen door te bladeren) trof ons een brief aan de redactie van de heer A. P. W. van Dalsum, waarin hij een krachtig protest uit tegen de jury-uitspraak bij het vergeven van de Adriaan Boer-beker (aan de A.F.C. „De Maasstad"). Het jurylid Moerkerk en „De Maasstad" geven daarnaast hun opinie, maar blijven terecht op jury-technische overwegingen verwijlen, o.a. opmerkend dat het hier een verenigingswedstrijd gold.
Het gaat hier nl. om het feit, dat „De Maasstad" een collectie vergaard had, die op hetzelfde papier in dezelfde kleur, dus strak uniform, was afgewerkt. De heer Van Dalsum acht het onmogelijk, dat vijf leden allen tot de conclusie komen, dat eenzelfde ontwikkelaar moet worden gebruikt om toevallig één kleur in de collectie te krijgen; dat zij allen onafhankelijk besluiten tot dezelfde wijze van opzetten, omdat dit alles hun persoonlijke uitdrukking het beste tot zijn recht doet komen. Hij kan dit onmogelijk meer toevallig achten, omdat het bij deze vereniging reeds vaker is voorgekomen, ja, gewoonte wordt. Het dwingt hem tot de conclusie dat een dergelijke inzending is gedirigeerd door één persoon (en dit is in strijd met de bepaling, dat de in te zenden foto's geheel eigen werk moeten zijn, zowel geestelijk als materieel, van elk lid der vereniging).
Hij is van oordeel, dat aldus niet meer van eigen werk in de volstrekte zin van het woord kan worden gesproken, de persoonlijkheid van de zich in zijn werk uitdrukkende fotokunstenaar wordt gebreideld en op deze wijze de vrije kunstfotografie om hals gebracht wordt en verlaagd tot gedirigeerde kunstnijverheid.
En om die laatste twee woordjes hebben wij fijntjes moeten grinniken, omdat onze fantasie prompt op hol sloeg en wij vriend Algra vurige pleidooien zagen houden voor de hem toegewijde nijvere kunstenaars, en vriend La Rivière in de koffiepauze al roerende nogmaals overal het venijn in willige oren zagen druppelen van die enige zaligmakende ontwikkelaar op dat enige voortreffelijke verenigingspapier, en dat alles op het enige verenigingsopzetcarton-formaat. Maar laten wij ernstig blijven, het is een flauw kunstje iemand uit te lachen en dit is zeker niet onze bedoeling.
Nogmaals haken wij in op dit: gedirigeerde kunstnijverheid. De heer Van Dalsum drukt er voortreffelijk mee uit wat hem beroert en bezwaart, hem tegen staat. Met volledige erkenning van zijn recht, zijn persoonlijke instelling te mogen hebben tegenover de fotografie als uitdrukkingsmiddel, menen wij toch op te kunnen merken, dat deze instelling een onmogelijke is, indien hij daarmee de huidige ontwikkeling van de fotografie wil begrijpen.
Het is heden ten dage toch wel zo, dat wij de waarde van een fotografie afmeten naar zijn geestelijke potentie. Daaraan worden techniek en compositie ondergeschikt gesteld, d.w.z. zij zijn hulpmiddelen bij de opbouw tot die zeggenskracht bij de confrontatie. Het negatief moet die vlam reeds in zich dragen. Er moet niet uit een negatief een vlammetje gemáákt worden. De fotografie zelf moet het in alle volheid kunnen zeggen en niet in de rede gevallen worden door een breedsprakig opzetcartonnetje. En als de foto goed is, stoort hij zich niet aan kleurtjes en linnen-imitaties, doet het er niet toe in welk „procédé" hij uitgevoerd is, nl. groenbruin op een halfluister oppervlakje of blauwzwart in een rasterkorntje. De hedendaagse fotograaf die wat betekent (voor zijn medemensen) is het tamelijk onverschillig met welk kleurtje op wat voor papiertje zijn prent staat, zolang het niet al te zot wordt. *Zijn prent* is voor hem belangrijk, en wat die prent zegt, wat die voor associaties oproept. Dat zijn voorkeur thans uitgaat naar zwart onder een sterk glanzend oppervlak is alleen, omdat hij technisch op die wijze tot de krachtigste zwarten en witten komt. Maar als hij op een goede dag bemerkt, dat hij middels iets anders, zeg een „edel procédé", tot een nóg klaarder uitbeelding kan komen, dan zal hij naar de kwast grijpen en gaan stompen, of naar de gom en gaan sproeien en weken, of naar het koolpapier, of oude boeken gaan doorsnuffelen naar vergeten platina-recepten.
Maar zodra die de pretentie vertonen zelf iets te willen wezen en kunstzinnig te doen op-eigen-houtje, zal hij ze verwerpen, want al die oppervlakkige mooidoenerij versterkt zijn prent nooit, het vertroebelt de klare taal die gezegd wil zijn, en de associatie die aangeslagen moet worden. De *prent* moet de sfeer dragen, en niet het papier.
Vaak vormen de prenten stuk voor stuk zulk een ronde eenheid door sterk grafische werking, dat zij geen isolatie met opzetranden van node hebben, en men de panelen desnoods in aangesloten rijen naast elkaar kan zetten zonder schade voor zelfs maar één hunner. Want elk is nog steeds de individuele expressie van een individuele emotie. Ondanks de uniformiteit van grondstof. Romans zijn tenslotte ook alle met zwarte lettertjes op wit papier uitgevoerd. En welke schrijver vond het noodzakelijk zijn boek op crème papier te hebben.....!

●

DE SCHNEIDER XENOTAR 2.8, die o.a. gebruikt wordt op het laatste type Rolleiflex, mag worden gerekend tot een der zeer goede optieken der laatste jaren, die het „foutloze objectief" aardig beginnen te benaderen. De Xenotar is een verdere ontwikkeling van de Xenon, en behoort eveneens tot het type Gauss (principe: dubbel-meniscussen). Het objectief heeft een vrij grote bouwlengte en valt op door het grote voorste en eveneens vrij grote achterste glas. Dit heeft o.m. tot gevolg, dat de vignettering gering is en dit is bij kleuropnamen van groot belang. Bij dit type objectief ontstaat geen kleurverschuiving naar de hoeken toe als gevolg van onderbelichting op die plaatsen.

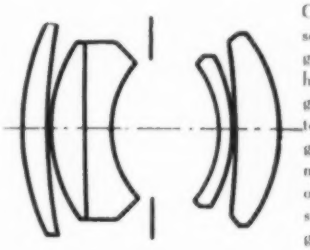

De correctietoestand is over het gehele veld opvallend goed, dit wordt in de hand gewerkt door toepassing van glazen met hoog brekend vermogen en sterke doorbuiging.

IJZER IN HET WATER. Steeds meer plaatsen in Nederland hebben te kampen met een gebrek aan voldoende leidingwater. De sterke uitbreiding van het bouwoppervlak noodzaakt bovendien tot het leggen van breder toevoerleidingen in de grond, en totdat dit is gebeurd bestaat in de oudere buizen een te hoge stroomsnelheid. De nieuwe buizen geven in de eerste tijd losgeraakt vuil mee. Dit alles tezamen voert in vele gevallen tot door ijzer verontreinigd water, dan bemerkbaar doordat er kleine bruine of bruinzwarte hardere deeltjes in voorkomen, of dat het water bruin gekleurd raakt, soms met bruine zachte sliertjes er in. Voor de zwart-wit fotografie is dit hinderlijk (bv. in het spoelwater), doch lang niet zo ernstig als bij kleurenfilm. Hier veroorzaakt het gekleurde vlekken, die al naar het procédé rood, groen of blauw kunnen zijn. Lichtrood komt het meest voor (op Agfacolor positief bij het spoelen).
Agfa heeft tegen deze verkleuringen door ijzer een preparaat in ontwikkeling genomen, dat met Agfa M23 wordt aangeduid. Dit is evenwel zeer duur, en eerder een middel om aan te tonen dat de verkleuring op ijzer is terug te voeren dan een middel om de verkleuring te verwijderen (wat het overigens doet). Er kan nl. ook een verkleuring door sporen thiosulfaat ontstaan.
Uit deze mededeling (die uit Duitsland stamt) blijkt overigens, dat men in vele landen met het waterleidingprobleem zit te tobben.
Het is ons bekend, dat vele afwerkinrichtingen van ijzer de grootste narigheid ondervinden. De enige goede oplossing is een filterinrichting, en het zou een goede gedachte zijn, indien een der groothandelaren deze tenslotte weinig kostbare apparaatjes in zijn regelmatige aanbieding naar voren zou brengen. Het laat zich nl. aanzien, dat deze hinder voorlopig blijft voortduren. De plaatsen blijven zich uitbreiden en men kan niet ad libitum breder leidingen in de grond leggen als er geen water genoeg is om die te voeden. Zodra er stilstand optreedt, ontstaat ook weer beijzering.

Onze Londense correspondent over

FOTOGRAFIE IN ENGELAND

Er is de laatste tijd — dank zij het Eeuwfeest van de Royal Photographic Society — hier zoveel geschreven en gesproken over de artistieke en wetenschappelijke aspecten der fotografie, dat ik liever eens wil praten over de zakelijke kant. De Minister van Financiën, Butler, heeft laatst in Parijs voor de O.E.E.C. aangekondigd, dat Engeland een groter invoer van Westeuropese goederen — voor rond 40 millioen Pond — zonder licenties of quotaregelingen, in het land gaat toelaten. De verdere plannen zijn, minstens 65 pct van de handel op West-Europa vrij te laten.

Verder heeft deze ambtsdrager in het Parlement medegedeeld, dat de productie van de Engelse industrie — met bovenaan de automobielindustrie — in September een hoogterecord heeft gemaakt. Van de Engelse fotografische industrie zei hij niets. Wij moeten hier maar afwachten hoe deze handelsvrijheid de fotohandel en de fotografische industrie bekomen zal.

De prijzen voor buitenlandse camera's en andere zaken zijn hier in Engeland kunstmatig zeer hoog gemaakt, door hoge invoerrechten en de zg. Purchase tax, om die op gelijke hoogte te brengen met die voor de Engelse producten. Op de wereldmarkt kan men evenwel geen willekeurige invoerrechten en andere belastingen leggen, en dientengevolge zijn de Engelse apparaten op de wereldmarkt veel te duur. Daar geldt de scherpe concurrentie van de Duitse, Italiaanse, Franse en Japanse fotografische industrie, zodat de kwaliteitscamera's van Engelse origine er eenvoudig niet aan te pas komen, er is practisch geen uitvoer. Als exportartikel van enige importantie staat alleen de box-camera naast enige goedkope apparaatjes.

De Duitse foto-industrie heeft zich in de laatste paar jaar zo volledig hersteld, dat dit land jaarlijks 1,4 millioen camera's exporteert, waarvan gemiddeld 1500 per dag naar de Verenigde Staten. Daarnaast zijn de Engelse productie- (nog niet eens uitvoer-) cijfers pijnlijk laag.

De Engelse fotomarkt is dan ook op het ogenblik overstroomd met Duitse, Franse en Italiaanse apparatuur. De meeste camera's blijken voor 24 × 36 mm te zijn, en dit is interessant, omdat de persfotografen zich definitief daarvan losgemaakt hebben en vrijwel zonder uitzondering op groter formaat werken. Favoriet zijn bij hen de Speed Graphic, de M.P.P. en de Linhof in 4 × 5", in combinatie met HP5 vlakke film.

Er waren reeds lieden, die de doodsklok luidden voor het kleinformaat, maar thans is wel duidelijk dat zij zich schromelijk hebben vergist. Integendeel beleeft het kleinformaat een nieuwe hausse, en het grote aantal van dit soort camera's, die nu gekocht worden, bewijst dat de liefde daarvoor bij de amateur onverflauwd voortleeft. Hoe komt dat? Het antwoord ligt voor het grijpen: de kleurenfilm. Sedert Agfa, Gevaert en Ferrania hun omkeerkleurenfilms op de markt brachten, heeft de amateur al ras ontdekt, dat kleinformaat hem het voordeligst uitkomt, bevredigende kleuren geeft als dia, en als grote lap overal imponerend kan worden geprojecteerd. In het bijzonder geldt dat voor Ferrania, daar de amateur die zelf kan ontwikkelen; de chemicaliën levert Johnson. De amateur is er enthousiast over, en deze film wordt hier het meest verkocht.

In de Verenigde Staten liggen de zaken precies eender. Dr Kenneth Mees van Kodak-Rochester deelde ons verbaasde lieden hier in Londen laatst mede, dat de omkeercentrales van Kodak in Amerika jaarlijks meer dan 300 millioen Kodachrome diapositieven afleverden, en dat deze Kodachrome-geschiedenis de firma meer oplevert dan de gezamenlijke Amerikaanse filmindustrie, Hollywood inclusis.

De kleinformaatprojectoren zijn nooit zo vlot verkocht als tegenwoordig, de omzet houdt gelijke tred met de 35 mm camera en de kleurenfilm.

Engeland zelf brengt thans slechts vier kleinformaatcamera's op de markt: de Reid, de Wrayflex, de Witness en de Periflex. Desnoods kan men er nog de Selfix 16—20 bij noemen, die 6 × 9 film gebruikt, maar 4½ × 6 opneemt. Er zijn daarnaast een 15 types Duitse kleinformaat camera's verkrijgbaar, naast 4 Italiaanse en 3 Franse. Hoewel er hier of daar wel eens een opduikt, zijn Japanse camera's niet te koop, dit in tegenstelling tot Amerika, waar zij — ook in losse optiek — een niet te onderschatten aandeel hebben in het totale aspect.

Dank zij de duimschroeven, die het Ministerie van Financiën de fotohandel aanlegt, komen ook Amerikaanse camera's maar te hooi en te gras eens voor, de invoer van bescheiden hoeveelheden Ektachrome films is evenwel regelmatig.

Het is nog niet zo lang geleden, dat het begrip kleurenfilm voor de Engelsman nog een wensdroom bleef. Nu zijn zij vrij normaal verkrijgbaar. Als negatieffilm is er Agfa en Pakolor (deze laatste is Engels fabrikaat). Gevacolor negatief gáát komen, voorlopig is van Gevaert alleen nog de omkeerfilm te koop. Andere omkeerfilms: Agfa, Ferrania, Ilford, Kodachrome, Ektachrome en Dufaycolor. Alle andere dan Ferrania bemerken in hun omzet, hoe belangrijk het is, dat de mensen zelf kunnen afwerken. Het zelf-doen (ook al om kosten te sparen) is hier heel belangrijk.

Deze hang is zo sterk, dat er een nieuwe firma is ontstaan, de British Synthacol Ltd, die de ontwikkelstoffen en het Synthacol-papier in de handel brengt, waarmee de amateur zelf zijn kleurennegatieven kan afdrukken. Ik heb er nog niet mee gewerkt, en kan dus niet zeggen, of men hiermee nu werkelijk „quality colour prints" bereikt van elk willekeurig fabrikaat kleurennegatief, zoals deze firma beweert. Het Pakolor heeft hiertegen nu een andere zet gedaan, want men komt zeer binnenkort met een vereenvoudigde afdrukmethode, compleet met de daarvoor nodige chemicaliën.

WILLY FRERK

•

DE NOBEL-PRIJS VOOR PROF. DR ZERNIKE heeft wederom een merkwaardige facet aan het licht gebracht. Het gaat dan zo, dat een zo kostelijk principe als verwerkt in het phasecontrast-microscoop in het hot-news komt, omdat aan Prof. Zernike op grond van de toepassing van het phasencontrastprincipe deze nobele prijs is gegund. Zeiss merkt naar aanleiding hiervan o.a. op, dat Prof. Zernike een 20 jaar geleden zijn vinding aan de Zeiss fabrieken aanbood, en hoewel toenmaals een practische verwerkelijking van het ph-c microscoop nog niet mogelijk was, werd octrooi door hen aangevraagd en verkregen (1934). In 1936 ging de mogelijkheid van de T-optiek (reflectie-arm gemaakte glasvlakken, „coated"), door Zeiss ingevoerd, een aanvulling vormen, die het ph-c microscoop binnen een prijsklasse bracht, die commerciële mogelijkheden bood. De uiterst dunne vliesjes, die bij de T-optiek nodig zijn, zijn in andere vorm eveneens voor de phase-contrast optiek nodig. De vervaardiging daarvan werd later bij Zeiss door Dr Loos en later Dr Michel ontwikkeld. Nog voor 1939 stonden de eerste ph-c microscopen van Zeiss ter beschikking. De oorlog legt er dan zijn tot stilstand dwingende vinger over.

Na de oorlog worden de Duitse octrooien gemeengoed, alle belangrijke industrieën worden doorgeneusd en de Amerikanen vinden een door Dr Michel vervaardigde film, door het ph-c microscoop opgenomen (deling van een levende cel). Deze film, ook in Amsterdam vertoond, wekt overal grote belangstelling in wetenschappelijke kringen.

Zeiss protesteert thans tegen de in vele dagbladen voorgekomen vermelding, dat een Nederlandse firma de eerste zou zijn geweest, die deze vinding uit het jaar 1952 toepast in zijn microscopen.

Het is wel een aparte noot, dat de internationale erkenning van zijn grote verdiensten voor Prof. Zernike ook een materiële zijde heeft, want niet alleen voor Zeiss, doch ook voor hem gingen alle baten met het verlies der Duitse octrooien verloren.

DE PHOTOKINA 1954 (in Keulen) is uitverkocht. Een half jaar voor de opening dezer tentoonstelling is alle expositieruimte (en dit is niet weinig!) reeds gereserveerd door de Duitse en buitenlandse fotografische industrie.

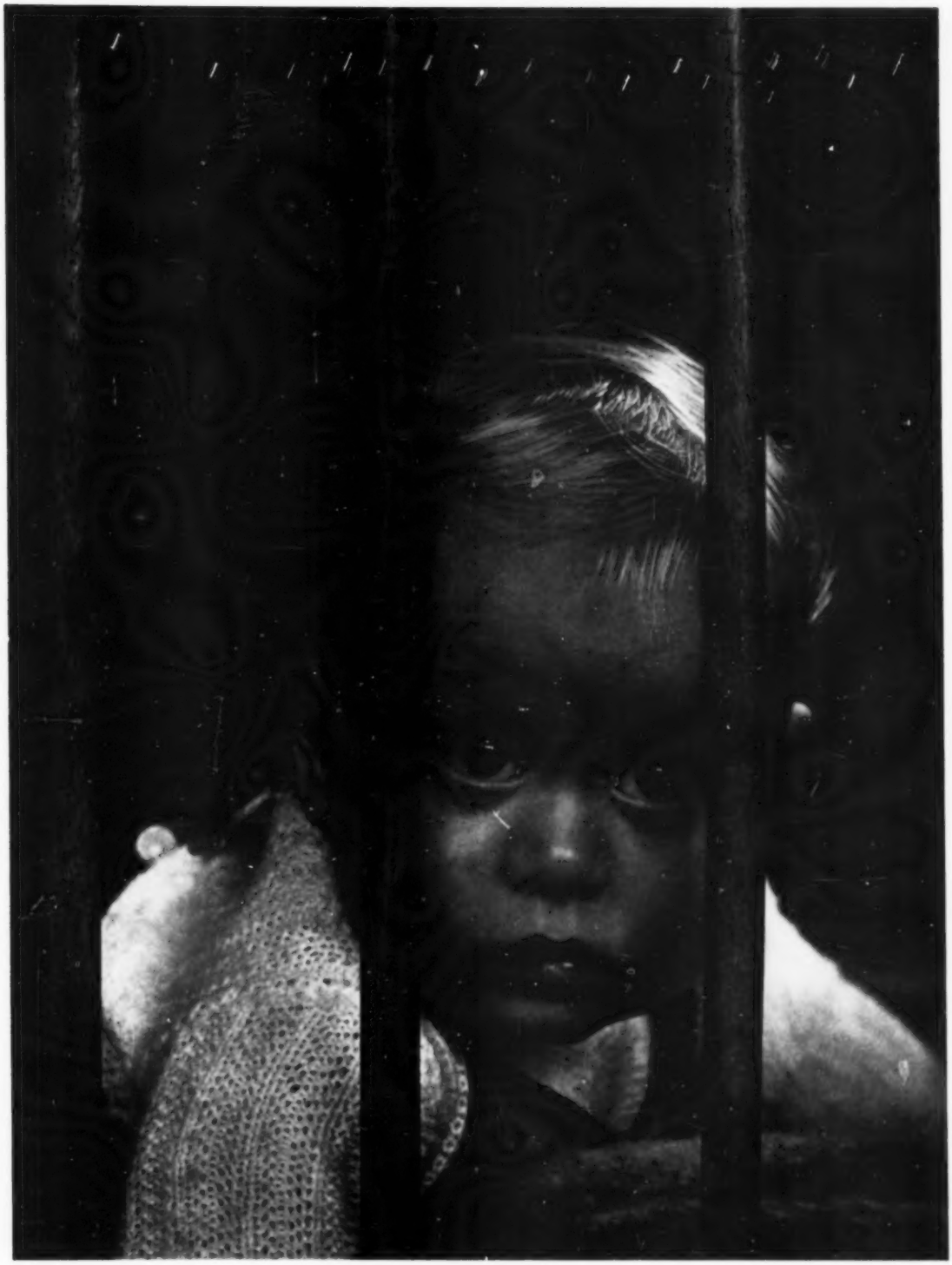

Jan Hofman, Deventer — *1e Prijs Gewonnen voor de serie FOTO wedstrijd, Vrije Onderwerpen*

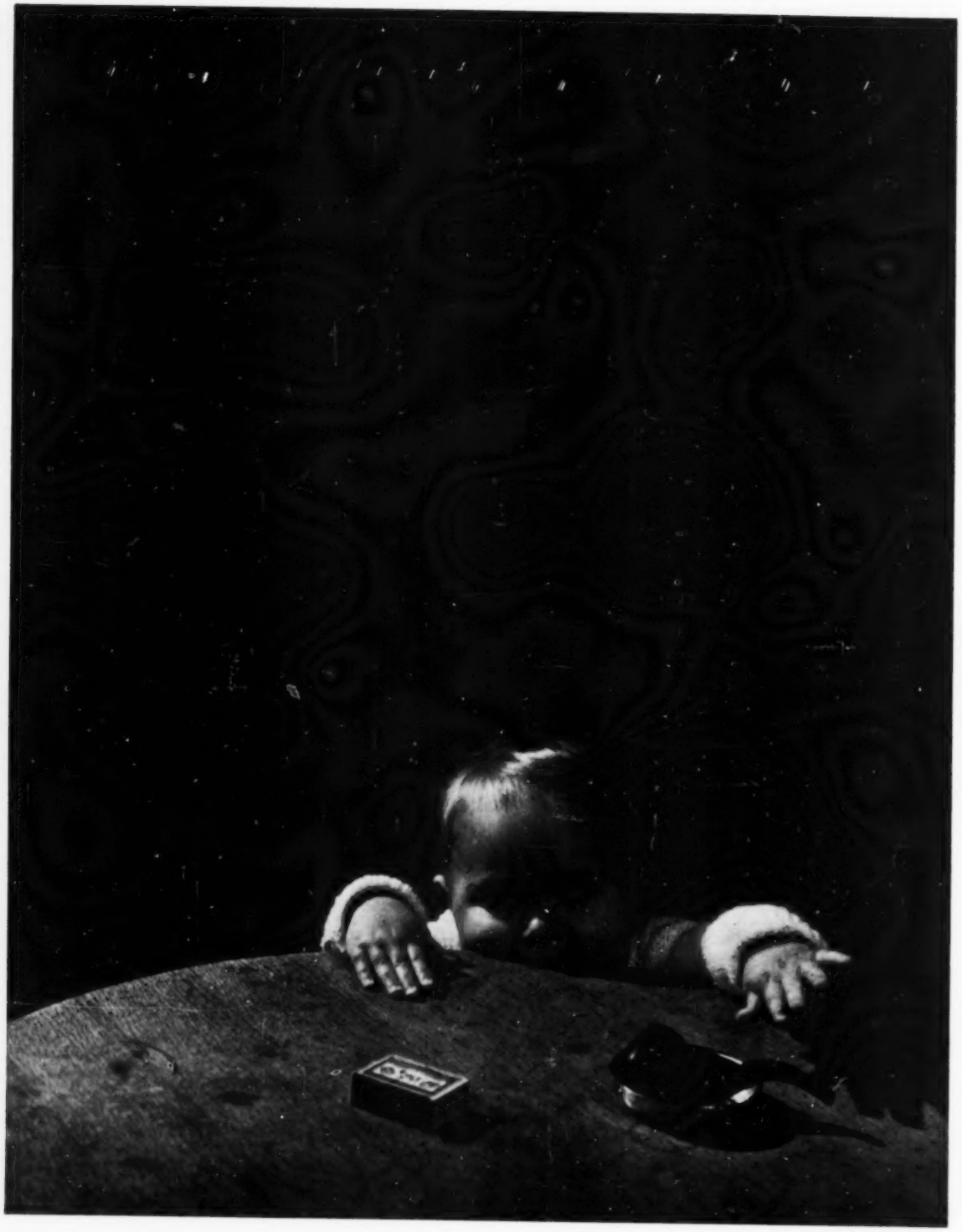

Het is zo heel simpel, maar met zoveel liefde gefotografeerd, deze serie van drie, verhaleud van een peuter omstreeks een jaar. Wij zien er van af, hier nog een beschouwing aan toe te voegen, deze foto's — die bijzonder mooi van techniek waren — vertellen het zelf wel.

Avond foto's buiten

HET VERSLAG VAN EEN KOUDE, MAAR WEL BESTEDE WINTERAVOND

Als kind reeds had de stad bij avond een bijzondere bekoring voor mij, alleen met een ander resultaat dan tegenwoordig. Nu beland ik uiteindelijk in de donkerekamer om met spanning af te wachten hoe het resultaat van die nachtelijke omzwerving geworden is, terwijl ik toen als vondeling op het politiebureau terecht kwam.

Iedere fotograaf heeft zo zijn eigen speciale onderwerpen, die hem, om het zo maar eens uit te drukken, „liggen". Dat kan iets zijn van zijn persoonlijke belangstelling, zoals sport, enz., logisch is het ook dat een liefhebber van natuurschoon het mooie dat zijn pad kruist tracht weer te geven om het zodoende voor eeuwig vast te leggen. Voor mij is dat altijd weer die avondstemming in de stad met zijn twinkelende lichten en het schitteren van de honderden lampjes in het soms natte asphalt.

Steeds is dit beeld wat de stad ons voorzet ook weer anders, zelfs van eenzelfde plekje. De weersomstandigheden karakteriseren het beeld; is het met sneeuw sprookjesachtig, dromerig, wanneer de verlichting als het ware omfloerst wordt door een lichte nevel, reëel en zakelijk echter is het op zo'n donkere maanloze avond.

O, ik weet het zeker, het bekoort U ook, waarom gaat U anders 's avonds zo even met Uw vrouw de stad in? Omdat het zo gezellig is! Juist daarom. Tracht die sfeer nu eens weer te geven, het is heus niet zo moeilijk en ja, een lichtsterke lens is wel gemakkelijk soms, maar noodzaak is het absoluut niet. Een statief heeft U, neem ik aan, en wat er verder voor nodig is, niets anders dan een zonnekap om eventuele reflecties tegen te gaan, een snelle film in Uw camera en een portie doorzettingsvermogen als het de eerste keer eens onverhoopt mis zou gaan. Als U het een keer heeft gedaan, zie ik er van komen dat het U net zo gaat als met mij.

Soms schiet ik zo maar ineens mijn jas aan, pak mijn spullen en ga wat wandelen en gek maar waar, dit verveelt mij nooit.

Zo ook op die bewuste Oudejaarsavond, het vroor dat het kraakte en het had overdag gesneeuwd. Hoewel het nog vroeg in de avond was zat iedereen al gezellig bij de warme kachel, alleen nog zo'n fotograaf die daar al stampvoetende de seconden op zijn horloge stond af te lezen en o ja, nog een surveillerende agent, die niet snapte dat ik dit voor liefhebberij deed, waren nog op straat.

Na twee plaatjes gemaakt te hebben vlug naar huis, ontwikkelaar op temperatuur gebracht en ze er in gestopt. Popelend van ongeduld kon ik bijna niet wachten tot ze uitgelixeerd waren.

Zou ik niet te lang belicht hebben en zouden de lampen van die auto, die zo plotseling uit dat straatje rechts kwam, zodat ik bijna te laat mijn hand voor de lens hield, nog te zien zijn? Zo zijn ongeveer mijn gedachten, terwijl ik sta te wachten, maar eindelijk gaat dan toch de bel van mijn eierwekker. Snel het licht op en ja hoor, hoera!, de belichting is prima geweest, ze zijn mooi transparant allebei (want dat wil ik graag bij dit soort negatieven) en prima voor vergroting.

Na ze te spoelen gezet te hebben, heb ik me met een voldaan gevoel in de familiekring geschaard om met de traditionele oliebollen het jaar te besluiten en als ik nu die fo'o's in mijn album zie, komen weer allerlei herinneringen boven van de prettigste oudejaarsavond die ik ooit gehad heb.

Dus afgesproken, U probeert het ook eens.

FRITS R. VAN SANTEN

•

FOTOTENTOONSTELLING VAN WELZIJNSZORG LEGER

Maandag 9 November werd in Pulchri Studio in Den Haag de tentoonstelling geopend van een „Foto-, Teken- en Schilderswedstrijd" voor militairen der Kon. Land- en Luchtmachten. Deze tentoonstelling is slechts enkele dagen geopend geweest en is, althans in Den Haag, bij het verschijnen van dit nummer al lang weer gesloten. Evenwel gaat de tentoonstelling evenals verleden jaar op reis tot Juli 1954 en zal dan gezien kunnen worden in pl.m. 64 onderdelen van de Landmacht, in verschillende plaatsen van ons land.

Het is jammer dat de fototentoonstelling min of meer in de verdrukking komt onder al het schilder- en tekenwerk, van zeer veel groter formaat, zodat de ruimte door de fototentoonstelling ingenomen maar bescheiden is.

Toch is het de moeite waard deze te gaan zien, omdat er bij de inzendingen door gevorderden (waarvoor de eis dat ze alles zelf moesten doen) uitstekend werk was. Wij noemen de prijswinnaars uit deze klasse: 1e prijs H. M. Klundert, 2e prijs R. Roos, 3e prijs J. G. Koning. Er werden meer prijzen toegekend, ook al omdat er nog twee groepen waren, nl. volkomen beginners en al een stapje verder.

Bijzonder vermeldenswaard is een paneel van grote fotografisch opvoedende waarde, verzorgd door een der juryleden, de heer Hens.

Een flink tableau waarop kort en bondig aangegeven de meest voorkomende grote beginnersfouten, en elke opmerking met draadjes verwijzende naar sprekende voorbeelden er van. Verder diverse foto's met duidelijk aangegeven en uitgevoerde verbeteringen, met tenslotte een serie goede foto's met er naast aangegeven de goede en in het oog springende kwaliteiten. Een beknopte maar zeer duidelijke „Snijtafel" bij uitnemendheid.

Wat kunnen een massa beginners hiervan veel leren!

Bij clubtentoonstellingen zeker iets om na te volgen, al was het alleen maar om het bezoekende publiek te instrueren. Veel mensen moet men nu eenmaal leren zien.

W.

Margaret Bourke-White

MET JONGE OGEN OUD GEWORDEN

Voor meer dan tien jaren werd in de Verenigde Staten bij een „verkiezing" een sierlijke Amerikaanse een der „tien meest invloedrijke vrouwen" genoemd. Nu kan men over de waarde van dergelijke verkiezingen redetwisten, maar men moet toch toegeven dat men in de ogen der Amerikaanse kiezers al bijzondere dingen gedaan moet hebben om een dergelijke titel te ontvangen. Welke verdienste had nu deze jonge vrouw? Ze heeft door haar werk getoond, dat niet alleen honger, ellende, ongelukken en oorlogen het gezicht van onze planeet en diens bewoners tekenen, maar dat ook de wonderen van een nieuwe wereld het aangezicht van de aarde vormen. Zij fotografeerde en zij toonde met haar foto's aan, dat de duizende nieuwe vormen, waarmede onze wereld bezaaid is, ons leven beïnvloeden en leiden.

Zij fotografeerde, alhoewel zij eigenlijk architecte had willen worden, toen zij met 21 jaar de Cornell-universiteit verliet. Haar uitstekende foto's van architectonische details vonden veel interesse bij de uitgevers van een architecten-tijdschrift. Men begon haar foto's te publiceren. Twee jaar later werd ze redactielid van het grote Amerikaanse economische maandblad „Fortune", dat door de bekende uitgever Henry Luce in 1929 werd uitgegeven. Het succes met „Fortune" leidde tot de oprichting van de grote Amerikaanse illustratie „Life". Margaret Bourke-White werd — alhoewel ze nog een zeer jong fotografe was — de eerste en bekendste reporter van dit blad.

Margaret Bourke-White is de dochter van een bekend Amerikaans natuurkundige. Met dezelfde precisie, die haar vader eigen was, gaf zij zich aan haar nieuwe taak, de fotografie. Zij heeft meer dan welke andere fotograaf ook de nieuwe stijl van de fotoreportage geschapen, die door „Life" ontwikkeld werd. Tot dan toe hadden de geïllustreerde bladen fotoseries gepubliceerd, waartoe nooit meer dan tien foto's behoorden. Nu echter begon men fotoverhalen in twintig en meer opnamen te vertellen. Hierdoor kreeg de fotoreportage de mogelijkheid haar „actieradius" te verdiepen en te verbreden. Men fotografeerde nu niet meer alleen de sensationele hoogtepunten, maar ook de optische bijzaken: het beeld van een slapend kind, een toeschouwermenigte, de vormen van een stuk hout, een etalage in een buitenwijk met de onder het stof geraakte inhoud.

„Maggie", zoals ze door haar collega's genoemd wordt, was de ontwerpster en weldra ook de grote meesteres in deze stijl. Zij reisde naar Canada en bracht een verrassende reportage van de harde, gevaarlijke arbeid der houtvesters mee terug. Zij ging naar Roemenië en fotografeerde in Rusland, zij zag de verovering van de Oriënt door de techniek en de industrie. De mensen en machines van onze tijd, de staalarbeiders, de lasser, in wiens bril een opspattende vonkenregen zich weerspiegelt, de Kirgiese boer in Russisch-Azië, die voor een nieuwe tractor staat als voor een wonderwerk, de anonieme helden en slachtoffers in dit grote épos van de mars der machines over de aarde, dat waren haar objecten.

Toen de tweede wereldoorlog uitbrak, was zij de enige vrouw die bij de Amerikaanse luchtmacht was geacrediteerd. En ook over deze zinloze strijd wist Margaret Bourke-White voortreffelijk te vertellen. Haar boek over het „Dal der Purperharten" is een schokkend verhaal in foto's van deze gruwelijke strijd, de haat, de dood en het leed. En haar foto's van het gebombardeerde Londen en het belegerde Moskou zijn fotodocumenten uit de hel der oorlogsdagen met al de verschrikkingen en de bijna onbegrijpelijke schoonheid, die zo vaak samengaat met vernietiging.

Vandaag aan de dag is Margaret Bourke-White niet alleen fotografe, maar ook schrijfster. Zes maanden lang noteert zij haar „stories" met de camera, reist door de wereld. Zes maanden gebruikt zij dan om al haar indrukken te overzien en te gebruiken. „Maggie" is nu vijf en veertig jaar oud. Ze was twee keer getrouwd en twee keer gescheiden. Voor haar vrienden is zij altijd een raadsel gebleven, een verbazingwekkende vrouw, die soms nerveus, soms agressief, soms dromerig en vol vrouwelijke verlegenheid kan zijn. Soms vertelt zij van haar belevenissen in alle landen der wereld. En haar gesprek met mij sloot zij af met de woorden: „Ik ben zeker al 140 jaar oud!" Haar stem klonk toen zeer moe. Maar kort daarna hoort men weer dat Margaret Bourke-White opnieuw onderweg is. En wanneer men dan op een goede dag weer ergens haar fotoseries ziet, dan weet men toch, dat haar jonge ogen en haar oudgeworden hart nog altijd wonderlijk goed samenwerken.

K. BREYER

Het werk van Le Canard is niet bepaald tot Amsterdam. In Utrecht en in Arnhem bij voorbeeld heeft men zich alreeds laten zien en horen; het niet achtend of men wellicht op tenen of zelfs in wespennesten trapte. Deze goede foto van Hein de Bouter, Amsterdam, geeft een overzicht van een dergelijke Canard activiteit. Het beeld is van L. P. J. Braat; aan de wand hangt werk van de afdeling Holland van de Cobra schilders. En Duitse expressionistische graficken.
De foto heeft (onder meer) die bijzondere goede eigenschap, dat onze belangstelling voor moderne kunst er door gewekt wordt.

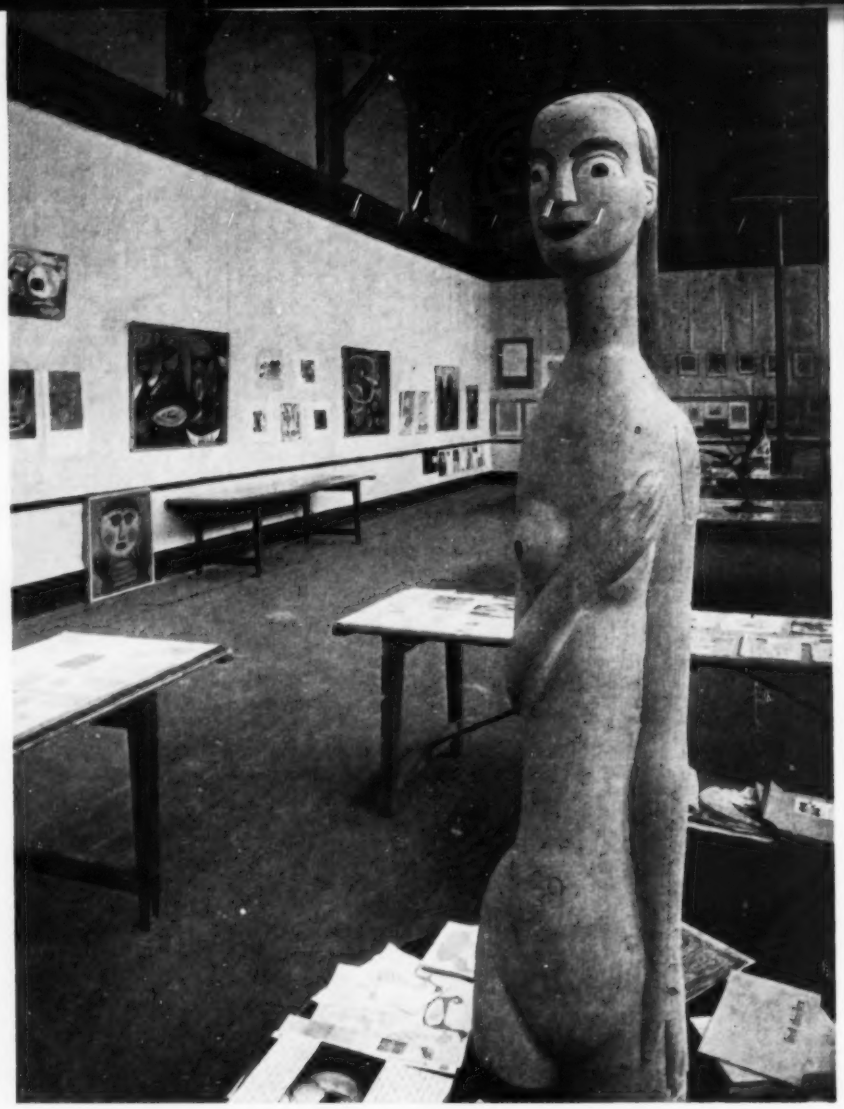

U zult de mededeling, dat in Doetinchem de meest mogelijke uitnodigingen binnenkomen, wel willen aanvaarden. U wilt wellicht ook wel accepteren dat het totaal ondoenlijk is om aan ál die invitaties gevolg te geven. Zowel door de redactie als door de medewerkers moet een keus gedaan worden. Een keus, die we vaak door het toeval laten leiden. Er komt bijvoorbeeld een kaart binnen zoals deze:

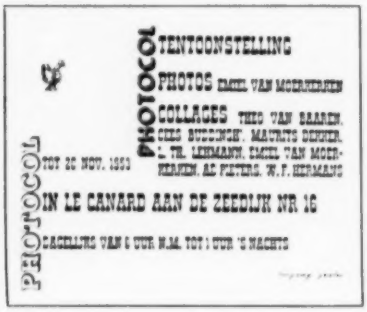

Een stukje grafisch werk dat door zijn vorm- en letterkeus de aandacht trekt. Waarop Van Moerkerken dan nog een paar invitatie-woorden krabbelde. Dan wurmt men er tijd voor los, combineert, en op datzélfde moment doken we diep in het werk van de Stichting „Le Canard", de nieuwe Avantgarde van Amsterdam.

Als we zeggen dat de éérste gast van „Le Canard" de Haagse schilder Ouborg was (van „Vader en Zoon"), die er in Mei 1950 exposeerde, dan zullen er tamelijk veel wenkbrauwen omhoog gaan. Een ieder heeft het volkomen recht om werk als van Ouborg als uiterst waardevol, zeer interessant, gans onbelangrijk of totaal belachelijk te zien; maar dan op goede gronden. Onjuist is het evenwel om er de ogen voor te sluiten; goed daarentegen is wat „Le Canard" voor ons doet: de mogelijkheid geven er kennis van te nemen. Die Stichting doet het zonder een propaganda voor deze of voor een andere richting; dat werd wel bewezen door het feit dat er geheel andere exposanten volgden. Men heeft er aandacht voor al wat nieuw, én eerlijk is. Zonder kaste.

Exploteert „Le Canard" dus een expositie-

„Le Canard"

De fotografie en de film

ruimte voor schilderkunst en dergelijke? Men zal zéér vreemd kijken als U het zo vraagt. Ik zei toch al, dat dit de Nieuwe Avantgarde is, met Amsterdam als centrum? Kort geleden bladerde ik weer in publicaties van de vroegere, de eerste Filmliga. Waarin men zei: „We willen goede films zien, al is het op houten banken in een schuur". Nu gaat het in dit geval niet uitsluitend om films, niet in de eerste plaats om films; maar men „nam" een oud pakhuis, liggende aan de Spuistraat nummer 272; men schilderde op de gevel: GALERIE LE CANARD, timmerde en witte van binnen wat; en de zaak was gezond. Men had een *centrum*, waar van alles gebeurt. Exposities aan de wanden; jonge dichters die hun werk voorlezen; concerten. En meen niet dat wat men geeft veelal groen en onrijp is. Onder hen die meewerkten vinden we (gewoon maar een greep): Bertus Aafjes en Mieke van Oorschot; Mr Elias en Jac. van Hattum; Lucebert en J. van Doveren.

En voor ons is dit van waarde omdat men óók de film én de fotografie in het licht gaat zetten. Wanneer we nu verstandig zijn, dan blijven we er niet vandaan op een ogenblik dat er iets ánders is; het gaat er juist om dat door deze veelzijdigheid óók voor de fotografie het juiste plekje wordt ingeschikt.

De man die de eer kreeg om als eerste fotograaf bij „Le Canard" te kunnen exposeren, was dus *E. van Moerkerken*. Niet aan de Spuistraat; daar hingen de schilderijen van de Duits-Amerikaan Arthur Kaufmann. Maar „Le Canard" heeft sinds kort nog een ander verzamelpunt: Zeedijk 16. Naast de kroeg van Apachen-Alie (waarmee men een zeer gezonde buurschap onderhoudt) is „Le Canard au Boulevard" gekomen. Het moet voordien een uitdragerij geweest zijn; de Canard-mensen ontdekten dat het te krijgen was. En zij zochten een propriëtaire, die de moed en het vermogen zou hebben om er tegen lage prijs voortreffelijk eten te geven, en een glas rode Franse wijn voor 35 cent. Ze vonden die man en die wijn; en al heel spoedig kreeg „Le Canard" aan de Zeedijk zijn eigen publiek. De eigenlijke Zeedijkers komen er niet; op uitzonderingen na die de geheel-andere sfeer ineens vatten en waarderen. De Zeedijk accepteert de zaak evenwel onomwonden. Het is daar overigens precies als aan de Spuistraat: „Elke dag wat". Toen we er kwamen, werd er voor een klein groepje in de kelder (meer dan 35 gáát niet) de film „Die letzten Tage von St Petersburg" (Pudowkin) gedraaid. Technisch mankeerde zo het een en ander aan die voorstelling. Maar hoe wonderlijk, dat deze „oude film" het publiek nog zó kan meenemen.

En in die kelder, en in alle eetzalen, hingen de foto's van E. van Moerkerken; en waren die „collages" gehangen van een aantal Canard-mensen.

Even iets over die „collages"; U weet wat dat is? Men knipt wat plaatjes en (desgewenst) teksten uit; plakt de boel weer tezamen en maakt er wat goeds of wat geks van. Meestal wat geks. Men moet niet de fout maken door dit als onbelangrijk kinder-spul te zien. Evenmin de fout van hieraan hoge kunstwaarde toe te kennen. Die Canard-mensen zeggen het typerend: het is léúk. Collage is een spél. We zullen U over die „collages" nog wel het een en ander vertellen en er iets van tonen; U zult dan zien dat het een prachtige oefening in com-

E. van Moerkerken

De vernomen opmerking „een tikje naar Life gekeken" is wel juist (kamerhoek, figuur midden er voor), doch de beide attributen (lamp, raam) zijn best. Let eens op de sterke en bewuste evenwichtigheid waarmee alles voert tot die centrale figuur.

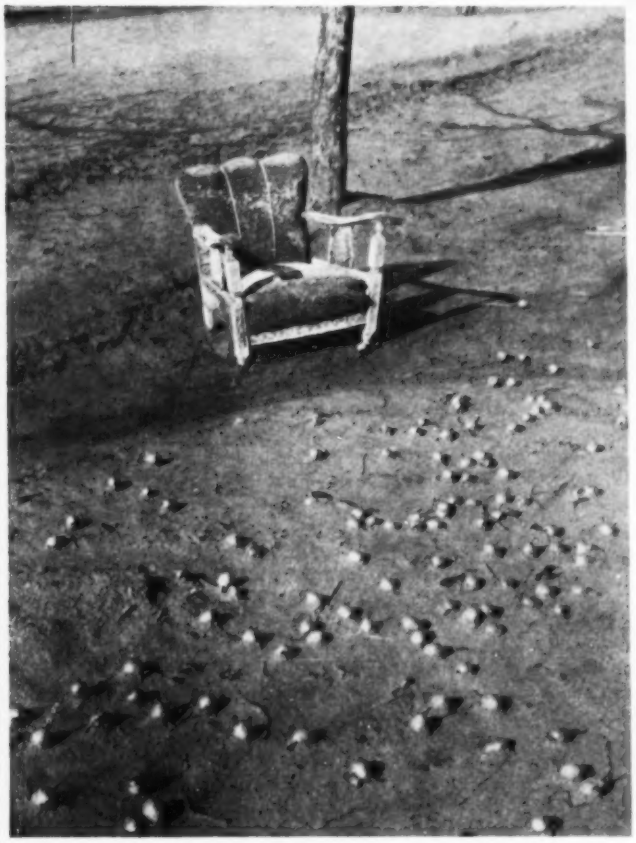

positie-mogelijkheden is en een belangrijk experiment. En een studiegrond voor fotografie.

Maar kwamen we niet voor *E. van Moerkerken?*

Onder die Franse landwijn is het plezierig praten; en Van Moerkerken vertelde dan ook zo het een-en-ander. Van zijn filmwerk: reeds in 1937 was hij medewerker bij „Visie-film", die associatie, onder leiding van Max de Haas. Zo werkte hij in 1939 mee aan die bekende Spoorwegen-film „Na honderd jaren". Hij was verder assistent bij Von Barsy. En in 1950 kwam zijn boek „Licht en Schaduw" uit; bij Van Oirschot.

Zijn fotowerk maakt hij óf met de Contax, óf met een „gewoon" 6 × 9-apparaatje. Een eigenlijke opleiding tot zijn vak heeft hij niet gehad. „Dat heeft mijn vader overigens veel geld gekost; ik had er misschien beter aan gedaan om tóch meteen een goede opleiding te nemen....."

Het werk dat hij in Le Canard toonde bevat goede kwaliteiten. Eén kleurenfoto werd er aan toegevoegd op de dag dat we er kwamen, en die foto bewees al meteen dat Van Moerkerken naast dat „Licht

E. van Moerkerken — *Kruiningen September 1955*

Een weer „drooggelopen" stoel (vol modder) en de laatste (onnutte) vruchten van een ten dode gedoemde vruchtboom. Waarlijk desolaat genoeg, en een symboliek bevattend. Lang hebben wij op deze prent zitten zinnen, doch pakken kan hij ons maar steeds niet.

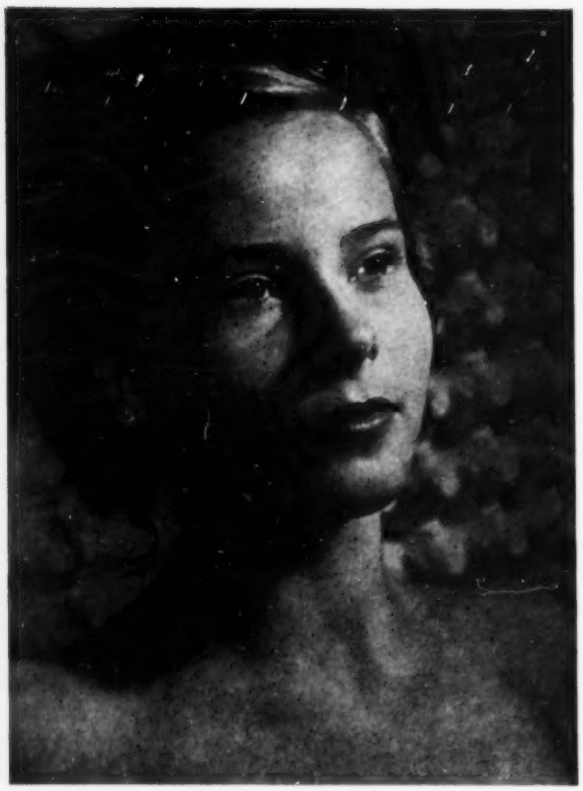

Deze twee portretten van E. van Moerkerken zijn gemaakt met een Contax II, resp. met een Tessar en een Sonnar. De linker foto heeft een Kodak backgroundprojectie gekregen. Ons bekoort in de linker foto de klare eenvoud van het kopje door de eenvoud van pose, die geen pose meer is. Het rechtse portretje is veel meer gemanireerd, niet hinderlijk, maar toch wat gekunsteld.

en Schaduw" ook de kléúr aan zal kunnen. Wat mij dadelijk trof was, dat er een portret hing van de dichter A. Roland Holst, en dat vele vrouwen-portretten iets hebben van het blijmoedig-droefgeestige-buitenwereldse van deze dichter. Prenten uit het drooggevallen land van Kruiningen waren heel anders; en weer anders het typische candid-werk, waar de cineast aan het woord is. We hebben de indruk dat Van Moerkerken nog zoekt in vele richtingen tegelijk; het zou plezierig zijn als hij op dit moment een opdracht kreeg die hem een tijdlang volkomen bezig zou houden en waar hij met enthousiasme aan werken kon: hij zou er dan (dunkt ons) ineens kunnen *zijn*, want Van Moerkerken is wel eens nog te oppervlakkig in zijn vertellen. Zijn portretten staan het sterkst, doch zodra hij fotografisch waarnemer wordt, kan het goed voor hem blijken als hij zich even controleert op de aard van zijn „opmerking", nl. of deze een positieve instelling heeft, en niet negativistisch blijkt.

AD WINDIG

In de Galerie Le Canard exposeerde direct daarop Ad Windig, die als nieuwe schotel op het menu zijn Afrika-werk toonde. Ad Windig heeft in zijn werk een veel ernstiger toon; dit is alles veel bewuster en gerichter. Opvallend is dat zijn werk met sterk grafische voordracht bij de bezoekers het sterkst aanspreekt, en dan daaruit weer in het bijzonder, indien het ook dat cineastisch-dynamische heeft, wat natuurlijk nooit bereikt kan worden door een beeldje uit een werkelijke film te knippen, doch vanzelf ontstaat zodra de fotograaf deze instelling in zich meedraagt. In deze nieuwe Afrika foto's is dat herhaaldelijk — en in zeer goede kwaliteiten — terug te vinden.

En alweer deze mengeling. Foto's van Ad Windig, boeiend beeldhouwwerk van Ben Guntenaar, en voortreffelijk naaldwerk van Lies Guntenaar. Het harmonieert, het is geen óók foto's, en óók nog naaldwerk, en óók nog gebakken klei, neen, het is een eenheid van prettige dingen om naar te kijken, plezierige dingen om tussen rond te dwalen, even te gaan zitten en een boompje op te zetten met een vent-die-we-ook-kennen. Het heeft sfeer, zeer sterke sfeer.

Mogelijk is het dat, waardoor de mensen komen. Want hier kómen ze. Niet alleen de door sommigen ietwat exotisch geachte kunstnijveren met paardestaartkapsels en rare spijkerbroeken. Er komt ook „gewoon" publiek, in de tijd dat we dit verhaal maken reeds op zoek naar een Sinterklaas-geschenk, en dan even hier rondkijkend, doch ondanks voornemens langer blijvend.

Deze jongeren, bijeengelopen om het cinéasme, blijken een zeer intense belangstelling te hebben voor álles dat verbeeldt en uitbeeldt. Mits maar niet-alleen áfbeeldt. En daarbij behoort ook de fotografie, die gretig wordt onderzocht op zijn kwalitatieve mogelijkheden.

•

FERRANIA is een maandblad (rivista mensile di fotografia, cinematografia e arti figurative) dat we regelmatig krijgen via Hijmans' Fotogroothandel uit Den Haag.

En die heren van Hijmans doen er ons een groot genoegen mee. Het toeval wil dat onze eega zo het een en ander weet van de Italiaanse taal en de artikelen dus voor ons kan vertalen. Maar ook als we die mogelijkheid niet hadden, dan nog zou „Ferrania" een blad zijn dat we steeds met graagte zouden zien. Om de voortreffelijke foto's die die Italianen (op hun éigen materiaal) weten te maken; op de (soms verrassend-goede!) kleuren-reproducties. En om de afbeeldingen uit de Italiaanse film-productie: uit die van heden, en uit die van de vroegere, óók zo befaamde tijd.

En laat nu, waar wij zo gelukkig zijn een vertaalster voor die schone Italiaanse taal te hebben, sedert kort ook een Engelse editie verschenen zijn: voor die enkelen die het Italiaans onvoldoende beheersen.

Sterker stimulans?

Bloemendaal, 17 Nov. 1953

Aan de Redactie van FOTO

Mijne Heren,

Aanstaande Kerstmis is er dan weer een Fotosalon in Amsterdam. Ik vind dat allemaal prachtig en een goede stimulans voor de fotografie. De prijzen aan deze en dergelijke grote salons verbonden, bestaan dan meestal uit bokalen, bekers, plaquettes, enz. Nu is het natuurlijk prachtig als je zo'n prijs kunt bemachtigen en er trots als een pauw mee gaat pronken. Ik kan mij dat ook als rasechte amateurfotograaf best voorstellen. Maar de gemiddelde amateur, hoewel trots op zo'n prijs, is er uiteindelijk voor wat het uitoefenen van zijn hobby betreft, niet bij gebaat. Het kost geld en het blijft geld kosten en daar is al menig amateur op gestrand en wat erger is, hij kan zijn goede of uitstekende gaven niet verder ontplooien. Dus komt ook zijn werk niet op salons terecht, dus geeft zo'n salon een niet geheel juist beeld van wat er gepresteerd wordt of kan worden in Nederland. Waar ik heen wil is dit. Waarom, en dit heb ik mij al dikwijls afgevraagd, gaat men er in Nederland niet toe over om, desnoods buiten genoemde salons om, *grote en kleinere geldprijzen* voor de beste foto's uit te loven bij eventueel door Uw blad of een andere firma of instantie uit te schrijven grote fotowedstrijden. Ik denk hierbij aan de grote fotowedstrijden in Amerika met grote geldprijzen, bv. die van het blad „Photography". U zult eens zien, wat er dan aan foto's te voorschijn komt wat kwaliteit betreft en hoe *iedereen* daarbij gebaat is. Ten eerste de amateur, verder de fotohandel en groothandel en wie verder afhankelijk zijn van de verkoop, zoals bv. het personeel in fotozaken (door vergrote omzet) en uiteindelijk, en dat is het voornaamste, de fotografie zelf, die we zo'n warm hart toedragen, door het nog hoger stijgen der prestaties bij allen, die voor de fotografie voelen. U ziet dus, *alles* is er voor en, voor zover ik het kan zien, *niets* is er tegen. Door samenwerking van groepen, die hierin een belang zien, financieel of anderszins, is dit wel te bereiken. Door Uw relaties kan Uw blad hierover het beste oordelen en het balletje verder aan het rollen brengen. Ik weet zeker, dat, indien er een behoorlijk aantal prijzen wordt uitgeloofd, velen zich met enthousiasme op het bereiken van de allerbeste prestaties zullen werpen. Echter moeten mijns inziens alleen amateurs tot deze wedstrijden worden toegelaten. In afwachting van wat U hiervan vind, verblijf ik,

Hoogachtend,
G. W. v. A.

Onzerzijds willen wij, vooruitlopend op wat anderen hierover willen opmerken, onze mening geven. Het uitloven van beslist aantrekkelijke prijzen is voor het kleine taalgebied waarbinnen zich onze tijdschriften moeten bewegen, wel zeer moeilijk. Zodra men zijn oplage gaat tellen met zoveel maal 10.000 in plaats van zoveel maal 1.000, wordt dat anders. Niettemin kennen wij deze figuur, de flinke geldprijs, toch in Nederland. Enkele dagbladen kunnen zich dat een enkele keer per jaar veroorloven. Daar hun verspreiding veel breder ligt kunnen zij dat doen, maar door dezelfde oorzaak is het ook afgrijselijk wat er binnen komt. Het is een beslist enerverende taak uit zoveel kaf zo weinig koren te lezen. Door op puur-amateuristisch standpunt te blijven — om de eer — ontstaat een natuurlijke selectie, waarbij vrijwel alle ingezonden werk de moeite waard is om serieus bekeken te worden. Dan zijn er nog de wedstrijden van dieren- en bloemenparken, V.V.V.'s e.d., die soms tegen zeer aantrekkelijke prijzen de goede amateur verlokken te komen fotograferen. Zolang de opzet gezond is, d.w.z. niet verkapt gepoogd wordt tegen een geringe tegenprestatie over zoveel mogelijk fotomateriaal de beschikking te krijgen, kan men zich afvragen waarom men dit eigenlijk doet. Wij ontvingen hierop meer dan eens het antwoord, dat men hoopt op een andere visie dan de vakfotograaf er beroepshalve meestal van geeft, en dat men daarin meestal ook wel slaagt.

Opvallend is hierbij, dat men onder de inzenders een welhaast vaste kern aantreft; zij doen altijd mee. Dit zijn dus de amateurs, die op deze wijze trachten de onkosten van hun liefhebberij er uit te bestrijden. Wij zijn van mening — nu nader ingaand op de concreet genoemde instanties — dat het aspect van de Kerstsalon, voor zover het de tentoongestelde foto's betreft, er niet door zou veranderen. „Inzenden voor de Kerstsalon" is een onderwerp, waarover wij herhaaldelijk op clubavonden worden geïnterpelleerd, en men wil eerder weten of men de kans maakt geaccepteerd te worden, dan of men in de prijzen zit. Wij menen dat een geldprijs hier alleen een lawine van méér foto's, maar niet van betere foto's zou veroorzaken. Wat FOTO betreft, onze eisen van formaat zijn zo bescheiden, en wij laten ons zo weinig intimideren door een 50-maal-60-lap, dat op deze kosten het zwaartepunt niet kan liggen. Het zijn foto's die men toch maakt, en dan eens inzendt. Wij beseffen zeer wel, dat sommigen in hun mogelijkheden ernstig geremd worden door de hoge kosten, maar de practijk heeft uitgewezen, dat wie het fotograferen niet laten kan, er iets anders voor laat. En omgekeerd. De rasechte werker gaat door, en als het niet buigen wil, dan moet het maar barsten, mits ergens anders dan in zijn fotografie. En laten wij nu eens aannemen, dat een royale geldprijs meer amateurs verlokt dan thans in het geding zijn, zodat er méér gaan werken in een vorm die boven hun financiële mogelijkheden ligt, zal de terugslag dan niet zo groot kunnen zijn (indien zij niet in de prijzen zitten) dat zij de fotografie er geheel door overboord gooien? Dat is dan ernstiger dan wanneer zij zich maar beperken tot werken voor eigen genoegen. Dit genoegen blijft dan voor hen (minstens: langer) behouden. Evenwel, dit is onze voorlopige mening. Indien anderen hierover een interessant, opbouwend oordeel hebben, dan zullen wij dat gaarne ontvangen. Ter verdere oriëntatie.

•

A. B. Wigman en Wim K. Steffen: „*Schoonheid van de Veluwe*", 100 blz. tekst en ruim 100 platen; 18 × 24 cm; Uitgeversmij Holland, Amsterdam.

Er zijn mensen die in hun drukke leven grandioos kunnen verlangen naar wat zwerftochten door de bossen en over de hei. Maar hoe dikwijls per jaar komen zij daartoe? Dezulken kopen dan vaak boeken met platen en verhalen over natuur en natuurleven. Die platen bekijken ze dan wel, maar het lezen van de tekst wordt dan wederom uitgesteld tot „later". Is dat de reden, dat dit boek anders werd opgezet dan meestal?

Er staat namelijk bij elke grote plaat een kort verhaal, meestentijds van één bladzij. En dat is oneindig plezierig. Voor hen die werkelijk geen tijd hebben om een heel boek serieus uit te lezen en door te werken; maar ook voor hen die zich meer tijd gunnen en toch evenzeer graag een boekwerk in de kast hebben staan dat zo typisch geschikt is om zo tussenbei eens weer in handen te nemen; er één, drie, zes bladzijden uit te lezen en een aantal platen weer eens te bezien.

Die tekst is dus van A. B. Wigman; daar hoeft verder weinig van gezegd te worden, want die naam kennen we. Hij heeft het geluk van regelmatig midden op de Veluwe te zitten, midden in het „reservaat"; en dat is te merken uit dit boek: men krijgt de gegevens rechtstreeks van de bron. En ook de man van de foto's, Wim Steffen, zit heel z'n leven op het zand: op Rhederoord. Mogelijkheden voor foto-werk had hij dus wel; het komt er dan verder maar op aan wat iemand uit zulke mogelijkheden hálen kan.

U verlangt van zo'n boek toch niet dat de platen alle even goed zijn? Maar als *serie* zijn ze uitstekend, en enkele komen daar dan nog weer bovenuit, zonder die reeks te doorbreken. Heft U wel eens bloeiende brem gefotografeerd? In zwart-wit is dat een hels karwei; wat staat er dan anders voor U als een war-kluwen met veel blinkend geel? Steffen geeft er een heel typische oplossing voor. Het best kan hij verder blijkbaar met bomen overweg; met bomen in groepen of eenzaam-alleen. Ook enkele dier-portretten zijn goed. Het geheel is een boek vol aantrekkelijkheden. KL.

Novoflex-opnamen Karl Müller Jr

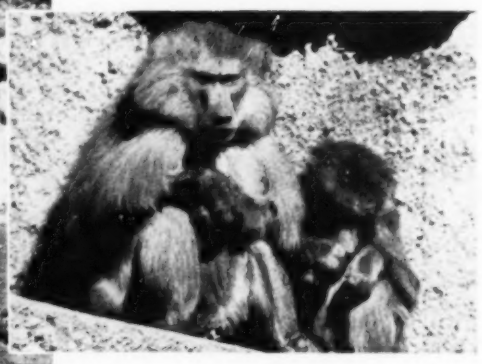

Novoflex nieuws

Het begin van dit bericht lijkt op een recept uit het Kookboek: men neemt de *Novoflex-instelslede*. Het is, op zichzelf, een eenvoudig en practisch hulpmiddel; solide gemaakt. Wat kan men er alzo mee doen?

Drie dingen noemen we; maar men vindt waarschijnlijk nog wel andere toepassingsmogelijkheden:

1. De plaats van de camera nauwkeurig bepalen. Bij sommige opnamen komt dat precies. En als de camera op een gewoon driepootje staat, is het een beroerd werkje om deze precies een halve centimeter naar voren te zetten. Als men tussen statief en camera de slede heeft geplaatst, kan men de camera heerlijk een centimeter of zes maximaal heen-en-weer of van-links-naar-rechts verplaatsen.

2. Stereo-opnamen maken met de „enkele" camera van niet bewegende onderwerpen.

3. Bij smalfilm-opnamen van dichtbij het zoeker-parallax volkomen opheffen. Na het zoekerbeeld precies te hebben bepaald, brengt men de opname-lens op nauwkeurig dezelfde plek waar zich eerst het zoeker-objectief bevond. (Bij camera's als de Paillard bijvoorbeeld). Dit werkt uiteraard nóg zuiverder dan de beste parallax-opheffing die de camera reeds heeft.

Maar nu gaan we verder: datzelfde apparaatje kan men krijgen met een balgje en het heet dan *„macro-apparaat"*. Het heeft dan geheel andere bestemmingen gekregen, nl. om de afstand tussen objectief en gevoelig materiaal te verlengen, om een langere „uittrek" te krijgen. Men kan dat macro-apparaatje van Novoflex krijgen voor verschillende een-ogige camera's die instel-mogelijkheid op matglas hebben; zowel kleinformaat als 6 × 6. Dus bv. voor Exakta, Contax S, Praktica, Practiflex, Hasselblad en Meister-Korelle. In de vorige jaargang schreef *Nobel* reeds over „Kleine Voorwerpen Dichtbij" en hij noemde dit voorzet-apparaat. Maar niet alleen voor macro-opnamen is dit geschikt; ook voor repro's en voor portretten kan het prachtig helpen. Hetzelfde balg-apparaat kan men dan óók nog krijgen voor de Leica; er wordt dan een afzonderlijk *spiegelreflex-huis* meegeleverd. In die spiegel zal men het beeld dan niet spiegelverkeerd zien; en een aanzetstukje op de Leica-sluiter zorgt er voor dat bij het ontspannen van de knop éérst de spiegel naar boven klapt.

En dan de volgende stap: op de van het macro-apparaatje voorziene camera kan men dan uiteraard het „normale" objectief plaatsen, maar ook een ánder.

En zo bijvoorbeeld het nieuwe *Novoflex Tele-Objectief* („Fern-Objectiv"). Een kanon. Maar uit elkaar te nemen, en dan verpakt in een keurig, gemakkelijk vervoerbare tas. Over de kwaliteit van het objectief willen we naderhand nog graag iets publiceren; maar de foto's die we kregen geven alreeds aan dat de kwaliteit behoorlijk is. Interessant zijn de vergelijkings-opnamen in de apen-kuil. Deze télé-lens heeft een ingebouwd diafragma en een lichtsterkte van f : 5.6.

En de prijs valt mee, vooral als men bedenkt dat men bij dit alles het „afbetalingssysteem" kan toepassen: desgewenst immers koopt men éérst dat macro-apparaatje; later die aantrekkelijke télé-lens.

WINTERSE ACTIVITEITEN

De geestigste advertentie die we in jaren van Philips hebben gezien: die egel die met een das om, handschoenen en bedsokken aan zich opmaakt om de winterslaap te gaan houden, volgens de handleiding: „Hoe maak ik een egelstelling?" En dan de vraag, of Uw camera óók een winterslaap gaat krijgen.....

De fotohandel had vroeger inderdaad zoiets van een „gesloten seizoen": ten tijde van de Bloeiende Bollenvelden begonnen de foto-amateurs op te dagen; na de Grote Vacanties bleven ze inéens weg, behalve een enkele die nog wat afdrukjes en vergrotinkjes nabestelde. Maar in de Geschiedenis der Mensheid kan men soms uitvindingen aanwijzen die geheel andere zeden, gebruiken en gewoonten meebrachten of mee gaan brengen: het vuur, het rad, het brons gieten, de boekdrukkunst, de film en het flitslampje. Het leek er eerst helemaal niet op dat dat flitslampje nu zo'n enorme verandering teweeg brengen zou. Een ietwat kleinere fotohandel had er wel een paar in voorraad en verkocht er wel eens eentje; maar een revolutie.....? Nee.
Toen kwam men met een lampje van 40 cent, en met de slagzin: „verpakt zonlicht", en vanaf dat ogenblik is de magneetnaald een 180 graden gedraaid. Terwijl de wonderlijkste ervaring de volgende is: dat er..... zomers zoveel lampjes geconsumeerd worden.

Nu maken wij, die de fotografie „serieus beoefenen", veelal de fout dat we dit alles, die „kiekerij", als onbelangrijk beschouwen. Maar uit die scharen komen de goede werkers voort. Wij zouden niet kunnen beschikken over zulk uitstekend opname-materiaal, als de vele kiekjesmakers er niet waren. Wij zouden onze moderne apparatuur wellicht niet hebben. En geen flitslampjes voor 40 cent kunnen kopen.....
En is die kiekerij zo beneden het critische minimum? Er zijn veel werkers (ook in de vakkringen), die af en toe schoon genoeg hebben van de hele zaak. Als ze verstandig zijn, dan maken ze op zo'n moment zomaar eens wat kiekjes. Voor de lól. En ze merken dan wat een gezonde bedrijvigheid dat is.

Verheug U dus (mét ons) over de geslaagde activiteiten van de Nederlandse fotohandel in deze wintertijd. Men heeft gezamenlijk (en reeds dat „gezamenlijk" verdient een streep aan de balk) Wim Jansen op pad gestuurd, de man van de radio en van de rekensom van 2 × 1 = 1. Allereerst het plezierige dat door Agfa-Kodak-Philips-Ilford-Gevaert *tezamen* deze propaganda gevoerd wordt, en in handen wordt gegeven aan een *combinatie* van plaatselijke fotohandels.
En Twente had de primeur.
Dat mag bést eens. Ze zijn het waard. Mogen we bijvoorbeeld even memoreren dat „Hafo" in Borne twee autobussen huurde voor eigen rekening en die vol met flits-gegadigden naar Hengelo bracht?
Wim Jansen is als propagandist zo het een en ander waard. Hij begon met te zeggen dat hij niet gekomen was om aan de aanwezigen te leren hoe men flitsen moet. Want: á) hij weet zelf zo weinig van de fotografie; en bé) men hóéft het niet te leren. Dat, onder á, demonstreerde hij ongewild, door op een ongelegen ogenblik zijn camera open te doen..... Het „college" begon als volgt:
„Ik weet er óók niet veel van, maar het zit zo: op een strook celluloid zit het een of ander spul, en dat is de film; in een flitslampje zit een plukje haar, en dat kan branden met een licht als 500 huiskamerlampen; en in zo'n camera zit een gaatje om dóór te kijken, en als U daar door kijkt en op het knopje drukt, dan zegt het: flits. En Uw foto is góéd.
Vroeger maakte men foto's aldus (in élk album staan ze; óók in dat van U.....!):
Één: Jan op het hek.
Twee: Mientje op het hek.
Drie: Jan en Mientje op het hek.
Vier: Jan op een Zwitsers hek.
Maar dat is dan „Jan" helemaal niet: Jan wordt pas weer Jan als de foto gemáákt is. En nu geeft het flitslampje de mogelijkheid om Jan te fotograferen zoals Jan is en zoals Jan doet. Of Mientje. Of Jan en Mientje."
En zo ging dat dan een tijdlang dóór; later geïllustreerd met diakiekjes. Vanaf de tijd der Egyptenaren, toen men voor het portretteren van de Pharao's alleen zéér grofkorrelig materiaal ter beschikking had... Het plezier van de show was dan overigens, dat Wim Jansen zijn zakken vol met flitslampjes had en allerlei leken (liefst vlotte jonge meisjes) er mee werken liet.
En de stunt was dan, dat tegen het eind van de avond die plaatjes in de rappigheid afgewerkt bleken te zijn en op het doek verschenen. Terwijl we óók nog een (goede) smalfilm-copie van dat wonderlijke werk van Joop Geesink, namelijk „*Kermesse Fantastique*", konden zien.

Dóór naar Amsterdam: de fotohandels Capi en Lux hadden op 22 November de beschikking over de bovenzalen van de Apollohal. Met een enorme toeloop. Ook hier ging het vooral om de flitsfotografie: de lampjes, maar ook de electronen-flits. Aan een speciale stand, beheerd door vakmensen, kon men de synchroniteit en sluitersnelheden van zijn camera laten testen. Een geheimzinnige figuur, aangediend als „mister Flits" waarde er rond met de camera. Serieus werden aan de tafels de voordelen van verschillende electronische apparaten tegen elkander afgewogen. De nieuwe Contaflex werd gedemonstreerd. En brochures veranderden van eigenaar.

Links: Wim Jansen in gesprek met één der enthousiasten, die zich opgaven voor de „Hersengymnastiek".
Onder: Een volle zaal met foto-flitsliefhebbers. Dat Wim Jansen zijn gehoor amuseert spreekt duidelijk uit deze foto.

Terwijl in een zij zaal H. du Mée Jr zijn Agfa-kleurenplaatjes vertoonde. Dat gebeurt niet enkel in Amsterdam: deze Agfa-serie wordt in een lange reeks van voorstellingen vertoond. Maar de heer Breuer van *Capi* heeft destijds die foto's en die maker ontdekt, en de heer du Mée kwam van de weerommstuit deze show nog opvrolijken met zijn zonnige plaatjes van de Franse en de Italiaanse Riviëra. We hebben weer kunnen merken wat een goede combinatie het is: kleurenplaatjes en een „achtergrond-muziekje". De heer De Korte van Philips is daar de uitvinder van; hij was het die zijn kleurenplaatjes van Schotland (veelal geflitst in de regen; overdag.....) op deze wijze tot een mooi geheel maakte. En van vele kanten wordt dit denkbeeld nu nagevolgd, waardoor er eigenlijk een geheel nieuwe vertoningsmogelijkheid is gekomen door de combinatie van kleuren-fotomateriaal, tape-recorder en kleinformaat projector.
De plaatjes van de heer du Mée tonen aan dat die kleurenfotografie in kwaliteit toch wel vooruit gaat, en momenteel wel het mooiste middel is om reisherinneringen vast te houden.

In vele plaatsen is de flits-actie nu in volle gang, in andere „draait" de tournée van H. du Mée onder auspiciën van Agfa. Hij is vóór alles de gewone amateur, die zijn (knappe) vrouw en (schattig) dochtertje graag kiekt, in huis, op straat, op de plas, aan zee, op reis. En steeds op Agfacolor, als dia. Dit is geen hogeschool-fotografie, het is gezellig. Hij fotografeert evenzeer met licht opzij als dwars er tegenin. Dat gaat zeer goed, toont hij.
En in de pauze van zijn met een prettig muziekje en goede titelplaatjes versierde voordracht ploft dan iemand van Agfa de zaal in en vertelt dat hij wil fotograferen, doch drukt de flitscamera in een ieders handen. Liefst van hen die het nooit eerder deden en zijn verzekering twijfelend aanhoren, dat over een paar dagen (of eerder) de foto's daar en daar afgehaald kunnen worden. Ze zijn altijd goed, want geflitst.

Op dit laatste stramien borduurt ook het eerste nummer van KIEK (klein zusje van FOTO), dat thans (veel plaatjes, weinig tekst) de fotohandelaar steunt om deze heel grote gemeente van zomerzondagkiekers er van te doordringen: een flitsfoto lukt altijd.

•

BEOORDELINGEN

DE CONTAFLEX 24 × 36

Deze Zeiss Ikon kleinformaatcamera, waarvan de geruchten reeds lang rondwaarden (en wij niets mochten zeggen) is niet veel minder dan een sensatie geworden, waardoor de fabriek de vraag niet kan bijhouden. Het gaat hier tenslotte om een camera uit een fabriek met zeer grote en lange ervaring in camerabouw, en het gaat ook om een camera van naar verhouding van prestatie uiterst aanvaardbare prijs.
Men gal ons de Contaflex in handen met de opmerking: de camera die veel voor U doet, en dat is zo. Het is een kleine, uiterst compact gehouden, sober versierde camera, die bijzonder prettig in de hand ligt. Het principe van eenlenzige spiegelreflex werd benut om er het dakkantprisma op te plaatsen, zodat men het matglasbeeld door een loupe waarneemt bij doorzicht. Daarmee verbonden is een systeem van twee gekoppelde afstandmeters, nl. de prisma-indicator (o.a. beschreven op blz. 68 van het Maart-nummer) met het gedeelde beeld, en een matglasinstelling rondom dit deelbeeld. Dit matglasbeeld wordt (anders een bezwaar van de eenlenzige reflex) verhelderd door 1) een Fresnel-lens, die de hoeken vooral sterk verheldert en 2) instelling steeds met grootste lensopening. Dit laatste is bereikt met een volautomatische kiesstop, d.w.z. men stelt tevoren zijn diafragma op de gewenste waarde, doch het blijft volledig open. Zodra men afdrukt voor belichten vinden de volgende handelingen automatisch plaats: het matglas wordt lichtdicht afgedekt, de spiegel verlaat het beeldvenster en maakt dit vrij, het diafragma springt op de vooruit gekozen waarde, het synchroncontact (X en M, dus volledige synchronisatie) wordt gemaakt, de centrale sluiter opent en sluit. Al deze bewegingen in zo rustige, gladde zekerheid, dat de camera er niet van in trilling geraakt.
Evenals de Contax is de achterwand afneembaar, en wordt het tweecassettensysteem gevolgd, met de voordelen daarvan.
Als optiek koos de fabriek de Zeiss-Tessar 1 : 2.8/45 mm, en dit is waarlijk de slechtste keuze niet. De wat korter dan gebruikelijke brandpuntsafstand impliceert dus een wat groter beeldhoek en groter scherptediepte.
Wij menen niet te veel te zeggen, als wij verwachten dat deze zeer sympathieke camera een vooraanstaande plaats kan gaan innemen.

DE WIRGIN EDIXA 24 × 36

Foka N.V. zond ons ter beoordeling de Edixa met Isconar 1 : 2.8/45 mm in Prontor S sluiter. Een eenvoudig doch keurig afgewerkte, compacte camera van lagere prijsklasse. Geheel te openen achterwand (goede sluiting), een goed transportsysteem met terugwikkelknop. Frontlensinstelling gekoppeld met afstandmeter met horizontaal gedeeld veld. De optische doorzichtzoeker goed helder, vlak naast de afstandmeter, een en ander dermate compact verwerkt dat de camera er nagenoeg niet hoger van wordt. De welhaast gebruikelijk geworden extra's als schoentje, dubbele beveiliging tegen blindgangers en dubbele belichtingen, zelfontspanner en synchrooncontact, scherptedieptering e.d. zijn aanwezig. Deze camera heeft „Schnellaufzug", d.w.z. voor het doorschakelen van de film is een goed weggestoken hefboom(pje) bedacht, waarmee men, bij bediening, tevens de sluiter spant. Staat deze reeds gespannen, dan is de hefboom vergrendeld.
Onze belangstelling ging uit naar het objectief. Dit is goed, en voor deze prijsklasse zelfs heel goed. Men deelde ons nog mede, dat deze camera in zeer grote serie is opgezet voor massa-omzet in de Verenigde Staten (waar Wirgin een eigen bedrijf heeft); de oorspronkelijke naam Edina is (na bezwaar van de zijde van de Retina) veranderd in Edixa. De lage prijs is, zo deelt men ons mede, uitsluitend te danken aan deze Amerikaanse massa-opzet. Het lijkt ons toe, dat men zowel naar eigenschappen als naar optiek concurrerend op de Amerikaanse markt zal liggen.

•

AD VAN BEURDEN opende op 21 November in Velp een nieuwe fotozaak (ook atelier) en heeft dus recht op onze hartelijke gelukwensen, die wij hem gaarne geven.

PHILIPS koos een nieuwe verpakking voor de Photoflux lampjes PF3 en PF14. Deze verpakking is kleiner, lichter en draagt een korte doch voldoende houvast biedende belichtingstabel (resp. afstandstabel). Vooral de PF3 kan op deze wijze heel gemakkelijk in kwantum in de zak gestopt worden, zonder dat de ballonnetjes tegen elkaar gaan rinkelen. Men wipt de lampjes er zeer vlot uit.

ROBOT is voor ons nog steeds het sleutelwoord voor een camera van aparte klasse. Het is een ander type. De nieuwe *Robot Royal* heeft een ander uiterlijk, is groter, de grote knop is vervallen en er is een meetzoeker voor gekomen. De „automatische Schnellschaltung" is behouden, doch gecompleteerd door een ingebouwde serieschakeling. De veersleutel is in de bodem (opklapbaar) aangebracht. Men kan nu 24 opnamen in 3 seconden maken (serieschakeling) of zelf het tijdstip van elke opneming bepalen per drukknop. Technisch is dit verwezenlijkt door twee afzonderlijke veerwerken.
De meetzoeker is automatisch gekoppeld met de verwisselbare optiek (van 30—75 mm brandpunt).

DE ZEISS FABRIEK in Oberkochen droeg tot nu toe de naam Zeiss Opton G.m.b.H. en is thans een bedrijf geworden van de Carl Zeiss Stichting. Sedert 1 October is mitsdien de naam Zeiss Opton vervallen en veranderd in Carl Zeiss.

MANNESMANN MULTIBLITZ. De firma Heynderickx (Den Haag) deelt ons mede, dat de *Filius II* is verschenen. Deze heeft een ingebouwd laadapparaat en men kan er mee op het lichtnet flitsen. Een nieuwe schakeling zorgt er voor dat de electrolyt-condensator zijn capaciteit behoudt; de lichtopbrengst moet zeer hoog zijn, het gewicht blijft onder de 2 kg en de prijs ligt zeer gunstig.
De *Multiblitz Record* zal iets later in ons land komen en vult een lacune op, die wij juist bij Mannesmann als een gemis voelden. Deze zal 175 Wattseconden hebben en kan twee lampen voeden. Voeding uit het net of van 6 V accu. Dit type heeft vele van de prettige bijeigenschappen van zijn grote broer, en geeft ook mogelijkheid tot aansluiting op een ringvormige ontladingsbuis, die om het objectief gebruikt wordt (volstrekt schaduwloos fotograferen, vooral van belang voor medische en technische opnamen en voor bepaald kleurenwerk).

In de fotografie bezitten wij het tekenmiddel bij uitnemendheid om details snel en volledig waar te nemen. Hier is daarvan een zeer gelukkig gebruik gemaakt, die een bepaalde dynamiek suggereert. Het is nl. of wij voortdurend geschilde aardappels in de achterste teil horen plonzen en dit ontstaat o.i. door het troebele tegenover het heldere water.

Mevr. G. W. Korfmacher—van Rijn, Roermond *De aardappelschillers*

De vraag is ons herhaaldelijk gesteld, of wij een scherpte-meetkaart konden uitgeven, waarmee de niet-wetenschappelijke vakman en de amateur zelf de prestaties van zijn fotografische optiek bepalen kan. Lang hebben wij geaarzeld deze te geven, en in feite ligt het cliché van de kaart die wij toenmaals ontwierpen reeds twee jaren op afdrukken te wachten. Reden: er worden zo spoedig verkeerde conclusies getrokken en dan als bewijs aangevoerd. In het hieronder volgende zeer populair gehouden opstel willen wij trachten een indruk te geven van de factoren, die het maken van juiste conclusies zo bemoeilijken. Houdt men daarmee rekening, dan kan de scherpte-meetkaart zijn nut hebben.

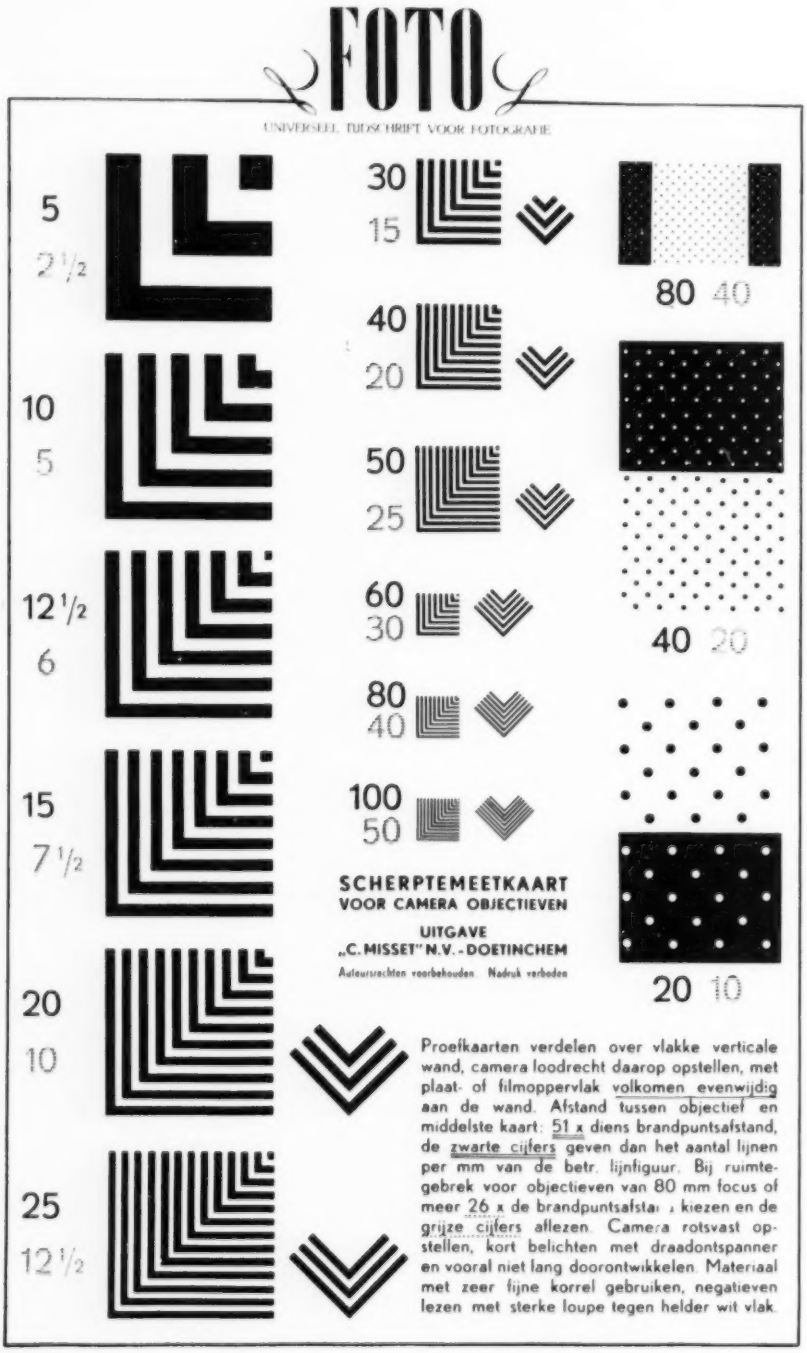

Over het zelf testen van een objectief

SCHEIDEND VERMOGEN

Dit begrip zullen wij hier vaak moeten hanteren, het wordt afgekort tot s.v. Wij kozen deze uitdrukking in plaats van Oplossend Vermogen (die klakkeloos uit het Duits is vertaald) en wij verstaan daaronder het vermogen van het fotografisch objectief twee punten in een onderwerp ook in het beeld (dat op de gevoelige laag valt) nog gescheiden weer te geven. Zo lang die punten ver uit elkaar liggen is dat niet moeilijk, zodra zij dicht bij elkaar liggen (bv. *in het beeld* 1/50 mm van elkaar) kunnen resten van lensfouten in het objectief er oorzaak van zijn, dat zij in elkaar vervloeien.

Daar het zin heeft, het s.v. uit te drukken in een exact getal, heeft men er de volgende meetmethode voor gevonden. Men maakt de hier gegeven tekening (doch dan groter van oppervlak), fig. 1, in goed zwart op goed witte ondergrond, liever nog als transparant.

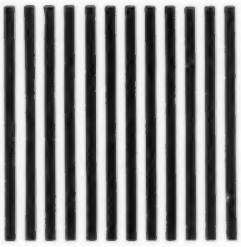

Figuur 1

Door de camera telkenmale op deze figuur in te stellen bij steeds groter afstand, kan men een steeds kleiner beeld van deze lijnenfiguur verkrijgen. Men kan het aantal lijnen tellen dat zich in 1 millimeter *van het beeld* bevindt (men kan het ook uitrekenen met de verkleiningsfactor). Het lijnenbeeld steeds kleiner makende (door groter opneemafstand) komt men tenslotte bij de grens van het scheidend vermogen van het desbetreffende objectief. De figuur is dan niet meer als opgebouwd uit lijntjes te herkennen, want deze vervloeien in elkaar en vormen tezamen een grijs vlakje. De maximale verkleining, waarbij de lijntjes nog redelijk goed als zodanig herkenbaar zijn, is de grens van het kunnen van het objectief. Het aantal lijnen per millimeter (l/mm) dat dan nog gemeten wordt, is het s.v. in l/mm.

Men kan dit s.v. het beste bepalen door het zg. luchtbeeld te bestuderen op een speciaal geconstrueerde optische bank met een goed microscoop, de reden hiervoor volgt hieronder. De apparatuur voor een dergelijke beoordeling ligt evenwel meestal niet binnen het bereik van vakman en amateur.

OOK HET LICHTGEVOELIG MATERIAAL HEEFT EEN S.V.

Eerder zal men dit beeld willen registreren op de gevoelige laag. Het daarbij ontstane zilverbeeld is evenwel opgebouwd uit: 1. zilverkorrels, 2. de laag heeft dikte, 3. deze is ook half-ondoorzichtig, troebel.

Punt 1 betekent dat een rechte lijn wordt veranderd in een zaagtandkant, 2 dat er een vlak is met grootste scherpte, doch daarboven en daaronder vele vlakken met toenemende onscherpte (de lens-stralen verenigen zich in kegelvorm, de scherpte ligt precies in de kegeltop, en dan gaan de stralen weer kegelvormig uiteen), en deze vlakken vallen voor een deel eveneens in de emulsielaag, worden dus ook vastgelegd, en 3 zorgt voor lichtverstrooiing dieper in de laag, dus een onscherpte, een halo.

Indien men een objectief met zeer hoog s.v. gebruikt om er een beeld mee te vormen op een gevoelige laag, teneinde het s.v. van die laag te meten, ontstaat een andere uitkomst (ongunstiger) dan als men een serie zeer fijne lijntjes met behulp van de interferometer over het oppervlak laat gaan. De oorzaak ligt in de kegelvormige uitbreiding in het eerste geval. Het door sommige fabrieken opgegeven s.v. van het materiaal is soms veel hoger, en hun getal is zonder twijfel betrouwbaar, maar het heeft voor ons, die met lensbeelden werken, weinig zin. Het met een objectief gevonden s.v. ligt practisch de helft lager.

COMBINATIE CAMERA, OBJECTIEF, GEVOELIGE LAAG EN S.V.

Het s.v. van een redelijk goed objectief ligt veelal hoger dan het s.v. van de films die wij dagelijks plegen te gebruiken. Daar er bij de combinatie objectief + gevoelige laag sprake is van een wisselwerking van fouten, vindt men een s.v. dat nog iets lager ligt dan dat van de emulsie, doch in geen geval dat van het objectief. Tenzij het s.v. komt te liggen bij 5—20 l/mm, dan weet men redelijk zeker, dat het objectief dáár te kort schiet.

Dan nog evenwel kunnen er andere foutbronnen zijn. Wie verzekert ons, dat de afstandmeter zo nauwkeurig klopt? Wie garandeert dat het matglas precies dezelfde plaats inneemt als de voorzijde van de gevoelige laag? Wie durft er voor in te staan dat de film volkomen vlak ligt? Even zovele punten die elke werkelijk exacte meting van de prestatie van het objectief alleen illusoir maken.

MAATREGELEN DIE WIJ KUNNEN NEMEN

Tegen trillingen

Elke trilling van de camera veroorzaakt onscherpte van het beeld. Daar het hier om subtiele verschillen gaat *moet* de camera rotsvast verankerd staan. Sluiter bedienen met draadontspanner (liefst nog via ingebouwde zelfontspanner, zo die er is). Goed vloeroppervlak kiezen, stil staan, wachten tot verkeer stil is buiten.

Tegen korrel en slecht s.v.

De luiste emulsie kiezen die er is., en liever nog een materiaal dat voor documentreproductie wordt gemaakt en een zeer hoog s.v. heeft. Dit *kort* belichten, d.w.z. niet onderbelichten, doch zeker niet overbelichten, zodat de zwarten in de meetkaart gesluierd over zouden komen. Dit ook *kort* ontwikkelen, nl. letterlijk aan de oppervlakte, daar een dieptebeeld door langere ontwikkeling zowel onscherpte veroorzaakt door verstrooiing in de (troebele) laag als door de onscherptekegel, die op de scherpe kegeltop volgt.

Geen fijnekorrel ontwikkelaar gebruiken, doch een normaler schaalontwikkelaar, die een oppervlaktebeeld geeft. Het volgende recept is bv. goed (Agfa 76):

metol	4	g
natriumsulfiet (watervrij)	75	g
natriumcarbonaat (kristallen)	15	g
kaliumbromide	2,5	g
water tot	1	liter

Onverdund gebruiken. Normale ontwikkeltijd voor negatieven 8—12 min bij 18 °C. Voor dit bijzondere doel ontwikkeltijd 4 à 5 minuten. Geen krachtig negatief maken, doch een dun, oppervlakkig beeld; er wordt immers geen vergroting van verlangd.

Tegen camerafouten

De afstandinstelling (scherpstelling op matglas) kan niet geheel goed zijn. Begin daarom met een serie opnemingen bij volle lensopening. Lees de resultaten af in het midden (centrum, snijpunt van de objectief-as) van het negatief. Maak bij de door de camera als juist aangegeven instelling 3 opnemingen, maak dus 3 negatieven. Hang daarbij een kaart of lei in het opnamevlak, waarop staat: afstandinstelling ..... m (om een voorbeeld te stellen: 2,55 m). Laat de camera op zijn plaats staan, doch verander zijn afstandinstelling. Neem 5 pct minder (zet hem in dit voorbeeld op 2,42 m) en maak weer 3 opnemingen. Zet hem ook op 10 pct en 15 pct minder (in dit voorbeeld resp. 2,29 m en 2,16 m) en maak van ieder 3 opnemingen. Noteer telkens op de kaart of lei wat er gebeurd is. Maak dezelfde serie van telkens 3 met 5 pct meer, 10 pct meer en 15 pct meer (resp. voor dit voorbeeld de afstandinstelling op 2,68, 2,81 en 2,94 m).

Ontwikkel deze opnamen en vergelijk elk stel van drie. Verschillen zij, dan loopt de film niet vlak door. Kies dan de beste. Vergelijk nu die beste met elkaar, let op het centrum van het negatief. Indien blijkt dat „10 pct méér" een hoger s.v. geeft dan „juist ingesteld", dan wijst dit er op, dat de afstandinstelling niet klopt. In die stand moet het gehele objectief iets dichter bij de gevoelige laag worden gesteld, of zo het een één- of tweelenzige reflexcamera of andere matglascamera betreft, het matglas verder van het objectief af moet.

Eerst als alles met de camera in orde blijkt, kan men met de feitelijke objectiefkeuring beginnen.

DE SCHERPTEMEETKAART

De bij dit opstel afgedrukte kaart geeft in korte bewoording de belangrijkste punten aan. Daar het s.v. op alle punten van het beeldvlak onderzocht moet worden, is het noodzakelijk, dat het beeldvlak geheel evenwijdig is aan het onderwerpsvlak, en „beplant" met meetkaarten. Camera dus niet alleen stipt horizontaal van kijkrichting (indien muur of kamerwand wordt bezigd), doch ook met zijn achterzijde evenwijdig aan de plint (grondlijn van de muur). Het gehele tableau egaal verlichten. Buiten werken (niet in de zon) biedt egale verlichting en vermoedelijk steviger bodem.

Maak de afstand tussen objectief en tableau zo nauwkeurig mogelijk 51 maal de brandpuntsafstand van het desbetreffende objectief. Voor een objectief van 50 mm is dit dus 255 cm, voor een 13½ cm objectief 688,5 cm. Is dit laatste te lang, neem dan 26 maal de brandpuntsafstand, dus 351 cm.

De lijnfiguurtjes in deze kaart zijn zo bemeten, dat bij instelling met 51 maal de brandpuntsafstand de zwarte cijfers en bij 26 maal de brandpuntsafstand de grijze cijfers het aantal lijnen per millimeter op *het negatief* aangeven.

Het negatief wordt met een sterke loupe bekeken (bv. een draadtellloupe), en hierbij wordt het kleinste figuurtje opgezocht, waarvan de lijntjes nog juist niet in een grijs vlakje in elkaar zijn overgegaan. Het daarbij geplaatste cijfer geeft het s.v. in l/mm.

Verdeel voor een eerste proef de kaarten als in figuur 2 aangegeven. Daarbij kan óf groep C óf groep D weggelaten worden.

Indien geen camera- of instelfouten aanwezig zijn, kan met één opneming worden volstaan met dien verstande, dat men dan later alles nog over kan doen, indien de aard van geconstateerde fouten moet worden onderzocht.

Voor een eerste eenvoudiger onderzoek wordt telkens een opneming gemaakt met elk der beschikbare diafragma's, te beginnen met de grootste opening. In het tableau wordt weer een kaart of lei gehangen, waarop (resp. met houtskool of met krijt) het diafragma staat genoteerd. De belichtingstijd wordt al naar het diafragma kleiner wordt, evenredig verlengd.

Neemt men de uitvoeriger proef, dan wordt eveneens de zo juist beschreven reeks gemaakt, doch deze wordt nu gevolgd door twee zelfde reeksen opnemingen, nu met iets verstelde afstandinstelling, en wel een reeks met „5 pct meer" en een reeks met „5 pct minder". Deze aanduiding eveneens op kaart of lei vermelden.

„LEZEN" VAN HET RESULTAAT

Punt voor punt kan het beeldvlak nu onderzocht worden op het daar bestaande s.v. Het centrum A (figuur 2) geeft vermoedelijk de beste resultaten, ook B geeft een zeer bevredigende uitkomst. Bij vele objectieven kan de zone C een iets ongunstiger uitslag geven dan D. Dit

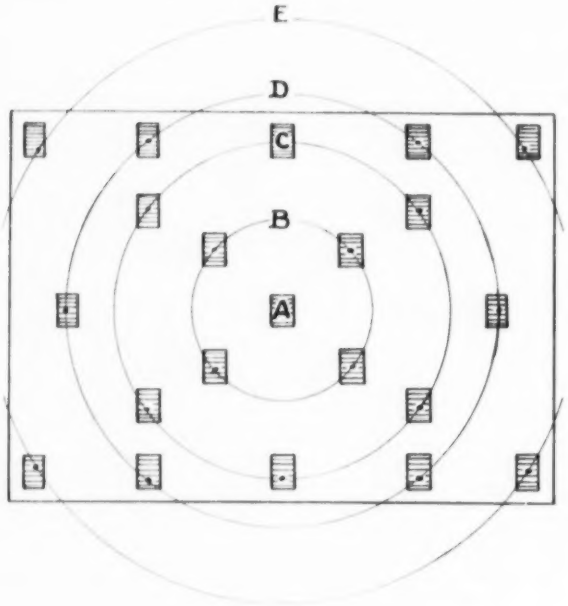

Fig. 2

is niet verontrustend. Vrijwel elk objectief heeft rondom het beeld bij de hoofdas (centrum) een zone rondom (15 à 20° t.o.v. de hoofdas) van dan optredende foutresten, die verderop weer in het gareel teruggebracht worden. Als deze C—D zone prima is, pleit dat voor de constructeur.

De kaarten E komen er het slechtst af. Zij tonen een duidelijk verminderd s.v. ten opzichte van het midden, althans bij volle opening. Bij diafragmeren behoudt het s.v. toe te nemen, in het midden kalm aan, in de hoeken snel. Een aanvaardbaar s.v. voor de hoeken moet bij f : 8 en zeker f : 11 reeds zijn bereikt. Voorts kan men bemerken, en dit geldt vooral voor de objectieven met korte brandpuntsafstanden als 75 mm en minder, dat het hoogste s.v. in het centrum bij 5.6 of 8 is bereikt en bij f : 11 en verder weer iets afneemt. Ook dit is normaal.

„AANVAARDBAAR S.V."

Wat is een „aanvaardbaar" s.v.? Dit ligt geheel aan de eisen welke men stelt. Het oog neemt een onscherptezoom, dus een overgang van zwart via steeds lichter wordende grijzen naar wit, niet waar, indien deze zoom smaller is dan 0,1 mm bij een beschouwingsafstand van 25 cm. Een s.v. van 100 l/mm betekent dat de zoom kleiner is dan 0,01 mm en dus een lineaire vergroting verdraagt van 10 maal, om dan nog op 25 cm bekeken gestoken scherp te lijken (10 × 0,01 = 0,1 mm). Bij een kleinformaat-negatief kan dit een 18 × 24 cm deelvergroting zijn, en voor 6 × 6 een 40 × 50 cm deelvergroting. Zelfs een 18 × 24 evenwel bekijkt men niet op 25 cm afstand, doch op 50 cm afstand, zo men het beeld in zijn geheel wil ondergaan. Dit betekent, dat een s.v. van 50 l/mm reeds voldoende is, daar bij een beschouwingsafstand van 50 cm een „zoom" van 0,2 mm nog voldoet. Een objectief met 40 l/mm in het centrum en 15 in de hoeken, bij volle opening, behoeft men daarom nog niet slecht te noemen. Mits het die 15 „ophaalt" tot 40 bij f : 8, en het centrum dan 50 of meer heeft, is dat nog een zeer bruikbaar objectief voor normale gevallen. Klasse-objectieven geven bij 5,6 bv. al spoedig 40—50 in de hoeken en 50 à 80 in het centrum.

Dit diafragma is een prettige opening om mee te werken, ook al om de betere scherptediepte. Wie werkt met volle opening anders dan bij bittere noodzaak?

ONNODIGE EISEN

Het zou prachtig zijn, een objectief met zeer hoog s.v. in zijn bezit te weten. Het is echter eerder een kwestie van „ik zou kunnen....." dan van „ik heb regelmatig....." Laten wij beseffen, dat wij hier een abnormale eis stellen, nl. de eis dat het objectief alles van een plat vlak, een diepteloos onderwerp dus, weer in een plat vlak weergeeft. Elke afwijking van een plat beeldvlak verraadt zich hier als een kleiner s.v. (hieronder daarover meer). In de practijk evenwel gebruiken wij het objectief voor een ruimtelijk onderwerp, dat diepte heeft, en behoeven wij niet de eis te stellen die voor een reproductie-objectief zou moeten gelden. En in dat laatste geval kunnen wij dan nog meer diafragmeren, waardoor een hoog s.v. ook in de hoeken vanzelf dient te ontstaan.

Indien wij concluderen tot het bestaan van bv. een ietwat gekromd beeldveld, dan is dat theoretisch niet zo fraai, maar in de practijk geen bezwaar, zolang de fout gering is. Het diepte bezittende onderwerp corrigeert dat of veroorzaakt afwijkingen die ernstiger zijn dan deze theoretische fout.

GUNSTIGST DIAFRAGMA

Er is meestal een reeks diafragma's aan te wijzen waarbij het s.v. in het centrum het hoogst ligt. Bij moderne objectieven van 45—95 mm focus is dat vaak de groep f : 5,6—8, soms 11. Men verwarre dit niet met de scherptediepte. Het is het hoogste s.v. *voor een plat vlak*. In de practijk werkt men dan toch liever met 11 of 16, teneinde over een groter diepte van het onderwerp voldoende scherpte te verkrijgen, en offert hiermee iets van het hoogste s.v. Dit is een theoretisch offer, want men verliest zo weinig, dat er nog ruim voldoende overblijft, meer dan het s.v. van het negatiefmateriaal bedraagt, vooral als bovendien met fijnekorrel ontwikkelaars wordt gewerkt (die het s.v. van het negatiefmateriaal ongunstig beïnvloeden, daar zij het oppervlaktebeeld verwaarlozen ten gunste van het onscherper dieptebeeld).

Een objectief met zeer hoog s.v. in één instelvlak heeft veelal de hebbelijkheid, direct daarvoor en daarachter zeer snel in s.v. af te nemen, d.w.z. zeer critisch te zijn in zijn scherpstelling. De onscherpte in vlakken er voor en er achter is dan vaak lelijk, want hoekig, blokkig. Er zou iets voor te zeggen zijn, een zo hoog s.v. op te offeren aan een gelijkmatiger verlopend s.v. over een bredere insteldiepte, een soort soft-focus dus (zonder soft-focus te zijn). Als voorbeeld van wat wij hier bedoelen zou de vroegere Hebar van langer brandpuntsafstand (13,5 cm en meer) genoemd kunnen worden.

CONTRAST

Deze scherptemeetkaart heeft een manco; hij geeft ons een onderwerp in slechts één contrast, en wel een matig hoog contrast (zwart-wit, 1 op 50). Het s.v. blijkt nl. te veranderen als ook het contrast verandert. De helderheid van het lensbeeld (contrastweergave) is er dus niet mee te bepalen.

HET CONSTATEREN VAN LENSFOUTEN

Hier kan onmogelijk een uitleg volgen van het ontstaan der diverse lensfouten. Wie daarvan meer wil weten raadplege het voortreffelijk heldere boek van Dr H. M. Dekking, Het fotografisch objectief.

Askring (sferische aberratie)

Hierbij wordt een lichtend punt op de hoofdas, dus in het centrum van het negatief, weergegeven als een schijfje of kringetje. Men herkent die fout door naar de stipfiguren rechts in de kaart te kijken. De witte en zwarte stippen zijn even groot. Worden zij onscherp afgebeeld, dan worden de witte groter dan de zwarte, op het negatief zijn dus de zwarte groter dan de witte. De onscherpte (vaak van soft-focusachtig effect) is daar duidelijk waar te nemen. In de kleinste stipfiguren verdwijnen de zwarte stipjes soms geheel.

Oppassen voor overbelichten of te zwaar ontwikkelen, dit beïnvloedt het effect sterk.

Beeldveldwelving

Het beeldveld is het beeldvlak met hoogste s.v., en aangezien onze film of plaat een plat vlak vormt, verlangen wij een plat beeldvlak. Bij het opheffen van het astigmatisme ontstaat gemakkelijk een doorgebogen, gewelfd beeldvlak, en men corrigeert dit door het beeldvlak weer terug te buigen. Het golft dan als het ware om het platte vlak. Men kan dit constateren door de negatieven met „juiste instelling" en „5 pct meer" en „5 pct minder" (of hogere percentages) onderling te vergelijken. Beter nog is het, de kaarten in een diagonaal over het tableau te verdelen. Men ziet dan bv. de centrumkaart een hoog s.v. geven, dit neemt iets af, dan weer toe, weer af, gaande naar de beeldhoeken toe. Geheel te vermijden is deze fout niet, doch bij mag niet ernstig zijn. De zones A, B, C, D en E in fig. 2 zijn hier meestal typische punten.

Fig. 3

Astigmatisme

Dit is de fout, waarbij een punt niet als een punt kan worden afgebeeld (komt *niet* voor in het centrum, doch daarbuiten, want het ontstaat door de *scheef* invallende lichtbundels). Er ontstaat in plaats van een punt een streepje, dat (het dichtst bij de lens) tangentiaal is gericht (figuur 4 de lijntjes S) en tegelijk een streepje (het verst van

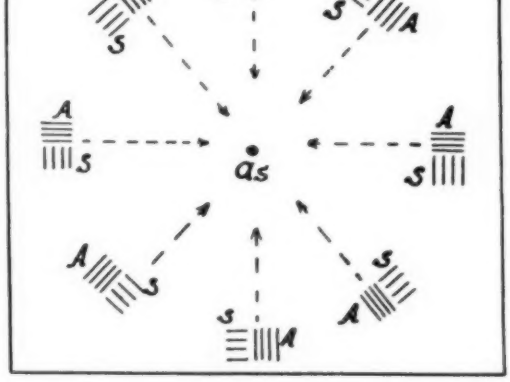

Fig. 4

de lens) dat naar de as is gericht (lijntjes A). Het astigmatisme neemt toe naarmate het beeld verder van de hoofdas af wordt gevormd. Men kan astigmatisme weer herkennen door de negatieven met „zoveel pct meer" en „zoveel pct minder" te vergelijken, en wel door op de stipfiguren te letten. Op gelijke plaatsen ziet men dan bij de een het lijntje S staan in de vorm van een ellipsje, bij de ander een lijntje A. De lijnfiguren zelve echter geven het ook zeer duidelijk aan, want de staande delen van de hoeklijnen zijn bv. reeds in elkaar vervloeid, terwijl de liggende delen nog apart waarneembaar zijn. Daar de astigmatische vervorming cirkelvormig gerangschikt ligt, zijn bij de kleinere lijnfiguren ook op 45° gedraaide hoekfiguren opgenomen.

Coma

Vele objectieven zijn goed op astigmatisme gecorrigeerd, coma is moeilijker onder de knie te houden. Coma is de sferische aberratie bij scheef invallende lichtbundels. Evenals de sferische aberratie op de hoofdas (askring) vermindert de fout bij sterker diafragmeren.

Door de scheve bundel krijgt deze „zijdelingse askring" allerlei rare vormen. Figuur 5 geeft er enkele indrukken van. Hij kan gelijken op een lichte punt met een staart, die recht of krom is (komeetachtig, vandaar ook de naam coma), doch ook maanvormig. Een objectief met coma geeft geen brillant beeld (de scherpte is stomp). Het geeft een matte indruk.

Fig. 5

Mengsel

Indien nu maar slechts één dezer fouten optrad, zou men spoedig een conclusie kunnen trekken. In de practijk evenwel is er bijna steeds sprake van een mengsel van fouten, met enkele procenten van dit en meer procenten van dat. Vooral astigmatisme en coma zijn moeilijk te onderscheiden. Beide kunnen de hoeklijnfiguren van de meetkaart op eenzelfde manier vervormen. Men trekke daarom nooit vlotte conclusies. Beter is het zich er toe te bepalen dat het objectief bij dit diafragma op die plaats slechts dat presteert. Dit is dan een feit, waarmee rekening kan worden gehouden.

Het opvallendste wangedrag zal naar de hoeken toe plaats vinden. Voor de vakman is zulk een objectief dan voor een portret bv. nog zeer geschikt, doch voor architectuur ongewenst, tenzij bij sterk diafragmeren de fouten verdwijnen. Voor de gemiddelde amateur, die eerder een artistiek effect nastreeft, behoeft het nog geenszins een nadeel te zijn, kan het dit in bepaalde gevallen echter wel worden.

Kleurcorrectie

Het is mogelijk, met deze kaarten na te gaan, in hoeverre het objectief de goede eigenschappen voor de diverse kleuren afzonderlijk behoudt, m.a.w. of het s.v. voor geel, oranje, rood, blauw en groen gelijk blijft bij dezelfde instelling. Voor oranje en rood zal men vermoedelijk lagere waarden vinden. Men kan daartoe filters voor het objectief plaatsen (die als dunne folie in de handel worden gebracht door de diverse grote fabrieken), dan wel enkele kaarten met ecoline geheel in de desbetreffende kleur verven (in een schaaltje). De filtermethode is beter, daar de kleuren dan goed zijn afgestemd.

SLOTBESCHOUWING

Ontegenzeglijk heeft het zijn bekoring, het eigen objectief te onderzoeken en diens prestaties in cijfers uitgedrukt te weten. Men kan er een conclusie uit trekken, tot welke maat vergroting men redelijkerwijze komen kan. In korte herhaling: bij een s.v. van 50 l/mm kan 5 maal lineair vergroot worden, en dan uit het negatief nog een 6 × 9 stukje worden genomen, dat op de hand (dus 25 cm beschouwingsafstand) goed scherp lijkt. Rekensommetje: de grens voor als scherp waarnemen is daarbij 0,1 mm. Bij een s.v. van 50 is de onscherptezoom 1/50 mm; als deze 5 maal vergroot is, wordt hij 5/50 = 1/10 mm. Is de beschouwingsafstand evenwel 50 cm, dan mag de zoom 0,2 mm zijn, en op 1 meter afstand lijkt hij nog scherp als hij 0,4 mm breed is. Op de hand ziet men dan de onscherpte pas. Deze zaken dienen reëel genomen te worden. Het gaat om de normale indruk, die wij ondergaan onder normale condities.

Elke nauwkeurigheid en elke opgeschroefde eis van hoog s.v. wordt evenwel een illusie, indien men meent, de feilloze hand te hebben, en 1/25 uit de hand kan maken. Vooral de kleinformaatwerker, doch ook de 6 × 6 man, moet er van doordrongen geraken, dat zelfs een belichtingstijd van 1/200 seconde nog geen waarborg biedt van volkomen trillingvrij gebleven camera. Men weet na deze proeven wat het objectief vermag. Dit is vaak veel en veel meer dan er oot uit de negatieven komt. Laten wij nuchter blijven, en bedenken dat het gebruik van normaal gevoelig materiaal, fijnkorrel ontwikkelaars en opnemen uit de hand drie zeer ingrijpende s.v. verlagende factoren zijn, die ons moesten doen beseffen, dat wat minder absurde eisen aan het objectief (voor algemeen werk) zeer wel aanvaardbaar zouden kunnen zijn.

U KUNT DEZE SCHERPTEMEETKAARTEN BESTELLEN

Voor de abonné's op FOTO stellen wij een collectie van deze scherptemeetkaarten ter beschikking. Zij worden gedrukt op wit licht kunstdruk carton, en kunnen besteld worden tegen *f* 1,50 per 15 stuks of *f* 2,— per 20 stuks bij vooruitbetaling op postrekening no 502258 afd. Boekhandel „C. Misset" te Doetinchem. Bestellingen gaarne vóór 15 Januari a.s., toezending geschiedt dan franco begin Februari. Nabestelling is mogelijk, doch de uitvoering daarvan kan na lange tijd niet worden gegarandeerd.

•

KEULEN KRIGT EEN HOGERE VAKSCHOOL VOOR FOTOGRAFIE. Nog voor het einde van dit jaar zal de Duitse stad Keulen een hogere vakschool voor fotografie krijgen. De school zal een afdeling voor fotohandelaren en een voor meesters in het fotografisch vak hebben. Verder zal er een wetenschappelijke afdeling aan verbonden zijn. Deze zal als voorbereiding voor de universitaire studie gelden.

KUNST EN FOTOGRAFIE. Onder de titel „Kunst en Fotografie" verschijnt thans een nieuw Duits fototijdschrift te Hannover, dat een licentie-uitgave is van het Amerikaanse blad „Art Photography". De bijdragen zijn bijna uitsluitend van Amerikaanse fotografen.

Dr Ralph Weizsäcker: *„Der Bildreporter"*, en Gustav Els: *„Mit Fotos Geld verdienen"*; beide uit de reeks van „Der Foto-Dienst"; 53 en 61 bladz., 15 × 10 cm (liggend formaat dus); Heering-Verlag, Seebruck am Chiemsee.

Persfotograaf, foto-reporter zijn is een werk dat vele jonge mensen, die met de fotografie in aanraking kwamen, wel graag zouden willen doen. Maar wat wordt er dan verlangd? Wat moet men doen? Wat moet men kunnen?

„Der Bildreporter" vertelt dat in de Duitse taal en omtrent de toestanden in West-Duitsland. Die ánders zijn dan de omstandigheden hier te lande. Maar niettemin kan men uit dit kleine boekje zo het een en ander halen over dat wel zeer aparte vak.

Dat „Mit Fotos Geld verdienen" sluit er op aan. In zoverre dat het ook aan niet-vakmensen de weg wijst, hoe men af en toe via foto-publicatie een plezierige bij-verdienste krijgen kan. Sommige vakmensen stellen zich op het standpunt dat een amateur dat feitelijk niet mág. Maar de grondslag is volstrekt niet dat een foto-amateur nu de vakman „concurrentie" moet aandoen. Overigens is de goede vakman voor die „concurrentie" niet bang, omdat hij zoveel vóór heeft op de amateur, die weinig tijd kan besteden aan dit werk en niet over zoveel speciale routine beschikt. Er blijft voor de niet-vakman toch een heel groot terrein open, náást het gebied dat de beroepsreporter bestrijkt. En dát wordt heel uitvoerig in deze 61 bladzijden verteld. Met een complete lijst er bij van tijdschrift-adressen e.d. in Duitsland. Wie naar dat land zijn foto's zenden wil, heeft hier een hele serie „klanten" bijeen.

•

De Tentoonstelling

„Nood"

Martien Coppens stelt in twee zalen van het Van Abbemuseum te Eindhoven fotowerken ten toon, een verzameling werk, samengesteld uit foto's genomen in de stormramp-gebieden, in de ontheemdenkampen in Duitsland, aangevuld met andere werken, die Coppens' kijk vertolken op de Mens anno 1953.

Wij mogen dankbaar constateren, dat het Van Abbemuseum weer opnieuw zijn deuren opéngesteld heeft voor fotowerk, en dat hiermee het werk van Coppens gerangschikt wordt onder de moderne kunstwerken.

Een groot aantal belangstellenden had gehoor gegeven aan de uitnodiging om op 23 November de opening van deze tentoonstelling bij te wonen. In de aula van het museum hield de dichter Lambert Tegenbosch een inleiding.

Hij begon met te vertellen van een droomvisioen van de dichter Rilke, die een vormloze klomp walgelijke modder in de hand gedrukt kreeg, met de opdracht daarvan iets moois te maken. Rilke begon in zijn droom met grote tegenzin te kneden en te schrappen aan deze klomp, tot zich plotseling uit de nog vormeloze massa een prachtige vlinder losmaakte. Dit droombeeld gaf hem de zekerheid dat het schrikaanjagende verlossen kan leiden tot het vrijgeven van het schone, door de kunst. Zo kan ook de nood van het leven, iets wat op zich zelf afgrijselijk en verschrikkelijk is, dringen tot het doen verkeren van de waarneming dezer nood, in kunstuiting. Dit is niets moderns. Smart bezingen is niet iets van de laatste tijden. Wij weten dat Dante zijn schoonste schepping heeft gewrocht uit de smarten van Inferno en Purgatoria. Men zou kunnen zeggen dat smart en nood veel meer en sterker dringen tot kunst dan vrolijkheid en overvloed.

Zo is ook Coppens niet typisch modern, evenmin is hij traditioneel. Hij is een kunstenaar die uit de noden van de mens diens diepe schoonheid weet te vinden. Hij is een religieus kunstenaar, een religieus mens. Hij is discreet in zijn werk, maar het wezen der dingen blijft bij hem onverbloemd. Hij is schokkend, maar nooit brutaal, hij legt het diepste wezen van de mens bloot, maar hij overdrijft niet. Hij ontdekt 's mensen schoonheid in zijn, bijna afstotelijkheid.

Daarom is Coppens ongetwijfeld een groot kunstenaar, die zijn camera heeft als middel om zijn kunst en zijn diepe menselijke gevoelens tot uiting te brengen.

Na de inleiding opende de burgemeester, de heer Kolfschoten, met een korte rede de tentoonstelling.

Deze zal geopend zijn van 23 November tot 6 Januari 1954; er is dus nog een belangrijk lange gelegenheid om deze tentoonstelling te gaan zien.

Wanneer men werkelijk de mens Coppens wil leren kennen, in en door zijn werk, dan ga men daar eens rustig en contemplatief de 83 tentoongestelde werken beschouwen. Niet alleen zou men dit moeten doen om Coppens, maar ook wanneer men de persoon uitschakelt, dan nog heeft het werk indrukwekkend veel te vertellen. Het is echter moeilijk zich de mens achter de camera weg te denken, want wel zeker vraagt men zich af, telkens weer, hoe deze man zó is doorgedrongen in het wezen van de smart en hoe hij in zijn mensen zó het innerlijk heeft naar buiten weten te brengen.

No 27, het verdronken konijn op een tuinmuur, het beeld van een dier, ellendig gestorven, laat door zijn droevige rest heen het leed van de in nood verkerende mensen zien. No 24, de bijeengedreven kocien in een sneeuwjacht, geven de ellende van de ramp, ook voor de mens, in deze arme dieren weer. Zo sterk is zijn werk dat hij niet eens de mens direct nodig heeft om diens leed en lijden uit te beelden. En hoeveel sterker spreken deze dingen dan niet uit de afbeeldingen van het directe mensenleed. Zelfs zijn no 17, verdronken land, een beeld van troosteloze verlatenheid, laat de beschouwer ook de menselijke verlatenheid duidelijk doorleven.

Zo zijn zijn foto's uit de ontheemdenkampen. Smart en verlatenheid; mensen die niets meer te verliezen hebben, en toch willen leven, al is er schijnbaar ook niets meer om voor te leven. En dan No 58, de priester uit een der kampen, waarvan de innige goedheid en het begaan zijn met anderer lot U uit het gelaat in diep menselijk gevoel tegemoet straalt.

Zo ook zijn zijn mensen anno 1953, die elk voor zich typerend zijn, mensen die over het algemeen minder getroffen zijn door 's levens noden, maar die getekend zijn met een raakheid die slechts een kenner van de mens bereiken kan.

O, zeker moet men deze tentoonstelling gaan zien.

Er is een uitstekend verzorgde catalogus als herinnering, doch ook zonder die zal de sterke impressie blijven. W.

•

HET STEREO-VOORZETAPPARAAT (November-nummer blz. 314) biedt als illustratie een stereofoto gereed om te bekijken. Ondanks alle voorzorg zijn deze cliché's toch nog verwisseld. Door een kijkapparaatje zijn zij hierdoor retro-stereoscopisch. Bekijkt men ze met letterlijk scheele ogen, dan staan zij goed.

„ELSEVIER" BESPREEKT FOTO'S

Het is niet onpleziertig, als een groot weekblad als „Elsevier" belangstelling toont voor foto-exposities. Maar waarom moet dat op zo'n ondeskundige wijze geheuren, als in het nummer van 21 November? Een meneer Nieman spreekt daar over „Mooie foto's in Le Canard"; over het werk van E. van Moerkerken. Het is verspilling van plaatsruimte, als we het artikeltje in zijn geheel zouden overnemen; maar wat is het een pracht van een „gezwam" van iemand die ergens een klokje hoorde kleppen.

Enkele losse regels uit die „bespreking":

— Een museum- of bedrijfsfotograaf kan o.i. nooit een goed persfotograaf zijn. Ook een portretfotograaf als E. van Moerkerken kan zich o.i. nooit met succes toeleggen op de zuivere persfotografie.

— Uit hetgeen hij in het rampgebied heeft gefotografeerd blijkt, dat het fotograferen van de ramp en alles wat er mee samenhangt, niet louter het werk moet zijn van de echte persfotograaf. Zijn portretten tonen aan, dat hij op dit gebied de perfectie aardig nadert en dat een vergelijking tussen zijn werk en dat van de beroemde Canadese portretfotograaf Karsh, die alle groten voor zijn lens heeft gehad, zeer eervol kan uitvallen!

We hebben ons best gedaan om te begrijpen wat meneer Nieman nu eigenlijk wil zeggen; maar we zijn er helaas niet in geslaagd.

H. Klip, Krimpen aan de Lek — *2e Prijs Vakklasse FOTO wedstrijd*

Waar is de fotograaf geen amateur meer, en wordt hij vakman? Men kan deze vaak gestelde vraag ook op ander terrein stellen, nl. wanneer kan de vakman geen liefde meer opbrengen voor zijn taak en maakt hij er een routine kwestie van? Deze foto hier is vakwerk, en het onderwerp is met grote belangstelling en begrip benaderd. Er gaat van dit slapende kind een grote rust uit, en de pop is een voortreffelijke herhaling (dus versterking van de sfeer) van de kinderfiguur. Laat zulk een foto gerust een voorbeeld voor U zijn, en een idee om na te volgen; het slapende kind dat U fotografeert zal er voor zorgen, dat het geen duplicaat wordt. Elk kind heeft nu eenmaal — zelfs slapend — een eigen karakter.

J. R. Ronda, Maastricht

2e Prijs Juniores FOTO wedstrijd

Scherpteverlies bij fijne korrel

De tegenwoordige zg. echte fijnkorrelontwikkelaars bevatten naast metol, glycine, hydrochinon, brenzkatechine e.a. een hoeveelheid phenyleendiamine om de korrel fijn te houden.

Deze phenyleendiamine geeft bij normale belichtings- en ontwikkeltijd nauwelijks enige zwarting, en het negatief wordt hierdoor *fijner van korrel*, maar *onscherper*.

Wij moeten phenyleendiamine naast een andere ontwikkelstof niet als ontwikkelaar beschouwen maar als broomzilveroplossingsmiddel. De emulsiezijde van een aldus ontwikkeld negatief toont een glanzende oppervlakte gelijk aan een negatief dat met Farmerverzwakker is behandeld. Inderdaad heeft er gedurende het ontwikkelen „verzwakking" plaats gevonden, daar is vast te stellen dat de fijnste tekeningen in de schaduwen, welke aan de oppervlakte liggen, ontbreken.

Met de volgende eenvoudige proef is dit te bewijzen: Van een motief met veel fijne details maken we 2 × 4 opnamen met belichtingstijden van 1/10, 1/5, 1/2 en 1 sec; *1/10 sec zal hier gelden als de juiste belichtingstijd. De eerste vier opnamen* worden zolang in een „metolsulfiet" ontwikkelaar ontwikkeld tot het beeld met $^1/_{10}$ sec belichtingstijd de juiste dekking heeft. De andere opnamen zijn dus overbelicht. *De tweede vier opnamen* ontwikkelt men *even lang* in dezelfde ontwikkelaar, maar voegt hieraan toe op 500 cc ½ *gram fixeernatron*. Het resultaat is dan als volgt: Het lichtverlies bedraagt 2 diafragmastops of anders gezegd: in ons geval blijkt de belichtingstijd van ½ sec nu juist te zijn. De emulsiezijde toont een glanzende oppervlakte.

Bij het vergroten blijkt de korrel van de tweede vier opnamen fijner, maar de scherpte geringer. Zoals met fixeernatron voltrekt zich ook met alle andere broomzilveroplosmiddelen de loop van het proces.

Voor menige ernstige kleinformaatwerker zal hierin de oplossing liggen voor de vraag: Vanwaar heb ik toch nog onscherpte, terwijl ik zeker weet dat bewegingsonscherpte uitgesloten is?

Ook natriumsulfiet werkt broomzilveroplossend, om welke reden de verhouding niet hoger is te kiezen dan voor conservering noodzakelijk is. Iedere toevoeging van vreemde stoffen aan de ontwikkelaar geeft storing in het ontwikkelproces.

Uit het bovenstaande kunnen we concluderen dat de zg. ultrafijnkorrelontwikkelaars deze naam niet verdienen, hoogstens kan men spreken van een fijnkorrelontwikkel*methode*, die daarin bestaat dat men ruim belicht en kort ontwikkelt, doch de onscherpte moet aanvaarden.

Wil men fijne korrel én toch ook scherpte, dan moeten we een laaggevoelige film (éénlaagsfilm) gebruiken, waarbij de langere belichtingstijd op de koop toe moet worden genomen. Practisch valt dit erg mee. Deze films neigen naar hardheid, hetgeen moet worden opgevangen door het gebruik van een zachtwerkende ontwikkelaar.

Een dergelijke ontwikkelaar hebben we in de „metol-soda". Deze geeft buitengewoon zachte en goed doortekende negatieven, haalt het laatste er uit en geeft zeer scherpe beelden. Voor de ontwikkelaar houdt men aan twee voorraadoplossingen, die goed afgesloten, lang houdbaar zijn.

Oplossing 1: Metol 10 gram, natriumsulfiet 50 gram, water tot 1000 cc.
Oplossing 2: 50 gram soda watervrij, water tot 1000 cc.

Voor het gebruik: 500 cc water, 50 cc van 1 en 50 cc van 2. Een laaggevoelige film wordt hierin ontwikkeld bij 18 °C gedurende 7—10 minuten naar keuze van gamma. Geen hogere temperatuur wegens het hoge alkaligehalte in verband met beschadiging van de emulsie. Neemt men minder van oplossing 2, dan kunnen ook films ontwikkeld worden van gemiddelde gevoeligheid met uitstekend resultaat. Bij deze ontwikkelmethode van laaggevoelige films (éénlaagsfilms) krijgt men fraaie, doortekende negatieven van fijne korrel en grote scherpte. Ik ben er enthousiast over.

H. W. G. TAK.

Aantekening van de redactie: Wij schreven inzender aanvankelijk, dat wij zijn opmerking zouden plaatsen, omdat deze voor velen een interessant probleem aansnijdt. Hij is in zijn constateringen hier en daar echter zeer gedecideerd, en op enkele punten waren wij geneigd hem te corrigeren. Hij antwoordde hierop o.m.:

Het onderwerp dat ik U zond was al urgent voor mij in 1937 en de proef met fixeernatron heb ik toen al gemaakt. In 1934 kocht ik mijn eerste Leica, dat was in de tijd van „Emdin". Aan de strijd om Champlin en Edwal 20 heb ik fel deelgenomen. De Champlin heeft snel haar betrekkelijk succes zien verschrompelen, doch Edwal 20 is lang mijn favoriet gebleven.

Bij gebruik van middelgevoelige films was de korrel zeer fijn, maar bij zeer grote vergrotingen of deelvergrotingen bleken de contouren in onscherpte te verlopen. Zowel in Champlin als Edwal 20 hadden de negatieven een bruingele kleur en ze waren prachtig dun. Bij het vergroten heb je het idee je te vergissen, de dekking van het negatief bleek zwaarder te zijn dan het zich bij doorzicht voordeed.

Toch geloof ik dat we met deze kleurstofdekking op de goede weg waren. Jammer dat we gedurende de oorlog hebben stil gestaan. Het stationnetje waar we gestrand zijn was: wel fijnere korrel, maar verlies aan scherpte. Het omweggetje is een lager gevoelige film, wat voor flinke vergrotingen een oplossing was. Eigenaardig is dat de Edwal 20, die thans nog wordt verkocht, niet lijkt op die van vóór de „Krieg", omdat deze thans geen kleurstofdekking geeft. Een weg naar het ideaal van een korrelloze film met middelmatige gevoeligheid en absolute scherpte zou zijn: een ontwikkelaar die in plaats van zilverzwarting alleen een kleurstofneerslag geeft, waarna de zilverkorrel in het fixeerbad wordt opgelost.

De volmaaktheid hebben we bereikt met een film zonder zilveremulsie maar met lichtgevoelige kleurstofemulsie voor één kleur. De verschuiving van de toon zou dan bij het vergroten met een passend filter kunnen worden gerediqeerd.

Fijne korrel en scherpte zijn niet uitsluitend een vraagstuk voor kleinformaat, maar ook voor het grotere. Wordt dit opgelost, dan zijn we allen gebaat.

Ook hierin willen wij diverse opmerkingen voor rekening van de inzender laten, en liever zijn informaties aanvullen. Onze kijk op dit probleem (want dit is het heus wel een beetje) werd weer verbreed bij het schrijven van het pas verschenen boek Ontwikkelen, en wel bij het behandelen van Scheidend Vermogen en van Korrel. Er zijn nl. onderzoekingen gedaan (Frötschner), die aantonen dat diepte-ontwikkelaars het geringste scheidend vermogen opleveren. Dit ligt voor de hand, want het beeld in de diepte is wolliger door verstrooiing in de (troebele) gevoelige laag. Met de Windisch 665 bereikt hij het hoogste s.v. Hij vond ook, dat het hoogste s.v. ontstaat bij korte ontwikkeling (die dus oppervlakkig is), en bij een gamma 0.8 reeds behoorlijk is gedaald. Het gunstigst komt hier de glycine ontwikkelaar er af (die daalt niet merkbaar, doch is van de aanvang af reeds slecht).

Het betoog van inzender kan dan ook hierop worden teruggebracht, dat de ligging van het negatieve beeld door f.k. ontwikkeling dieper in de laag onscherpte moet vertonen door verstrooiing. Ontwikkeling direct en alleen aan de oppervlakte zou de oplossing zijn. Dit is met vrijwel elke ontwikkelaar mogelijk, doch het negatief is dan te dun. Een ontwikkelaar, die tegelijk met het zilver een (dekkende) kleurstof vormt, komt aan dit ernstige bezwaar flink tegemoet.

Wij herinneren hier aan pyro-ontwikkelaars, doch evenzeer zou toepassing van chromogene ontwikkelaars mogelijk zijn, indien de kleurgenerator mede wordt toegevoegd. Wij wijzen daarop in Ontwikkelen. Het kan een punt van studie vormen voor de ontwikkelaar-fabrikanten. Studie, want ofschoon wij recepten geven, is men er daarmee niet geheel. De gevormde kleurstof moet nl. zeer „hokvast" zijn, en niet in het minst gaan „bloeden", nl. ietwat uittrekken buiten de contouren. Dan is er weer onscherpte.

Voorlopig zou men dus een bescheiden kleurstofbeeld als secondant kunnen gebruiken, ter ondersteuning, dus niet als hoofdzakelijke beeldvormer. Het zilver houdt dus die taak. Doch dan is, gezien de geringe toelaatbare dekking (aan de oppervlakte) de structuur van het zilverneerslag zeer belangrijk. Hoe draadvormiger des te liever (Callier-effect bij het vergroten met condensor). Dit voert weer tot paraphenyleendiamine en broomzilver oplossende stoffen in het algemeen, waarmee dus de cirkel voorlopig nog sluit, en men in een kringetje ronddraait.

BONDSNIEUWS

Officiële Mededelingen van de
Bond van Nederlandse
Amateur Fotografen
Verenigingen

Opgericht 11 Maart 1922

Goedgek. bij Kon. Besl. van 11 Mei 1926 no 57 en 10 April 1935 no 31
Redactie: G. A. W. WAGENAAR, Van Neckstraat 14, 's-Gravenhage
Bondssecretariaat: Dupontplein 5, Amersfoort

DE KOMENDE KERSTSALON TE AMSTERDAM

Het is altijd weer een imponerend gezicht om in de drie grote zalen ergens in Amsterdam, de foto's ingezonden voor de a.s. Kerstsalon, de „Bondssalon", *het* evenement voor de Nederlandse Fotografie, te zien liggen en staan, gewoekerd als er moet worden met de beschikbare ruimte, gereed voor de beoordeling door het 5-tal juryleden.

Telkens staat men weer vol bewondering voor al diegenen, die met de in het werk zo duidelijk tot uiting komende liefde en toewijding zich gegeven hebben aan hun liefhebberij, en die allen zonder uitzondering gestreefd hebben om het hoogste van hun kunnen te geven. Vier-honderd-tachtig foto's liggen er te wachten op het oordeel van de vijf mannen, zelf behorende tot de allerbeste fotografen van ons land, die straks zwijgend en ernstig hun bevinding zullen vastleggen in drie alternatieven: aangenomen, twijfelachtig of afgewezen.

Het zal dikwijls met pijn in het hart zijn, dat ze het twijfelachtig, of het afgewezen moeten neerschrijven, omdat men nu eenmaal toch maar het allerbeste zal gaan tentoonstellen.

Vier-honderd-tachtig foto's. Alweer meer dan in enig jaar tevoren.

Niet alleen is er meer werk, maar vooral ook alweer beter. En als men dan zo rustig, zonder enige verantwoordelijkheid voor de beslissingen rond mag kijken en voor zich zelf mag oordelen, dan ziet men toch ook zeer duidelijke en bepaalde verschijnselen. Dan ziet men, dat ja, hier en daar *dit* goed was een jaar of vier geleden, maar dat *dit* soort werk nu voorbij is; het is iets wat men in de tegenwoordige tijd niet meer zo emotieloos weergeeft. Dan ziet men duidelijk dat er meer leven komt in de uitdrukkingswijze, dat de techniek met sprongen naar boven gaat, en als het ware een voorgoed overwonnen iets is, overwonnen moet zijn, wil men hier in dit gezelschap mee komen, dat men nu bijna algemeen afstand genomen heeft van het chamois, en dat men het witte papier met spiegelglans toch wel zeer uitverkoren heeft. En niet ten onrechte, want ontegenzeglijk heeft dat glanzende papier een veel langere toonschaal dan welk ander papieroppervlak ook. Al leent zich niet elk onderwerp voor uitvoering op glanzend papier, de tegenwoordige fotografie met zijn neiging naar waarheid en documentatie, verdraagt het (in zijn weergave-mogelijkheden bijna wrede) glanzende papier opperbest.

Er is verbijsterend goed werk, niet als uitzondering, neen, het zal voor de jury moeilijk genoeg zijn om van deze talloze foto's er de nodige uit te schakelen, omdat er nog beter werk is dan wat terzijde gelegd moet worden.

De vijf mannen die de jury vormen zijn niet te benijden. Er moet hard en ernstig gewerkt worden. Zwijgend gaan ze rond, beschouwend, overwegend, vergelijkend en naar eerlijke overtuiging beslissend.

Aangenomen, twijfelachtig, afgewezen.

Menig inzender zou zijn hart voelen beven als hij de strakke gezichten gebogen zou zien over zijn werk. Wat zal het worden, aan de wand straks, of teruggezonden? Teruggezonden om het een volgende keer weer opnieuw te proberen met nog beter werk?

Ja, het wordt moeilijker en moeilijker.

Maar straks hangt voor ons Nederlandse publiek, van Kerstmis tot Nieuwjaar daar in de zalen van Arti et Amicitiae in Amsterdam het beste op fotografisch gebied wat Nederlandse fotografen vermogen te presteren.

En niemand mag dit zeldzame festijn missen.

Er valt nog een bijzonder opmerking te maken. Aanmerkelijk meer dan andere jaren zijn er afdrukken in kleur ingezonden. De kleurenfoto op papier staat nog maar in de kinderschoenen; een van onze allerbeste experts op dit gebied liet zich over zijn eigen (toch al superieur) werk ongeveer als volgt uit: Ik heb er alles aan gedaan wat ik kon, ik heb er vele uren van harde arbeid aan gegeven, en nóg is het zo, dat ik er niet tevreden over kan zijn.

Nu, de kleurdrukken die er zijn, moeten, om mee te komen wedijveren met het beste zwart-wit werk, een soort werk dat in zijn perfectie de kleurdrukken jaren en jaren vooruit is. Zij zijn er nog lang niet en vallen een heel eind terug in vergelijking met het overige werk; het zal te bezien staan of er zelfs maar één aangenomen kan worden.

Toch is het een verschijnsel waar rekening mee gehouden zal moeten worden. Het is een verschijningsvorm van de fotografie, die zeker te eniger tijd zijn rechten zal opeisen.

Verder neemt het inlijsten van foto's hand over hand toe. Dit kan nooit de bedoeling zijn van de uitschrijfster van de Kerstsalon. Weg met die lijsten, al zijn ze soms ook nog zo mooi en bescheiden.

FOTOTENTOONSTELLING APELDOORN

De A.F.V. „De Veluwe" te Apeldoorn exposeerde van 14 t.e.m. 21 November in Hotel Van Steeden.

Dit is de vierde tentoonstelling in haar 5-jarig bestaan. Het is verheugend te constateren, dat deze hardwerkende club het elk jaar weer presteert om een fototentoonstelling te houden, doch het is vooral een verblijdend teken, dat het peil telkens ook beter is.

De expositie wordt gedragen door enkele zeer goede collecties van Boom en Veltman. Van het werk van de overige deelnemers noteerden wij enkele goede foto's, vooral onder de beginners. „De Veluwe" mag zich gelukkig prijzen met dergelijke leden. Hun werk houdt een belofte in voor de toekomst.

Het zou te veel plaatsruimte vragen, als wij alle 125 foto's hier zouden gaan bespreken. Zonder de andere leden van de Apeldoornse club te kort te willen doen, bepalen wij ons tot een resumé van enkele prenten, die bijzonder de aandacht trokken.

De drie sneeuwstukken van Boom (1e prijs gevorderden) zijn modern van opvatting en uitbeelding, waardoor een zeer goed grafisch effect werd verkregen.

Veltman exposeert o.a. met een prima hondenportret. „De zoen" is origineel en verhalend met een goede lijnwerking. Gedurfd en toch raak zijn „Belemmering" en „Europeanen".

Borst is een veelbelovend beginner. „Kloostergang" is technisch prima, evenals „Huis met trap".

Opvallend van visie en techniek zijn van Dambrink „Ribbels" en „Meesterwerk".

Voorzitter Hannivoort behaalde met zijn collectie de tweede prijs in de klasse gevorderden. Voor zijn „Eiffeltoren" hebben wij veel waardering.

Goossens ontving in dezelfde groep de derde prijs. Wij noteerden van hem twee goede portretten van Ambonnezen.

„Ga er zelf op zitten" is een foto van Jansen. Een kostelijke prent.

Metselaar (3e prijs beginners) brengt in zijn collectie o.a. een prima candid-foto „De moeilijke keus". Zijn herenportret „Kras" willen wij evenmin onvermeld laten.

Van de secretaris v. d. Sandt zagen wij o.m. een goede industriefoto „Steunpunt", terwijl wij tenslotte een goed berglandschap „Jungfrau" van Steenbergen (2e prijs beginners) willen noemen.

Deze expositie van de nog jonge vereniging heeft weer eens bewezen, dat onder bekwame leiding iets goeds tot stand kan worden gebracht. Als op deze weg wordt voortgegaan, zullen de leden van „De Veluwe" in de toekomst in fotografisch Nederland een hartig woordje gaan meespreken.

v. L.

ONZE VERENIGINGEN

Dordtse A.F.V. te Dordrecht

Lokaal: Voorstraat 369; aanvang 8 uur
17 Dec.: Foto van de maand 4e ronde
31 Dec.: Geen bijeenkomst
7 Jan.: Jaarvergadering.

Wageningse A.F.V. te Wageningen

Lokaal: in het Hof van Gelderland; aanvang 8 uur
8 Jan.: Jaarvergadering. Fotocollectie.

Voorburgse Fotokring te Voorburg
Lokaal: in het Forum-theater; aanvang 8 uur
28 Dec.: Fotocollectie; onderlinge fotowedstrijd
11 Jan.: Lezing.

Philips Fotoclub te Eindhoven
Lokaal: Ontspanningsgebouw; aanvang 8 uur
23 Dec.: Tentoonstelling, bespreking en prijsuitreiking onderlinge wedstrijd.
6 Jan.: Behoudens nadere aankondiging: Lezing van de heer Hens over Michel Angelo.

Fotokring „Eemland" te Amersfoort
Lokaal: P. Buyslaan 1; aanvang 8 uur
15 Dec.: Bondscollectie Zweedse foto's; Fiap-collectie
5 Jan.: Demonstratie en werkavond
19 Jan.: Jaarvergadering.

A.F.V. „Rotterdam" te Rotterdam
Lokaal: in het Doofstommeninstituut, Ammanstraat 22; aanvang 8 uur
10 Dec.: Lezing met projectie door de heer Moerkerk; onderwerp: Dieren van nabij
In de zaal van Heineken's Bierbrouwerij, Crooswijksesingel:
16 Dec.: Causerie door de heer Barkmeijer; onderwerp: Lenzen. Bezichtigen en bespreken Bondscollectie van de Royal Ph. Soc.
In verband met de Kerstwedstrijd en de Kersttentoonstelling geen tweede werkavond.

A.F.V. „Gelria" te Arnhem
Lokaal: Talmahuis, Parkstraat; aanvang 8 uur
22 Dec.: Werkavond Ilford-demonstratie met Ilford multigrade papier. Na afloop avondopnamen.
14 Jan.: Bijeenkomst. Inleveren foto van de maand: Vrij onderwerp.
28 Jan.: Bondscollectie H van de Bondswedstrijden 1953.

A.F.C. „Rotterdam-Zuid" te Rotterdam
Lokaal: Sikkelstraat 55; aanvang 8 uur
6 Jan.: Bespreking fotocollectie B2
13 Jan.: Verplichte foto van de maand; onderwerp: Rotterdam-Lichthaven
20 Jan.: Lezing.

A.F.V. „Foto-Succes" te Tilburg
Lokaal: Café Voskens, Heuvel 67; aanvang 8 uur
21 Dec.: Collectie foto's Bondswedstrijden. Voorbereidingen fototentoonstelling.
4 Jan.: Bondscollectie. Inleveren competitiefoto's.
18 Jan.: Werkavond.
Ter gelegenheid van het eerste lustrum der vereniging zal er een internationale fototentoonstelling gehouden worden. Deze zal geopend zijn: 25 Dec. van 12—23 uur, 26 Dec. van 10—23 uur, 27 Dec. van 12—23 uur en wordt gehouden in het café Voskens, Heuvel 67 te Tilburg. Naast het beste werk der leden zijn er inzendingen van de fotoclub „Iris" te Antwerpen en Fotoverein Köln te Keulen. Toegang gratis.

A.F.V. „Zaanland" te Koog aan de Zaan
Lokaal: Het witte gebouwtje; aanvang 8 uur
7 Jan.: Demonstratie met multigrade door de heer Dölling van Ilford N.V.
21 Jan.: Werkavond lantaarnplaatjes en Bondscollectie groep A. Bondswedstrijd 1953.
4 Febr.: Retoucheeravond en inleveren foto's onderlinge wedstrijd.

OFFICIËLE BERICHTEN

Het bestuur van de A.F.V. te Winschoten is thans als volgt gewijzigd: 1e voorzitter: J. ter Braake, Bosplein 91; 2e voorzitter: J. Graler, Acacialaan 12, beiden te Winschoten.

Wij kunnen met genoegen mededelen dat zich per 1 Januari 1954 bij de Bond zal aansluiten de pas opgerichte A.F.V. Verkeer en Waterstaat te Den Haag. Voorzitter is de heer Th. J. de Loolf, Oosteinde 187 te Voorburg; Secretaresse Mej. C. M. van Rijn, Erasmusweg 795 te Den Haag; Penningmeester de heer Chr. Werner, Bankastraat 149 te Den Haag; Commissarissen zijn de heer J. H. Purmer en mej. A. Koks. Wij heten de vereniging van harte welkom en hopen op een vruchtbare samenwerking.

Eén van onze beste bondssprekers doet er zijn beklag over, dat hij een kleine *f* 80 heeft „uitstaan" onder verschillende verenigingen, die in gebreke blijven of zeer traag zijn in het vergoeden van zijn reis- en verblijfkosten. Daar onze Bondssprekers niet eens een honorarium vragen en bovendien hun kostbare vrije tijd geven aan verschillende verenigingen, is het toch op zijn minst wel erg slordig om deze spreker op de terugbetaling van zijn aan de vereniging gedaan voorschot te laten wachten. Moge deze herinnering meer uitwerking hebben dan zijn herhaalde verzoeken om afdoening, die dikwijls gewoon onbeantwoord blijven.

Wij willen de verenigingen er attent op maken, dat het mogelijk is om *contributieschulden* van duidelijk onwilligen te achterhalen met behulp van de kantonrechter. Deze gang van zaken is geheel kosteloos en werkt absoluut.

De heer N. H. de Wilde, Hoflaan 12 te Dieren stelt zich beschikbaar voor het houden van lezingen met kleurprojectie over een reis door Griekenland. Voorwaarden zijn *f* 20 plus eventuele reis- en verblijfkosten. Hij zorgt zelf voor een projector. Het is wenselijk tevoren contact op te nemen met spreker.

Wij treffen een „Concours International de Photographie" aan, dat we verder niet zullen noemen. In art. 5 van de wedstrijdvoorwaarden staat o.a. dat de medewerkers gehouden zijn ook hun negatieven af te geven. In art. 10 staat, dat van de bekroonde foto's de negatieven het eigendom worden van de uitschrijvers, met alle rechten. De niet opgevraagde foto's worden eigendom van de uitschrijvers.
Wij nemen beslist stelling tegen dergelijke voorwaarden en wij waarschuwen uitdrukkelijk hieraan niet mee te doen. Als men het prospectus in handen krijgt zal men gemakkelijk het bovenstaande kunnen herkennen.

BUITENLANDSE DIENST

Secretaris van de Buitenlandse Dienst
Secretary of the Foreign Service
Secrétaire de Service Etranger
Sekretär des Auslandischen Dienstes
Wim van Linge,
Boven Oosterdiep 125,
Veendam,
Telefoon 05987—2112

Inschrijvingsformulieren voor alle ondergenoemde tentoonstellingen zijn verkrijgbaar bij de Buitenlandse Dienst.
Door de medewerking van de desbetreffende autoriteiten is het de Bond gelukt de formaliteiten voor het overmaken van inschrijfgelden zeer te vereenvoudigen; de kosten voor deze overmakingen zijn belangrijk verlaagd. In verband hiermede staat bij elke salon vermeld welk bedrag in Nederlands geld moet worden betaald voor inschrijfgeld én kosten. Het tot dusverre benodigde deviezen-formulier is vervallen. Voor het overmaken van inschrijfgelden is het in het vervolg alleen nog maar nodig het bij de salon vermelde bedrag over te schrijven of te storten op postgirorekening No 176682 van W. van Linge te Veendam, onder duidelijke vermelding voor welke salon dit inschrijfgeld moet worden overgemaakt.

Komende buitenlandse salons

Salon Intern. de Photographie „John Cockerill" te Seraing, België, van 31 Januari—14 Februari 1954. Sluitingsdatum 23 December. Inschrijfgeld HFl. 4.16.

6e Salon Intern. d'Art Photographique te Bordeaux, van 27 Februari—15 Maart 1954. Sluitingsdatum 31 December. Inschrijfgeld HFl. 4.16. Foto's zwart-wit en kleuren, kleinformaat dia's. Max. van elk 4 stuks.

III Salon Intern. de Arte Fotografico te Vina del Mar, Chili, van 8—28 Februari 1954. Sluitingsdatum 15 Januari. Inschrijfgeld HFl. 5.40. Max. 4 foto's en/of dia's.

58 Annual Open Intern. Exhibition te Birmingham, Engeland, van 13—27 Februari 1954. Sluitingsdatum 16 Januari. Inschrijfgeld HFl. 3,—. Foto's en dia's, zwart-wit en kleuren. Max. 4 stuks van elk.

XVII Salao Internacional de Arte Fotografica de Portugal te Lissabon in April—Mei 1954. Sluitingsdatum 31 Jan. Inschrijfgeld HFl. 5.40. Max. 4 foto's.

11th Victorian Intern. Salon of Photography te Melbourne, Australië, van 29 Maart—7 April 1954. Sluitingsdatum 1 Februari. Inschrijfgeld HFl. 2.51. Foto's en dia's, max. 4 stuks.

Intern. Exhibition of Photography te Ilford, Engeland, van 1—13 Maart 1954. Sluitingsdatum 1 Februari. Inschrijfgeld HFl. 3,—. Max. 4 foto's en/of 8 dia's.

1er Salon Intern. de Arte Fotografico te Puebla, Mexico, van 26 Febr.—25 Maart 1954. Sluitingsdatum 1 Februari. Inschrijfgeld HFl. 4.16. Max. 4 foto's zwart-wit en/of 4 kleurendia's.

5th Worcestershire Salon of Prints & Colour Slides te Worcester, Engeland, van 6—27 Maart 1954. Sluitingsdatum 10 Februari. Inschrijfgeld HFl. 3,—. Max. 4 foto's zwart-wit en/of kleuren en/of 4 dia's kleinformaat.

18th Intern. Salon of Photography te Rochester, U.S.A. van 5—28 Maart 1954. Sluitingsdatum 11 Februari. Inschrijfgeld HFl. 4,16. Foto's zwart-wit en kleuren, dia's kleinformaat en stereo-dia's.

23d Intern. Exhibition of Photography and Colorslides te Boston, U.S.A., van 14—28 Maart 1954. Sluitingsdatum voor foto's 22 Februari, voor dia's 1 Maart. Inschrijfgeld HFl. 4,16. Max. 4 stuks van elk.

„Groupe des Dix" te Roubaix, Frankrijk, van 27 Maart—12 April 1954 te Roubaix, en van 15—26 April te Courtrai. Sluitingsdatum 28 Febr. Inschrijfgeld HFl. 4,16. Foto's en dia's, van elk max. 4 stuks.

The Bristol Salon of Photography te Bristol, Engeland, van 3 April—1 Mei 1954. Sluitingsdatum 6 Maart. Inschrijfgeld HFl. 3,— voor elk der groepen foto's en dia's. Max. 4 foto's zwart-wit en/of kleuren, 6 dia's zwart-wit en/of kleuren.

XVIIIth South African Salon of Photography te Johannesburg, East London en Bloemfontein, in Mei en Juni 1954. Sluitingsdatum 20 Maart. Inschrijfgeld HFl. 3,—. Max. 4 foto's en/of kleurendia's.

20th Intern. Salon te New York U.S.A. Sluitingsdatum 21 Februari.

7th Annual Exhibition of Marine Photography te Newport News, U.S.A., van 28 Maart—25 April 1954. Sluitingsdatum 25 Maart. Inschrijfgeld HFl. 4,16. Max. 4 foto's, die rechtstreeks of zijdelings betrekking moeten hebben op schepen, havens, rivieren, kanalen, de zee, vuurtorens e.d., en portretten van mensen die hun werk daarbij hebben.

6th Intern. Color Slide Exhibition te Reading, U.S.A., in Mei 1954. Sluitingsdatum 17 April. Inschrijfgeld HFl. 4,16.

24th Midland Salon of Photography te City of Leicester, Engeland, van 26 Juni—24 Juli 1954. Sluitingsdatum 16 Mei. Inschrijfgeld HFl. 3,—. Foto's en dia's, in zwart-wit en kleuren, max. elk 4 stuks.

Op onderstaande salons kwamen de daarachter vermelde Nederlanders met hun werk uit:
Southport 9th Intern. Exhibition: H. Slosser te Amsterdam, kleurendia.
The Tokyo Intern. Salon of Photography: Joh. Scholten te Haarlem met één foto.

•

OPGAVE VAN NATIONAAL INGESCHREVEN HANDELSMERKEN VOOR FOTOGRAFIE EN OPTIEK.

samengesteld door het Intern. Merkenbureau (v. d. Graaf & Co) N.V., Amstelstraat 18, Amsterdam-C. Dit bureau verstrekt aan lezers, mits onder vermelding van ons blad, kosteloos volledige copie van een in de hieronder afgedrukte rubriek vermeld depôt, hetwelk hen interesseert.

Verzetstermijn tot 28 Januari 1954.

b.m. LAWTOP FUSED BIFOCAL, 115595, Optische instrumenten en optische artikelen, Lawtop Laboratorium Werkplaatsen voor de Technische Optiek, Handelskade 17, Deventer.

w.m. RUIMZICHT, 115620, Brilmonturen en brillenglazen, firma Gebr. Prins Optische Magazijnen, Leidsestraat 68, Amsterdam.

w.m. PRECIOSA, 115741, Brillen, Enfa Eerste Ned. Fabriek van celluloid-, hoorn- en schildpadbrilmonturen, vZ. v. Nijeveltstraat 71, Wassenaar.

Verzetstermijn tot 21 Februari 1954.

Fotografie en optiek (incl. apparaten, toebehoren en hulpmiddelen)

w.m. CINERAMA, 115939, Electrische apparaten, producten en toebehoren ten gebruike bij het vervaardigen en vertonen van films, Cinerama, 10 East 52nd Street, New York, U.S.A.

w.m. COPFOT, 116038, Lichtdrukmachines en apparaten, lichtdrukmaterialen, N.V. Lichtdrukpapierfabriek „De Atlas", Brabantse Turfmarkt 20-22, Delft.

•

Frits van Dixhoorn: *„Circus-Boek voor de Jeugd"*; 190 blz. 18 × 25 cm; gepresenteerd door U.M. „West-Friesland", Hoorn.

Waarom we dit circus-boek in FOTO aankondigen? Staan er reeksen foto's in van uitzonderlijke kwaliteit? Dat niet; de reden was een andere: in de laatste FOTO-nummers werd er zo het een en ander gepubliceerd over de fotografie in het circus en werd er o.a. gewezen op het voortreffelijke werk van Harry Mosch („Artifo"); dat heeft blijkbaar velen er toe gebracht om óók dit terrein eens op te gaan. Die velen hebben toen gemerkt hoe moeilijk werken het is in deze geheel eigen wereld van zand en zaagsel. Eerst zijn er de zeer aparte technische moeilijkheden; maar daar komt dan de kwestie verder bij dat men zo weinig van het circus wéét. We hebben „achter" bij Van Bever, Mullens of Althof in het vorige seizoen verscheidene groepen van jonge foto-amateurs ontmoet, veelal leerlingen van de een of andere Academie. Nu is het zo eenvoudig niet om tot dat „achter" door te dringen; ondernemend zijn deze jonge mensen dus pertinent wél geweest. Maar zij hebben dan vaak, gans onwetend omtrent de speciale „wetten" die het circus beheersen, daartegen meestal aardig gezondigd. Wie haalt het bijvoorbeeld in zijn hoofd om Mr Harry Cubanos, op het moment dat die de piste in zal gaan, „veel succes" te wensen ... ? Het had weinig gescheeld, of deze (overigens een zeer normale, doodgewone Nederlander, die over heel de wereld de mensen met zijn „dodensprong" het toppunt van sensatie heeft gebracht) had die avond geweigerd om te werken .....!

Men moet zich in zo'n geval éérst eens wat laten voorlichten; en dit boek van Frits van Dixhoorn kan daar uitstekend voor dienen. Het is geschreven in een stijl, waar we al een tijd naar hebben uitgezien (vol romantiek én nuchterheid), en door iemand die vertelt uit eigen aanschouwen. Maar is het dan geen boek voor de jeugd? Inderdaad, maar tot een leeftijd van tachtig. KL.

Bob Wallagh: „Amsterdam bij Avond"; met foto's van *Lood van Bennekom*; 72 blz., 15 × 19 cm; N.V. „De Kern", Amsterdam.

Tezelfdertijd dat uit regeringsverklaringen blijkt, dat Amsterdam in feite géén hoofdstad van de Nederlanden is, komt dit boek op ons dak. En we hadden toen juist Amsterdam verlaten; waar men ons zei dat het er 's avonds zo tierig was als in Poppingawier-Terzool. Maar dat is een soort van Amsterdamse gijn; en onze zegsman is ongetwijfeld nóóit in Poppingawier geweest. Wij wel.

Men moet nu eenmaal, als men zo 's avonds in de grote stad iets zien, horen, eten en drinken wil, daar een weinig de weg weten; of zich laten leiden door iemand die dat weet.

Die leidsman kan zich natuurlijk óók schriftelijk tot U wenden; zo goed als U schriftelijk kunt worden opgeleid tot vroedvrouw of kuikensexer. En nu heeft dat schriftelijk onderwijs in het algemeen een klank van niet geheel serieus te zijn; ten onrechte overigens. Dit „stralend boekje over Amsterdam" is in elk geval zéér serieus; dat wil zeggen: de makers zijn er van overtuigd dat er wél leven zit in Amsterdam; óók bij avond. En zij weten dat aan te tonen. Van Bennekom met 45 foto's; Bob Wallagh met een amusante tekst. Wij hebben maar één opmerking: dat de lijst van „aanbevolen adressen" achterin zo mager is. Er wordt bijvoorbeeld maar één Amsterdams hotel genoemd. En de firma Kan, in horloges, goud en zilver, staat er twéé keer in. Er is van dit boekje tevens een Engelse uitgave verschenen. KL.

Jones, G. A., M.A., A.R.I.C., F.R.P.S., Modern Applied Photography. Technical Trend Series. Temple Press Ltd, Bowling Green Lane, London E.C. 1, 1953, VI + 162 blz., *f* 6.35

Voor diegenen, die in gemakkelijk leesbare vorm een overzicht van de toepassingen van de fotografie willen hebben, is dit boekje bij uitstek geschikt. Het spreekt vanzelf, dat het onmogelijk is alle toepassingen binnen de betrekkelijk beknopte opzet van dit boek te behandelen, doch de schrijver is er in geslaagd het voornaamste op overzichtelijke wijze te behandelen. Zijn betogen gaan nergens zo diep, dat de lezer met slechts een algemeen inzicht van de fotografie het behandelde niet zou kunnen volgen. Ingewikkelde formules en moeilijke technische termen zijn vrijwel geheel weggelaten, zodat het boek prettig leest. Aan het slot is een lijst van litteratuur over de behandelde onderwerpen opgenomen ten behoeve van hen, die zich in het een of andere onderwerp verder zouden willen verdiepen. Een alfabetisch register besluit het geheel. Een achttiental pagina's met afbeeldingen geven goede voorbeelden van wat met de fotografie als hulpmiddel in de techniek bereikt kan worden.

Dit boekje, hoewel niet goedkoop, kan een ieder, wiens belangstelling iets verder gaat dan „kiekjes" maken, zeer worden aanbevolen.

VEILING APPELSCHA

Deurwaarder J. Drenth te Buitenpost, zal op Zaterdag 19 December 1953 des namiddags 2 uur, in het Compagnonshotel te Appelscha, ten verzoeke van de WelEd. Gestr. Heer Mr F. Th. P. J. Kimmel, als curator in het faillissement van E. G. Lemmen, fotograaf voorheen te Appelscha, publiek à contant verkopen, behalve huishoudelijke inboedelgoederen de tot de failliete boedel behorende fotografie inventaris en handelsvoorraden als. Inventaris: schijnwerpers, camera's, w.o. Rolleiflex camera met paraattas, Karahl camera met paraattas, Liesegang vergrotingsapparaat merk Rajoh IIIS, lampen, reclamefilmapparaat, snijmachine, grote partij lijsthout, verstekzaag, ruiten, drukkast, boeken, filmdroogkast, glansmachine, statieven, atelierdécor, etalagemateriaal en diverse andere gereedschappen en materialen. Handelsvoorraad: w.o. films, fototoestellen, variabel vergrotingsraam, statieven en koppen, boeken, filters, lampen, lenzen, albums, afdrukpapier, enz., enz.

Bezichtiging op de verkoopdag vanaf 12 uur.

Kleurstoffen

voor het kleuren van fotos

(eiwitlazuurverven)

a) in substantie b) in houdbare oplossingen
voor het retoucheren van zwart-wite
en **gekleurde fotos**
sensibilisatoren · desensibilisatoren
filterkleurstoffen
pinatypiekleurstoffen
van de hoogste
zuiverheid en kwaliteit

FARBWERKE HOECHST AG.
vormals Meister Lucius & Brüning
Frankfurt (M)-Hoechst

Vertegenwoordiging voor Nederland:
HOECHST-HOLLAND N.V. · Sarphatikade 1 · **Amsterdam-C** · Tel. 37886
Sub-Agent voor Oost-Nederland en Helmond:
Firma **John Brookhuis** · Postbus 199 · Enschede · Tel. K 5420 – 4402

Nu het einde van
het jaar 1953 nadert, wensen
wij U en de Uwen zeer prettige
Kerstdagen en een
voorspoedig 1954.

Wij hopen van ganser harte,
dat het nieuwe jaar U, zowel in
persoonlijk als zakelijk opzicht
datgene mag brengen, wat U
zich ervan voorstelt.

Admiraliteitsstr. 8 **foka** n.v. ROTTERDAM

Plezier
in
afbeeldingen

toonde de mens in alle tijden.

Doch hoe omslachtig was vroeger het bewaren. Thans plakt men heel eenvoudig de foto in het album

met

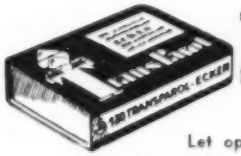

TransParol
foto-hoekjes

Let op de naam „Trans Parol",
indien U werkelijk goede fotohoekjes wenst

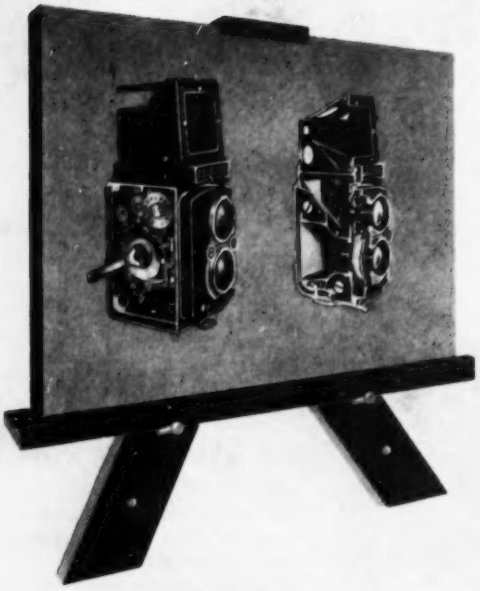

Rolleiflex
Rolleicord

De beste leermeester

bij het fotograferen is de Rollei zelf. Hoe U de camera automatisch goed bedient, hoe U de scherpte juist instelt en de beste compositie vindt, dat alles laat de Rollei U reeds bij de eerste opname zien.

Kijkt U de foto-jaarboeken maar eens door en let er eens op, wat de resultaten zijn van de grote fotowedstrijden: overal staan de Rollei-foto's op de eerste plaats. Ook U staan deze successen te wachten.

FRANKE & HEIDECKE · BRAUNSCHWEIG

EEN NIEUW BOEK
.....MET NIEUWE IDEEËN!

Een goed verzorgde etalage trekt kopers!

Besteed zorg aan de etalage maak gebruik van aantrekkelijke blikvangers

HANDBOEK

DOOR COENVE *voor de etalage*

Het nieuwe boek wil U helpen bij de juiste indeling, het zelf vervaardigen van opvallende blikvangers en showkaarten, fantasie-verlichting, enz.
De deskundige schrijver, die een specialist is op het gebied van de reclame, licht U in over de benodigde materialen en gereedschappen. Ook de uitgaande reclame voor de verschillende seizoenen, pakpapier-décors, het tekenen met pastel in dienst van de reclame, worden uitvoerig besproken, kortom de gehele techniek van de reclame kunt U leren door de aanschaffing van dit standaardwerk.

De prijs van het boek met vele illustraties, ontwerpen, enz. is gebonden

f 12.00

Toezending volgt na ontvangst van het bedrag per postwissel of per postgiro No. 502258, met duidelijke vermelding van de titel van het boek. Levering onder rembours kost 35 cent extra. (Ook via de boekhandel).

UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ „C. MISSET" N.V.
Afdeling Boekhandel - Telefoon 08340 - 3941 - DOETINCHEM

Maak betere foto's thuis
doch vooral.....
Maak betere snapshots
Gebruik Pope flitslampen en U
kunt overal en onafhankelijk van
de zon of de plaats welke U voor de
opname kiest *Brilliante foto's* maken

ELKE POPE FLITS 'N TREFFER

ALLEENVERTEGENWOORDIGING
VOOR NEDERLAND
N.V. ODIN NUMEGEN

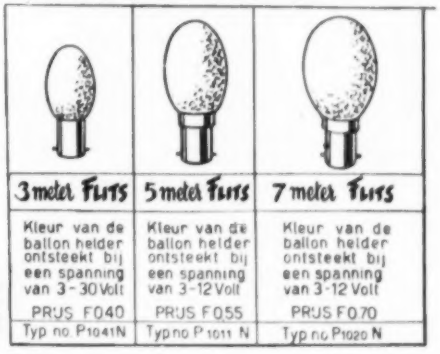

3 meter Flits	5 meter Flits	7 meter Flits
Kleur van de ballon helder ontsteekt bij een spanning van 3-30 Volt	Kleur van de ballon helder ontsteekt bij een spanning van 3-12 Volt	Kleur van de ballon helder ontsteekt bij een spanning van 3-12 Volt
PRIJS F 0.40	PRIJS F 0.55	PRIJS F 0.70
Typ no. P 1041 N	Typ no. P 1011 N	Typ no. P 1020 N

Indien U tactisch bent

(want wat zou beter geschikt zijn voor een Kerstgeschenk)

dan gaat U alsnog opmerkingen mompelen over het boek dat U vóór alles zoudt willen hebben, het boek dat voortaan het fundament zal zijn van Uw kostelijke fotografie:

ONTWIKKELEN

Een boek dat de practijk volledig behandelt en die verklaart uit „de theorie", een boek dat boeit doordat U alle practijkverschijnselen gaat begrijpen. Een boek dat vóór alles geheel op de practijk is ingesteld, 223 stuk voor stuk beproefde en goed bevonden recepten geeft (en 43 illustraties) in 312 bladzijden. Een boek met verzorgde recepten voor ontwikkelaars voor elk doel, stop- en fixeerbaden, versterkers, verzwakkers, kleurontwikkeling, retouche en snel drogen. Een boek dat ook commentaar geeft op die recepten, en de oorzaken van bederf of mislukking uitlegt.
Met dit boek in Uw bezit kunt U gerust zeggen: „Ik weet wel iets van ontwikkelen af, wat zijn de moeilijkheden?" Want dit boek is up-to-date.

D. Helfferich — ONTWIKKELEN (deel I, Het Negatief), 312 blz. 14 × 21 cm in halflinnen band, is verschenen bij

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ „C. MISSET" N.V., DOETINCHEM

Ook verkrijgbaar bij boek- en fotohandel. AFDELING BOEKHANDEL.

BRAUN NÜRNBERG

CARL BRAUN K.G. KAMERAWERK NÜRNBERG

Paxette

De verrassende resultaten

gaven deze kleinbeeldcamera haar grote populariteit
De Paxette II voldoet aan alle denkbare wensen op fotogebied.

Nu ook met uitwisselbaar optiek

Imp.: C. BOONEN & Co. N.V. - Herengracht 14
Amsterdam

Fotografeer *niet blindelings*

Edixa
kleinbeeldcamera
24 x 36 mm
met gekoppelde
afstandmeter.

Dus:

ZICHTBARE
SCHERPSTELLING

Het nieuwste
FOTOGRAFISCHE SNUFJE

de Edixa kleinbeeldcamera

175.-

- ★ Reflexvrij objectief Isconar 2.8 – 43 mm
- ★ Sneltransport met gelijktijdige sluiterspanning
- ★ Nieuwste systeem beeldtelling met automatische aanduiding wanneer de film is teruggespoeld
- ★ Beveiliging tegen dubbele of onbelichte opnamen
- ★ Camerahuis met echt leder overtrokken
- ★ Volledig gesynchroniseerd
- ★ Ingebouwde zelfontspanner

Isconar 2.8

Pronto	1/25 - 1/200 sec.	f 175.–
Prontor S	1 - 1/300 sec.	f 195.–
Prontor SV	1 - 1/300 sec.	f 210.–

Lederen paraattas f 19.50

Edixa
't nieuwste snufje

Uw fotohandelaar verstrekt U alle inlichtingen

Importrice: FOKA N.V. Rotterdam

Compleet
met plastic étui
ƒ 19.80

MONTALUX

CONDENSATOR-FLITSER

De Montalux past op iedere camera door bevestiging in een zoekerschoentje of door gebruik van de camerastrip

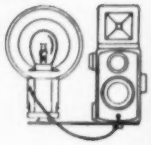

- Ingebouwd testlampje
- Uitwerpinrichting voor gebruikte lampjes
- Reflector draaibaar
- Compact op te bergen

Prijs compleet met plastic étui, ƒ 19.80
met luxe étui . ƒ 24,90
camera-strip . ƒ 3,75

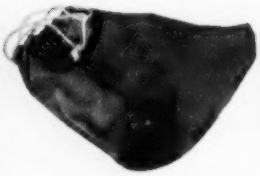

MONTANUS - CAMERABAU - SOLINGEN

Alleenvertegenwoordiging: Firma Dr K. Heynderickx.
Hugo de Grootstraat 17a, Den Haag.

FILMOSTO

PRIMASIX

6 x 6 diaprojector

met Filmostar f/3.5 - 13.5 cm; elegant en vernuftig ƒ 147.50
Lampen 100 Watt voor 130 of 220 V. ƒ 3.50
Koffer ƒ 15.—

PRIMASCOP

Projector met 5 x 5 diaschuif met lens f/4, 10 cm ƒ 75.—
Dito met f/3.5, 10 cm ƒ 87.—
Beide met 35 mm filmhouder, extra ƒ 12.50
Maskers van form. 18 x 24 en 24 x 24 ƒ 2.75
Lampen 100 Watt voor 220 en 130 Volt. ƒ 3.50
(400 Gegarandeerde branduren)
Koffer ƒ 15.—

Vraagt Uw handelaar.

IMP.: **H. C. A. W. LABOHM**

Keizersgracht 394 *Amsterdam-C.*

Goede negatieven

krijgt U, indien U

TETENAL ULTRAFIN S.F.

TETENAL LEICANOL

gebruikt.

Ultrafin S.F., 15—20-voudige vergroting, practisch zonder korrel.

Leicanol, 6—8-voudige vergroting, practisch zonder korrel.

Kleine attenties kunnen grote geschenken blijken

Het is de grootste voldoening voor de uitgever en de auteur, als men opmerkingen ontvangt als deze: „Ik kreeg zo'n boekje en meende dat het niet veel kon zijn voor *f* 1.25, maar ik ben er dolblij mee; het is verrassend hoeveel goede dingen daarin staan; het heeft me gewezen op fouten die ik zelf niet besefte, mijn werk is met een sprong omhoog gegaan, en ik fotografeer toch heus al jaren". — De grote kwaliteit van de FOTO-serie is, dat er voor elke amateur deeltjes zijn, die juist voor hem van groot belang zijn. Deze boekjes immers zijn het condensaat van de ervaringen van de FOTO-redacteur. Een uitvoerig geïllustreerd prospectus — ook over andere fotografische boeken — wordt op aanvrage toegezonden door Uitg. Mij „C. Misset" N.V., Doetinchem, Afd. Boekhandel (postgiro 502258). Bestel per giro, het snelst en voordeligst. Ook verkrijgbaar in boek- en fotohandel.

de FOTO-serie (*f* 1.25 p. deeltje) omvat thans

voor beginners :

Fotoserie No 1 Foto's buiten met de eenvoudige camera
Fotoserie No 2 Foto's binnen met de eenvoudige camera

voor de juniores :

Fotoserie No 3 Wanneer een betere camera?
Fotoserie No 5 Negatieven ontwikkelen
Fotoserie No 6 Afdrukken en vergrotingen maken
Fotoserie No 7 Gezellige kinderfoto's
Fotoserie No 20 De box kan meer dan U denkt

voor de vorderenden :

Fotoserie No 4 Filters en hun toepassing
Fotoserie No 16 Vacantiefoto's, die werkelijk geslaagd zijn

voor de gevorderden :

Fotoserie No 11 Fotografeer het juiste moment op de juiste wijze (compositie)
Fotoserie No 12 Fotografisch leren zien (dynamisch fotograferen)
Fotoserie No 13 Scherp instellen
Fotoserie No 14 Goed belichten
Fotoserie No 15 Fouten en hun oorzaak
Fotoserie No 17 Sportfoto's en wat er aan vast zit
Fotoserie No 18 Portretjes in de open lucht en thuis
Fotoserie No 19 Beter vergroten (de finishing touch)

voor de knutselaars :

Fotoserie No 8 De eenvoudige donkerekamer zelf inrichten
Fotoserie No 9 Fotografische apparatuur zelf maken I (vergrotingsapparaat)
Fotoserie No 10 Fotografische apparatuur zelf maken II (o.a. condensorvergroter).

VERKOOPPRIJS
f 25.—

EEN CLAIRO PROJECTOR

Vanaf heden te leveren: TOM POES EN OLLIE B. BOMMEL FILMSTROKEN

Deze series bestaan uit 3 delen:
Verkoopprijs *f* 1.25 per deel.
Daarvoor krijgt U per strip 30 beelden met uitvoerige tekst onder elk beeld.
In plastic verpakking.
EEN CLAIRO PRODUCT

Vraagt prospectus

Firma Sweering
Kloveniersburgw. 53
AMSTERDAM-C.
Telefoon 47515

ENPECE

Speciaal voor Kerstmis

FILMSTROKEN

KLEUREN: No. 1026 Het Kerstgebeuren in 20 eeuwen Christ. Kunst
ZWART-WIT: No. 224 Kerstmis in de kunst

Vraagt ons volledig prospectus

Nederl. Projectie Centrale - Amsterdam
Koningslaan 54 - Telefoon 729609

GEVRAAGD

BEDIENDE

die aan de volgende eisen moet voldoen:

goed pos. en neg. retoucheur, moet tevens goed drukker zijn.

Proefwerk vereist.

Brieven met verlangd salaris en leeftijd aan:

Mathieu Koch Photographie d'Art

ROERMOND

DALCO

SPECTROPAN 33

De nieuwe, snelwerkende, panchromatische rolfilm, geschikt voor binnenopnamen zowel als voor buitenopnamen.

6 x 9 cm
f 1.75

Ook in 4 x 6½ en 6½ x 11 cm

Vraagt Uw Fotohandelaar

Nederlandsche Fotografische Industrie N.V. – Soestduinen (Holland)

★ *Uw fotohandelaar verstrekt gaarne alle inlichtingen.*

Als resultaat van opgedane ervaringen in de afgelopen jaren brengt Blaupunkt nu het ideale Amateur electronenflitsapparaat.

Zeer licht in gewicht W/sec. 45 Richtgetal 50 bij 23/10 Din

amateur III

Het apparaat functionneert op 3 staaf-batterijen 1.5 Volt
Een stel batterijen levert circa 50 flitsen.
Prijs batterijen ƒ 0.35 per stuk.

Voor slechts ƒ 1.05 heeft men een nieuw stel batterijen die in elke electriciteitszaak kunnen worden gekocht.

Prijs apparaat compleet met batterijen **ƒ 198.—.**
Desgewenst kan ook accu worden bijgeleverd.

Vraagt Uw fotohandelaar om demonstratie.

Imp.:
J. P. VOS' Cinefoto - Import N.V.
Laan Copes van Cattenburch 54 **DEN HAAG**

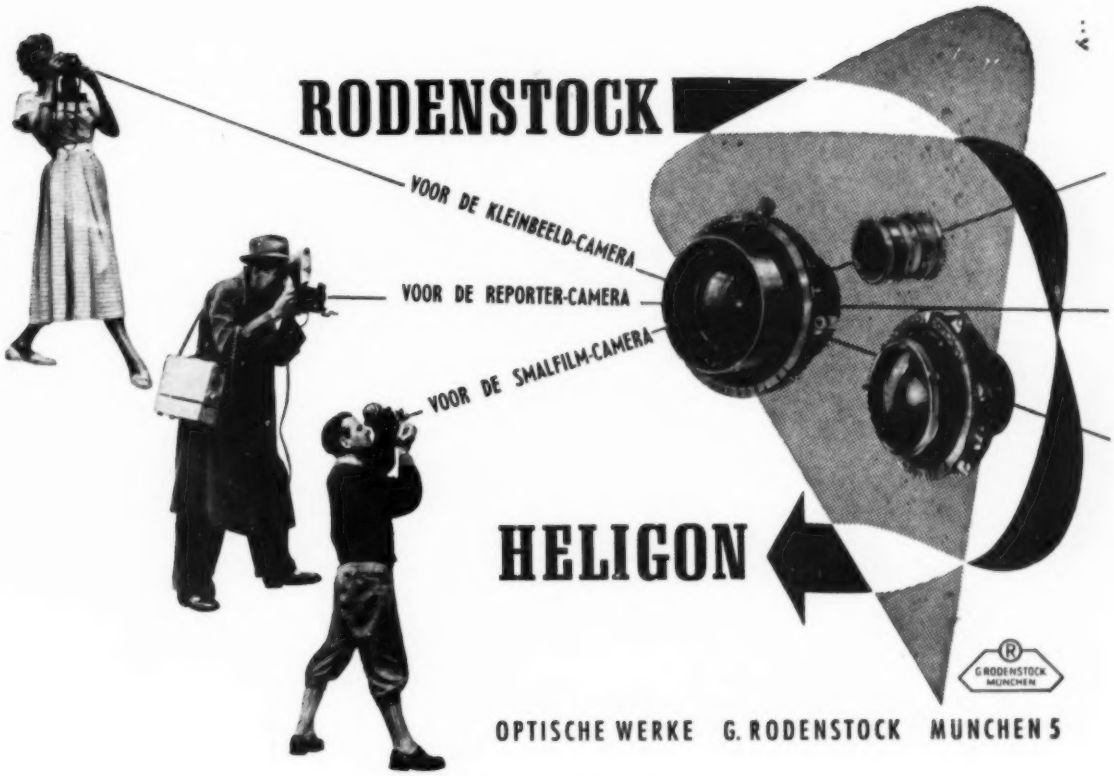

OPTISCHE WERKE G. RODENSTOCK MÜNCHEN 5

Alleenvertegenwoordiging voor Nederland: **HIJMANS' FOTO- EN KINOGROOTHANDEL N.V.** Muzenstraat 37 - Den Haag

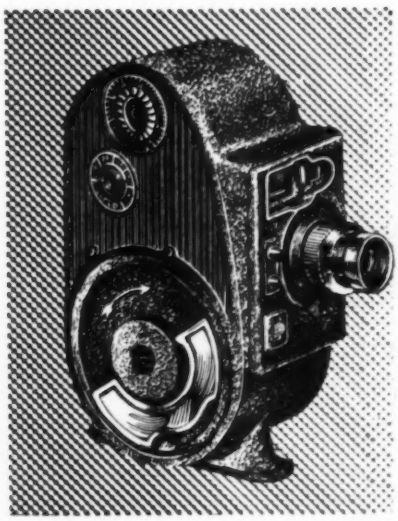

Zelf filmen

met *Bell & Howell*

kost minder en geeft meer.

- De Bell & Howell Sportster bedient U met het gemak van een foto-box. Geen lastige instelling en dank zij de ingebouwde belichtingstabel, altijd brillante beelden.
- Juist nu de winter voor de deur staat, biedt de Bell & Howell Sportster ontelbare mogelijkheden. Vraag vandaag nog demonstratie bij de officiële B & H dealer.
- Het opent U een nieuwe wereld van genoegens – in zwart en wit of in prachtige natuurlijke kleuren.

Verkrijgbaar bij alle Bell & Howell dealers in Nederland

Enig in zijn soort, bewijst de Sportster dat het beste niet duur behoeft te zijn. Met volledige garantie

f 435.–

FILMOMASTER
DE IDEALE PROJECTOR
BIJ UW CAMERA

FILMSTROKEN

Op de modernste apparatuur vervaardigen wij aan de hand van foto's, tekeningen, enz. filmstroken en diapositieven. — Korte levertijd.

FIPRON Kinderdijkstraat 63 AMSTERDAM-Z. - Tel. 98332

RBP Regeneto Beschermings Procédé. Beschermt Uw films tegen alle soorten beschadigingen, die zich kunnen voordoen. Krassen, kabels, vocht, olie, etc.; U zult er geen last meer van hebben dank zij:

REGENETO FILM - DEN HAAG

Vraagt Uw Fotohandelaar onze interessante brochure.

Handelsonderneming „TABOR" Dam 2a - Amsterdam - Tel. 43272, 41805

„GUGO"

Een volmaakte camera voor de prijs van een box

Model 1, 6/6 met coated 7,7, gesynchr. . . . f 39.50
Model 2. De prijs van dit model met coated optiek 4,5 is verlaagd tot . . . . . f 59.50
Een pracht camera met Variosluiter, B. 1/25, 1/75, 1/200. Diafragmaschaal met diepteschepterring. Gesynchr. Lederen paraattas voor 1 en 2 . . . . . f 9.75

DEGETO films 8 en 16 mm thans in ruime keuze beschikbaar.
8 mm . . . . . f 12.50
16 mm . . . . . f 22.—
Ook geluidsfilms op komst. Vraagt catalogus.

Goldeck Reclameprojector. De bekende fraaie 250 Watt projector, die zonder enig toezicht 12 of 24 diapositieven met regelmatige tussenruimte projecteert. Door speciale optiek groot helder beeld op korte afstand. Vraagt offerte.

VELDSTRI. De bekende Fresnellens voor 6 x 6 reflex camera's. Verheldert aanmerkelijk Uw matglasbeeld.
Prijs . . . . . f 12.—
Gemonteerd . . . f 15.—

STATIC MASTER. De bekende Amerikaanse negatiefborstel, die alle stofjes op Uw negatieven, enz. radicaal verjaagt.

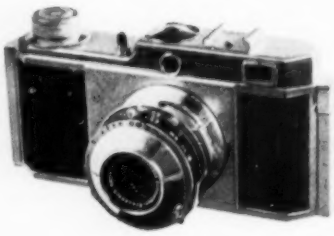

„GOLDA"

„Golda", een kleinbeeldcamera met **gekoppelde meetzoeker.** Objectief: **Schneider Radionar 1: 2,9/50 mm.** Sluiter: **Prontor SV volgesynchr. 1—1/300 sec. en B** en zelfontspanner. Rompontspanner en diepteschepte-ring. Afneembare achterwand. Grote voordelen door filmtransport van cassette in cassette. Gevoerd lederen paraattas f 19.50. Filters f 4.90

voor slechts f 240.—

NIEUW!!

Bent U van plan een electronenblitz aan te schaffen?

Wacht U dan nog even, want wij verwachten dezer dagen de

HORIZONT BLITZ

Het fraaiste, handigste, platste flitsapparaat, in de populaire prijsklasse.

De reflector, de kabels, de houder, alles verdwijnt na gebruik in het onbreekbare toestel, dat dan toch kleiner blijft dan elk ander toestel met accu.

Vraagt reeds om de afbeelding en nadere inlichtingen

NIEUW!!

GOLDECK Projector 5 x 5 cm

Een prachtige uiterst solide projector, 250 Watt. Geen massafabrikaat, doch vergelijkbaar met het mooiste op dit gebied. Uiterst lichtsterk.
Met Ennar 2.8/10 cm . . . . . f 198.—
Zeer mooie filmstrook-inrichting met ingenieuze bescherming tegen krassen . . . . . f 27.—
Koffertje . . . . . f 15.—

EEN KONINKLIJKE CAMERA

LORDOMAT

f 350.–

LORDOMAT

Gekoppelde Afstandmeter ● Sneltransport ● Uitwisselbare Optiek ● Gepantserde Sluiter Prontor SV ● Filminstelschijf ● Filmtransport en Sluiter spannen ineen ● Nieuwe Meetzoeker voor alle lenzen.

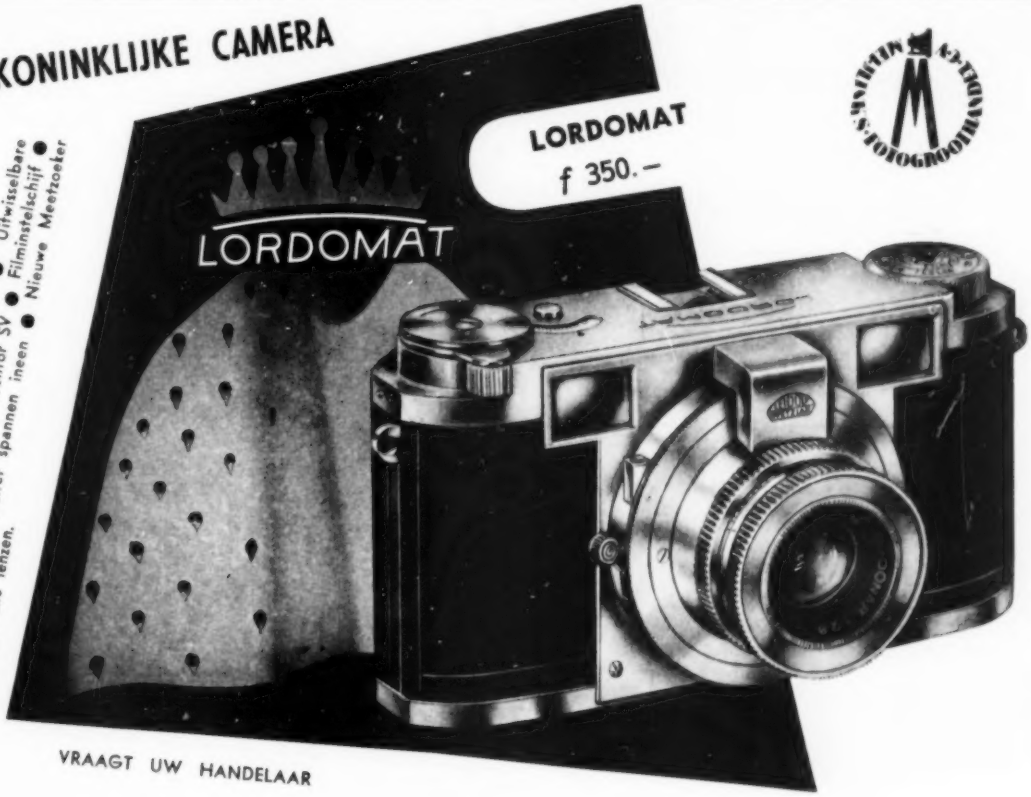

VRAAGT UW HANDELAAR

1954

Zowel zakelijk als privé
„Onze beste wensen ! ! !"

Afd. FOTODRUK
n.v. JOS PE
ARNHEM
Afd. AGFACOLOR

DE NIEUWE electronenflits

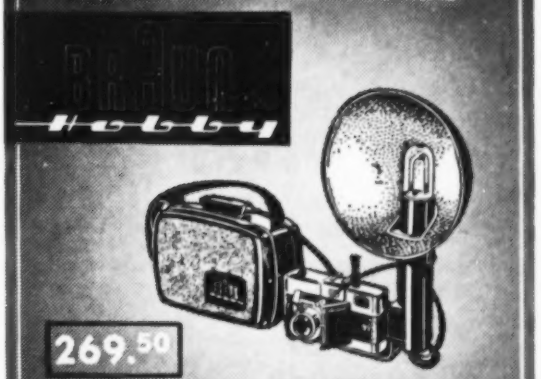

269.50

Nu binnen ieders bereik
Kosten per flits nog geen cent

LICHT ALS ZONLICHT
SCHADUWVRIJE OPNAMEN

Import:
Foka N.V. Rotterdam
Admiraliteitsstraat 8

Uw fotohandelaar verschaft alle inlichtingen

't GROOTSTE VOORDEEL
van een éénogige reflexcamera is het
VERWISSELBARE OBJECTIEF

Praktica FX
kleinbeeldcamera 24 x 36 mm
DE CAMERA MET ONBEPERKTE MOGELIJKHEDEN
480.-

- ★ Verwisselbaar objectief met diafragmastop
- ★ Bijzonder geschikt voor opnamen op zeer korte afstand en microfotografie
- ★ Scherpstelling op matglas
- ★ Spleetsluiter van 1/2 - 1/500 sec. en B.
- ★ Synchrocontact voor flitslampen en electronenflits

De **Praktica** wordt geleverd met de volgende reflexvrije objectieven:

Zeiss Tessar	3,5/50 mm	f 480.–
Zeiss Tessar	2,8/50 mm	f 540.–
Zeiss Biotar	2 /58 mm	f 685.–
Meyer Primoplan	1,9/58 mm	f 540.–

MENTOR

Importrice: foka n.v. **ROTTERDAM**
Admiraliteitsstraat 8

Uw fotohandelaar verstrekt U gaarne alle inlichtingen

KLEURZWEEM van Uw kleurenfilm-opnamen kunt U voorkomen door

LIFA

COLOR filters te gebruiken.

Tegen blauwzweem: LIFACOLOR I, II en III, o.a. aanbevolen bij indirect daglicht (in de schaduw of binnenshuis), felle zon, tegenlicht, grauwbewolkte hemel, opnamen in het gebergte, spiegelende watervlakken en in die gevallen, waar men een warmere kleurweergave wenst.

Met een daglicht kleurenfilm kan men ook bij kunstlicht kleurgetrouwe opnamen maken door een LIFACOLOR kunstlichtfilter te gebruiken.

Bij opnamen met kunstlicht kleurenfilm bij daglicht voorkomt men kleurzweem d.m.v. een LIFACOLOR daglichtfilter.

Voor correctie van geringe kleurzweem van bestaande dia's zijn de LIFACOLOR kleurzweemfoliën leverbaar.

Vraagt uitvoerige gegevens en prijslijst.

Alleen-Importeur:
MINERVA-FOTO - ARNHEM
Roemer Visscherstraat 66 - Tel. 22691

Agfa SILETTE

de elegante kleinbeeld-camera

een technisch wonder

ongekend laag geprijsd

Oordeel zelf:

1 Brillante **AGFA Apotar lens 1:3,5** ideaal voor alle soorten kleuropnamen

2 Zelfontspanner

3 Blokkeerinrichting

4 Filmindicator

5 Sneltransporthandle

6 Flitscontact

met Pronto
f 143

met Prontor S
f 172

VRAAG UW FOTOHANDELAAR OF HIJ U OOK DE ANDERE AGFA CAMERA'S TOONT

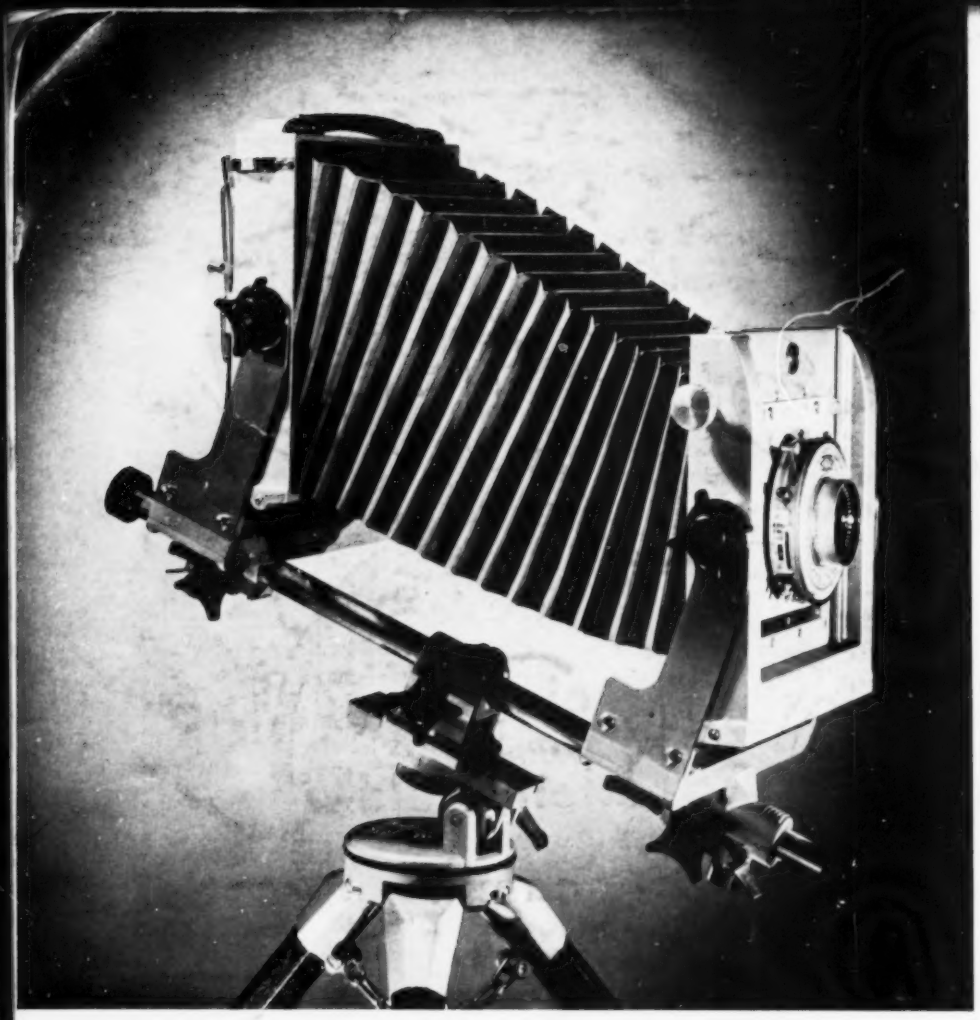

Kodak

MASTER VIEW CAMERA 4 x 5

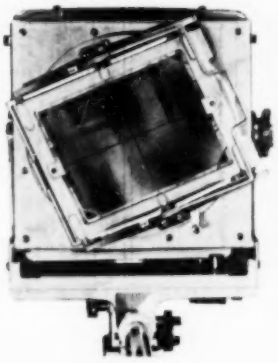

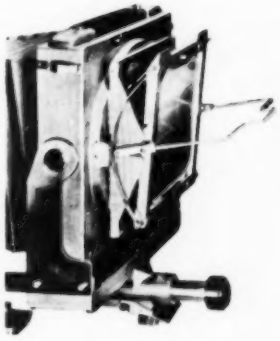

De Kodak Master View camera, die een gering gewicht paart aan grote stabiliteit ..... verstelbaarheid in ieder vlak aan snelle en gemakkelijke bediening ..... weldoordachte constructie aan technische schoonheid ..... deze Amerikaanse Master View presenteren wij U met groot vertrouwen.

Enkele opvallende eigenschappen noemen wij hier in het kort:

Afmetingen: 29 cm hoog, 20 cm breed, 48,5 cm lang. Negatiefformaat 4 x 5" (ca 10 x 12,5 cm) geschikt voor standaard film- en platenhouders en filmpackadapter.

Verstelbaarheid. Voor- en achterzijde van de camera zijn om een verticale as draaibaar over 12° naar weerskanten en om een horizontale as 30° vóór- en achterover. Waterpassen geven de horizontale stand aan. Het front kan 7,5 cm omhoog, 2,5 omlaag en 2 cm naar links en rechts verschoven worden, het achterstuk naar links en rechts 2 cm.

Monorail. Over de enkelvoudige rail glijden voor- en achterstuk gemakkelijk heen en weer en kunnen daarop muurvast worden vastgeklemd. Instelling door middel van grote knoppen of met clutch-beweging. De balguittrek bedraagt 58 cm.

Draaibaar achterstuk. Uit nevenstaande afbeelding blijkt, hoe het achterstuk niet alleen voor een verticale of horizontale opname kan worden ingesteld, maar ook volledig rond kan draaien. De noodzaak om in bepaalde gevallen de gehele camera op het statief te verstellen, vervalt daarmede.

Plaatsing van de cassette. Door een hefboom omlaag te trekken, komt het matglas vrij van het achterstuk en kan men de filmhouder gemakkelijk aanbrengen (zie afbeelding). Hierdoor geen gevaar van ontregeling der camera, als deze eenmaal is ingesteld.

Kodak 'Master View' 4 x 5" camera
met tas en een casette voor vlakke film, zonder lens ..... *f* 880.—

KODAK N.V. • ANNA PAULOWNASTRAAT 76 • DEN HAAG